

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 121-123 ΤΕΥΧ.

Ἀπὸ τὸ «Ἐρωτικὸ» (ποίημα) . . . . .
 Τραγοῦδι τοῦ Τρίτωνα . . . . .
 Ἡ Ρίμα τοῦ Μανέτα (Κεφαλλονίτικη παραλλαγή)
 Ραμπεντρανάθ Ταγκόρ (μετάφραση) . . . . .
 Ἕνα ἐπεισόδιον μὲ ἥρωα τὸν ποιητὴν Κάλβον . . . . .
 Ὁ Ἐθνικὸς Ποιητὴς (διάλεξις) . . . . .
 Νίκος Κολεβίνας (μελέτη) . . . . .
 Τὸ κορίτσι στὰ ξένα (Σίλλερ) (μετάφραση) . . . . .
 Ἑλτανησιακὰ σημειώματα.—Οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὴν

Κέρκυραν.—Ἡ καταδίωξις τῆς τοκογλυφίας.—

Ὁ καταστρεπτικὸς σεισμὸς τοῦ 1840 εἰς Ζά-
 κυνθον κατ' ἀφήγησιν τοῦ Ἀρμοστοῦ.—Τὸ Λύ-
 κειον Ζακύνθου κατὰ τὸ 1815 . . . . .

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ : Ἡ Ἐθνικὴ Λογοτεχνία.—
 Διαλέξεις.—Ἡ εὐθυμία τοῦ Ζακυνθινοῦ.—
 Μπάμπης Ἀννίνος.—Ἡ ἐπέτειος τῆς Ἐνώσεως
 τῆς Ἑλτανήσου.—Τὸ Βασιλικὸ Θέατρο.—Οἱ
 τοπικοὶ χοροὶ τῆς Ζακύνθου.—Διάφορα . . . . .
 Ἑλταν. Θέατρο.—Δ. Ρώμα : «Ζακυνθινὴ Σερενάτα»
 Ἑφημερίδες καὶ Περιοδικὰ . . . . .

Μ. Μαλακᾶση
 Μαρίνου Σιγούρου
 Δημ. Σ. Λουκάτου
 Α. Σκιαδαρέση
 Δ. Χ. Ζώνη
 Ἀρίστου Καμπάνη
 Κ. Γερόλλιου
 Ἀλ. Καρρέρ

Κ. Καιροφύλα

Σπύρου Μινώτου
 Σπύρου Μινώτου

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΟΥΝΙΟΣ 1938

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΟΣ ΙΒ'. ΔΡΑΧ. 15

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ
ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ

Έτησία . . . . . Δραχ. 75
Δημόσια Γραφεία και
ὀργανισμοὶ . . . . . » 200

Έτησία ἑξωτερικοῦ δολλάρια 4

Διαφημίσεις : Ὅλοκληρος σελὶς ἐξωφύλλον Δραχ. 1500

Ἡμίσεια » » » 850

Γραφεῖα : Τζαβέλλα 7

ΕΚΔΟΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Ἐμβάσματα, συνεργασία καὶ ὅ,τι
ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ περιοδικό,
ἀποστέλλεται στὴ διεύθυνση :

Κον Σπύρον Μ. νῶτον

Ταχ. Θυρίς 202 Ἀθήναι

ANTHOLOGIE IONIONNE.—Revue d'histoire et de folklore.

Directeur : SP. Minotto (avocat)

P. Box. 202. Athènes (Grèce)

Φροντίσατε νὰ ἀποκτήσετε ἐγκαίρως, προτοῦ ἐξαντληθῇ,

Τὸ ΛΕΥΚΩΜΑ ΜΑΒΙΛΗ

τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας»

152 σελίδες.—Ἀγνωστες εἰκόνες καὶ αὐτόγραφα τοῦ

Ποιητοῦ σὲ φωτοτυπία.—Ἀνέκδοτες ἐπιστολές.

Νέες βιογραφικὲς, κριτικὲς καὶ αἰσθητικὲς μελέτες.

Ἐπιλογή ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα περὶ τοῦ Μαβίλη γραφέν-
τα ἀπὸ τὸ 1888.

Τιμᾶται διὰ τοὺς συνδρομητὰς δραχ. 50

Διὰ τοὺς Ὀργανισμοὺς καὶ Γραφεῖα » 100

Ἐκδοσις πολυτελὴς εἰς περιορισμένον ἀριθμὸν
ἀντιτύπων.

Παρακαλοῦνται θερμῶς οἱ κ. κ. Συνδρομηταὶ νὰ ἐμβάσουν
τὸ ταχύτερον τὰς καθυστερουμένας συνδρομάς των.

Τυπογραφεῖον : ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Δ. ΠΕΤΣΑΛΗ

Ὁδὸς Φιλοθέης 5.—Ἀθήναι.—Τηλέφωνον 22-062

ΙΟΥΝΙΟΣ 1938

ΤΕΥΧΟΣ 121—123

ΕΤΟΣ 12ον

ΑΠΟ ΤΟ “ΕΡΩΤΙΚΟ,,

1

Κελαΐδιστὰ τὰ λόγια σου πουλιά,
Γεμίσανε τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα
Κι' ἀνοίξαν τῆς καρδιᾶς μου τὴ φωλιά,
Καὶ λαμπερὴ μοῦ κάμαν τὴν ἡμέρα.

2

ὦ ψυχὴ μου! πλανερὸν εἶχες καθρέφτη
Τὴ θωριά μου, μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ,
Τώρα ὁ πόνος σου, ἀξεγέλαστος, καὶ πέφτει
Σ' ἕνα πρόσωπο χλωμὸ καὶ θλιβερό.

3

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣ. ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΝΕΑΡΟΝΕΙΟ
ΜΟΥΣΕΟ. ΔΗΤΟΥΡΙΟΥ
Ὁχι ροδὰ ἀλλὰ πανσέδες θὰ ποθοῦσα νὰ μοῦ ἀφίσεις,
Ἀν σὺ σπῆτι μου ἀνθοφόρα κι' ἄλλοτε ξανανεβεῖς,
Λουλουδάκια τῆς ἀγάπης, δῶρα τῆς θλιμένης φύσης,
Σὰν ἑτοῖτον τῆς καρδιᾶς μου τὸν πανσὲ ποῦνε μαβίης.

4

Χωρίς ἐσένα τίποτες ἢ ἄθλια ζωὴ μου δὲ φελαῖ,
Καινούργια ἀγάπη ποῦ νὰ βρῶ, καὶ πῶς νὰ τὴν κρατήσω;
Τὰ χρόνια καὶ τὰ βάσχανα μοῦ πέφτουνε παρὰ πολλά,
Καὶ μήτε μπρὸς νὰ πάω μπορῶ μήτε νὰ στρέψω πίσω.

5

Ἔτσι θέλησεν ἡ μοῖρα, σὰν τὸ θαλασσοδαρμένο,
Μεσ' στὸ μαῦρο τῶν ματιῶν σου πελάγος νὰ πολεμῶ,
Κάθε τόσο στὸ χαμό μου λυτρωμὸ νὰ περιμένω,
Καὶ τὰ πάθη τῆς ἀγάπης νὰ μὴν ἔχουν τελειωμό...

(1907)

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΩΝΑ

Τὰ κύματα ποῦ ἀφρίζοντας στὸ ἀκρόβραχο ξεσπᾶνε
κ' οἱ ἀγέρηδες ποῦ ἄγρια βογγοῦν στὴ μάβρη σκοτεινιά,
ὦ ἀγάπη μου λεφκόστηθη, τώρα δὲν σὲ ξυπνᾶνε...
γλυκοκοιμᾶσαι πλάγι μου στὴν ἔρημη σπηλιά.

Φύκια, νεραῖδογνέματα σοῦ ἔστρωσα γιὰ κλινάρι
κι' ἀτάραχη ξαπλώθηκες, ἀπόκοσμη ὁμορφιά.
Τὰ χεῖλη σου μένουν βουβά μὰ ἔχουν μιὰν ἄλλη χάρη
τὰ μάτια σου μένουν κλειστά μὰ βλέπουν πλιὸ βαθιά.

Τᾶνθη τοῦ ὄνειρου γύρω σου κρυφὰ μοσκοβολοῦνε,
περνοῦνε πρωτοθώρητες οἱ ἀθάνατες χαρές,
μὲς στὴν ψυχὴ σου μυστικοὶ πόθοι κρυφομιλοῦνε
κ' ἐσὺ προσμένεις ξέγνοιαστη μὲ ἀγκάλες ἀνοιχτές.

Ἡ μαργαριταρόριζα, τὸ γαλαζοπετράδι
καὶ τὸ κοχύλι, ποῦβρηκα μὲς στὸν ὑγρὸ βυθό,
τώρα πῶς λάμπουν μαγικά, σὰν ἄστρα στὸ σκοτάδι,
στολίδια στὸν πεντάμορφο παρθενικὸ λαϊμό!

(1923)

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Η ΡΙΜΑ ΤΟΥ ΜΑΝΕΤΑ

(Κεφαλονίτικη παραλλαγή)

Ἡ ρίμα, ἥ τὸ τραγοῦδι τοῦ Μανέτα, κατάγεται ἀπὸ τὰ νη-
σιὰ τοῦ Αἰγαίου. Ὁ Πολίτης τὴ λέει «Μυκονία ρίμα». ⁽¹⁾ — Ἐχει
γιὰ ὑπόθεσιν τῆς τὴν αἰώνια ἱστορία τῆς συκοφαντημένης γυναι-
κας, ποῦ ἡ τιμιότητά της ἴσα ἴσα τὴν κάνει θύμα στὴ διαβολή.
Ἡ τυφλὴ ζήλεια τοῦ ξενητεμένου συζύγου ἔπειτα, φέρνει τὴν
καταστροφή, ἀνεπανόρθωτη πιά, ὅταν στὸ τέλος φανερώνεται
ἡ ἀλήθεια. Ἔτσι γίνεται καὶ στὴ γνωστὴ περιπέτεια τῆς Γενο-
βέφας, μὲ τὸ Γῶλο καὶ τὸ Σιτσεφρίδο, ἔτσι καὶ στὸ δράμα τῆς
Δυσδαιμόνας, μὲ τὸν Ἰάγο καὶ τὸν Ὀθέλλο. Ἐδῶ ἔχουμε τὸν
καπετὰν Μανέτα—μεσαιωνικὸν πειρατὴ ἴσως—ποῦ δίνοντας
πίστη στὶς διαβολὲς ἐνὸς παπαῦ, βάζει νὰ σκοτώσουν τὴ γυ-
ναῖκα του.

Ἡ ρίμα τοῦ Μανέτα εἶναι διαδομένη σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα
—φυσικὸ αὐτὸ ἄλλωστε γιὰ μιὰ ἱστορίαν νησιώτικη, συγκινη-
τικὴ, ποῦ κουβαλήθηκε ἀπὸ τοὺς ναυτικούς παντοῦ. Εἶναι γνω-
στὲς διάφορες παραλλαγές της. Ὁ Πολίτης στὴ Λαογραφία του ⁽²⁾
δημοσιεύει μιὰ τῆς Σωζοπόλεως καὶ παραπέμπει σὲ τρεῖς τῆς
Κρήτης, μιὰ τῆς Λέσβου καὶ μιὰ τῆς Θήρας. Εἶδα ἀκόμα μιὰ
τῆς Ρόδου ⁽³⁾ καὶ μιὰ τῆς Μεσημβρίας. ⁽⁴⁾ Ἀπὸ τὶς παραλλαγές
αὐτὲς ἐμπνεύσθηκε κι' ὁ Γυμνασιάρχης Α. Ἀντωνιάδης κι' ἔκανε
ἕνα μακρότατο ποίημα ἐπικὸ μὲ τὸν τίτλο «ὁ Καπετὰν Μανέ-
τας». Ἐχῶ ὑπ' ὄψιν μου μιὰν ἀνατύπωση ἀπὸ τὸ περιοδικὸ
«Ἑλληνισμός». ⁽⁵⁾ Εἶναι γραμμένο σὲ 3000 δεκαπεντασύλλαβους
στίχους. Μὰ ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ἔχει πολὺ ἀλλάξει τὴ λαϊκὴ
παράδοση ἢ φαντασία τοῦ ποιητῆ.

Δημοσιεύω τώρα κι' ἐδῶ μιὰ Κεφαλονίτικη παραλλαγή.
Μοῦ τὴν ὑπαγόρεψε τὸ περασμένο καλοκαίρι ὁ Σπύρος Ἀτέρ-
γης, στὰ Ζῶλα τῆς Θηνιάς. Τὶς μικροπαραλλαγές ποῦ ὑπάρχουν
σ' ἄλλες περιφέρειες τοῦ νησιοῦ, θὰ τὶς ὑποσημειώσω.

(1) Λαογρ. Α. σ. 635.

(2) Λαογρ. Α. σ. 636.

(3) Π. Γεννητοῦ Δημ. τραγ. Ρόδου σ. 92.

(4) Ἀνθολ. συλλογὴ κ. Γ. Μέγα. Λαογρ. Ἀρχ.

(5) Ἀθῆναι 1881. Τυπογρ. Παπαλεξανδρεῖ.

(6) Ἔτσι λέει στὴν Κεφαλονιά: ρίμνα, ριμναδόρος (ὄχι ρίμα).

Η ΡΙΜΝΑ (6) ΤΟΥ ΜΑΝΕΤΑ.

- 1 ὦ οὐρανέ (7) καὶ ἤλιε καὶ σὺ, φεγγάρι,
 δώσε μου λογισμό· καὶ νοῦ καὶ λίγια χάρη
 καὶ λεφτεριά στὰ χεῖλη (8) γιὰ ν' ἀρχινήσω
 τῇ ρίμνα τοῦ Μανέτα νὰ τραγουδήσω.
- 5 Μὰ ἦταν ὁ Μανέτας (9) στὴ Μῆλο παντρεμένος,
 πρῶτος καπετάνιος κι' ἀγροικημένος (10)
 Εἶχε καὶ μιὰ γυναῖκ' ἀπὸ τὸ Κάστρο
 πῶλαμπε σὺν τὸν ἥλιο καὶ σὺν τ' ἄστρο.
 Ἐφόρει (11) καὶ στὰ χέρια τῆς δαχτυλίδι.
 10 ὄλο διαμάντια ἦτανε καὶ ζαφεῖρι.
 Μὰ μιὰ Παρασκευοῦλα, Σαββάτο βράδυ
 βουλήθη τοῦ Μανέτα γιὰ νὰ μολάρη. (12)
 Βουλήθη τοῦ Μανέτα γιὰ νὰ μισέψη (13)
 τοῦ Πόλης τὰ μπουγάζια (14) τὰ ταξιδέψη.
 15 Κι' ἀφήνει ἕναν παπᾶ ἑπιτροπικό (15) του
 εἰς τὸ σπίτι του καὶ εἰς τὸ ἰδικό (16) του.
 Χίλια φλωριά τ' ἀφήνει γιὰ νὰ ξοδιάσῃ
 κι' ὅτ' ἄρ' ἡ Μανέτας νὰ τὰ λογαριάσῃ.

(7) Ἡ εἰσαγωγή αὐτὴ εἶναι γνωστὴ σ' ὅλην τὴν Κεφαλονιά. Μὰ στὸν Ἑλῆ (νότιο μέρος) ποῖν ἀπ' αὐτὴ λένε:

Μιὰ Κυριακὴ ξημέρωνε τῶν Βαῖτων
 βλέπω στὸν οὐρανὸ κακὸ σημεῖον
 Βλέπω τὸν οὐρανὸ συγγεφιασμένον
 καὶ τοὺς σκλαβοὺς εἰς τὰ σπαρτὰ ζωσμένον (;)

(8) Στὴν Πύλαρο (βόρειο μέρος) λένε: «στὴ γλῶσσα».

(9) Στὸν Ἑλῆ πάλι λένε:

Ὁ καπετάν Μανέτας ἦταν πλούσιος
 Καράβι ἀρμάτωσε νὰ πάη στὸν Πλοῦτον
 Καράβι παίρνει, φτιάχνει κι' ἀρματώνει
 μολονυχτὴς στὸν Πλοῦτο πάει καὶ σώνει (=φτάνει).

(10)=ἐξακουσμένος.

(11) Στὸν Ἑλῆ λένε:

Ξανθιά ἦταν τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς τῆς
 καμάρι καὶ στολὴ ἦταν τὸ κορμί τῆς.

(12)=νὰ λύσῃ τὰ σκοινιά.

(13)=νὰ φύγῃ.

(14)=τὰ Στενά, ὁ Βόσπορος.

(15)=Ἐπιτροπὸ του, ἀντιπρόσωπο.

(16)=Στὸν Ἑλῆ λένε:

Εἶχε κι' ἕναν παπᾶ, ἐπιτροπὸ του
 γιὰ νὰ φυλάῃ τὸ Πλοῦτος καὶ τὸ βίος του.

Στὴν Ἑρυσσο λένε:

Κι' ἀφήνει ἕναν παπᾶ, Πιτροπικό του
 εἰς τὸ σπίτι του καὶ εἰς τ' ἀρχοντικό του.

- 20 Δὲν ἔφτασ' ὁ Μανέτας γιὰ νὰ μολάρη
 π' ἀρχίνησε ὁ Τραγόπαπας νὰν τὴ τζαρκάρη. (17)
 Δὲν ἔφτασ' ὁ Μανέτας γιὰ νὰ μισέψη
 π' ἀρχίνησε ὁ Τραγόπαπας νὰν τὴ χαϊδέψη. (18)
 Μὰ κείνη σὺν καλῇ γυναῖκα, τιμημένη
 ἀμέσως τ' ἀποκρίθηκε ἡ καημένη: (19)
 25 Τὰ εἶπα σου παπᾶ, φύγ' ἀπόμ' ἐμένα
 μὴ βάλῃ καὶ σοὺ κόψουνε μαλλιά καὶ γένεια.
 Τὰ εἶπα σου παπᾶ μου ἄμε (20) δουλειὰ σου
 μὴ βάλῃ καὶ σοὺ σπάσουνε τὰ κόκκαλά σου.
 Τὰ εἶπα σου παπᾶ πῶς δὲν τὸ κάνω
 30 διὰ ν' ἀτιμάσω τὸν Καπετάνιο. (21)
 Ἀκούστε τὸν τραγόπαπα τι πάει καὶ κάνει:
 πέννα καὶ χαρτί καὶ καλαμάρι πιάνει.
 Καὶ κάθεται καὶ κάνει μιὰ γραφὴ γραμμένη
 μὲ τὴ μαύρη βοῦλα, βουλωμένη.
 35 Μπαίνει στὴν κάμαρά του κι' ἀρχεῖ (22) καὶ γράφει
 τὴ ρίμνα τοῦ Μανέτα, τὸ πῶς ἐστάθη.
 Τὴ στέρνει τοῦ Μανέτα μὲς στὸ μπουγάζι,
 στὴν κάμαρά του μπαίν' ἐκεῖος (23) καὶ τὴ διαβάζει.
 —«Μανέτα, ἡ γυναῖκα σου σ' ἀπαρνήθη
 40 καὶ μ' ἄλλον καπετάνιον ἀπεκοιμήθη». (24)
 Καὶ κρᾶζει τὸν Τενέντα (25) τὸν ἀνιψιὸ του
 διὰ νὰ τοῦ εἰπῇ ὄλο τὸ μυστικό του.
 —«ὦ ἀνιψιέ Τενέντα, καὶ σὺ παιδί μου,
 σῦρε νὰ πᾶς στὴ Μῆλο γιὰ τὴ γυνή μου.

(17)=χαϊδεύῃ, (τσάρκα=ψάξιμο) νὰ τῆς κάνῃ χειρονομίες.

(18) Στὴν Ἑρυσσο λένε:

Δὲν πρόφτασ' ὁ Μανέτας ὀλίγο ν' ἀλαργάρη (=ἱπομακρυνθῇ)
 Π' ἀρχίνησ' ὁ Παληόπαπας νὰν τὴν κορτάρη.

(19) Στὴν Ἑρυσσο (βόρειο μέρος) λένε:

νὰ τὴν ἀποκρίθῃ ἡ βουλιασμένη (=δυστυχημένη).

(20)=πήγαινε.

(21) Στὴν Πύλαρο, ἐδῶ προσθέτουν μιὰν ἀπάντησιν τοῦ παπᾶ:

Καπετάνισσά μου νὰ σὲ φιλήσω
 καὶ Πατριάρχη ἀκόμα θὲ ν' ἀναστήσω.

(22)=ἀρχίζει. Τὸν τύπο ἀ ρ χ ε ῖ, τὸν ἔφτιαξε ἡ ἀνάγκη τοῦ μέτρου.

(23) Ἐκεῖος=ἐκεῖνος, ὁ Μανέτας.

(24) Στὸν Ἑλῆ, λένε:

Μανέτα μου ἡ γυναῖκα σου σ' ἀρνήθη
 καὶ μ' ἄλλον ἄνδρα ἀπόψε ἐκοιμήθη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
 ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΚΕΝΤΡΙΟΝ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Ὁ γιός σου κι' ἡ γυναῖκα σου σ' ἀπαρνήθη
 ἄλλον ἄντρα ἤρε κι' ἀγαπήθη.

(25) Τενέντας. Ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸ il tenente=ὑποπλοίαρχος.

- 45 Καὶ πᾶρ' ἐφτὰ νομάτους στὴ σκαμπαβία ⁽²⁶⁾
 γιὰ κάθε σου ἀνάγκη καὶ κάθε χρεῖα.» ⁽²⁷⁾
 Ἐπῆγαν καὶ τὴν βρῆκαν ποὺ κτενιζότουν
 χρυσὸν καθρέφτη ἐβάστα καὶ κοιταζότουν.
 50 Καθὼς τὴν κατεβάζαν ἀπὸ τὴ σκάλα,
 «κυρὰ» καὶ «τζενεράλα» ⁽²⁸⁾ τὴν ἐφωνάζαν.
 Καθὼς τὴν κατεβάζαν μὲς στὴ φελουκα ⁽²⁹⁾
 στεκόντανε οἱ μαρνέροι ⁽³⁰⁾ καὶ τὴν κοιτοῦσαν.
 Κι' εὐθὺς τῆς στρώνει γιόμα νὰ τήνε γέψη
 καὶ ρίχνει τὸ φαρμάκι νὰ τὴν φαρμακέψη.
 55 Καὶ ψάχνει μίλλια ἀπόξω μὲ τὸ καράβι
 νὰ βρῇ βαθεῖα νερά, γιὰ νὰν τὴ φουντάρη. ⁽³¹⁾
 Ὡς εἶδεν ὁ Θεὸς τὴν ἀδικία της ⁽³²⁾
 ἔπεσε τὸ φαρμάκι μὲς στὴν ποδιά της. ⁽³³⁾
 . . . . . ⁽³⁴⁾
 Ἐπεσε τὸ διαμάντι ἀπ' τὸ ζαφεῖρι.
 Ἀχ, κρίμα τοῦ Λεβάντε τὸ τζοβαῖρι. ⁽³⁵⁾

* *
 *

Τὸ τραγουδι τοῦ Μανέτα τὸ ἄκουσα στὴν Κεφαλονιά καὶ
 τὸ εἶδα νὰ χορεύεται στὰ πανηγύρια. Στὴν Ἑρυσσο, στὴν Πύ-
 λaro καὶ στὴ Θηνιά (βόρεια μέρη τοῦ νησιοῦ), τὸ χορὸ τοῦ τὸν
 λένε σαρκικό, δηλ. πηδηχτὸ (salto). Στὸν Ἐλῆ (νότια) τὸν λένε
 «Μοσκοποῦλες». Ἀλλιῶς τὸν λένε καὶ χορὸ «τοῦ Βλάχας».

(26) Εἶδος βάρκας.

(27) Στὸν Ἐλῆ, προσθέτουν:

Τὴ δόλια τὴ γυναῖκα μου νὰ τὴ σκοτώστε
 καὶ τὸ παιδί μου κοίτα νὰ μοῦ τὸ γλυτώστε.

Στὴν Πύλαρο:

Τὴ γυναῖκα μου νὰ τὴν ἀπαρτήσης
 φτιάξε τις φαρμάκι νὰ τὴ φαρμακίσης.

(28) Ἀπὸ τὸ Ἰταλ. generale=καπετάνισσα.

(29) Ἡ βάρκα τοῦ καραβιοῦ.

(30) Ἰταλ. marinari=ναῦτες.

(31)=νὰ τὴ ρίξῃ νὰ πιγῇ.

(32) δηλ. τὴν ἀδικία εἰς βάρος της.

(33) Στὴν Πύλαρο λένε:

Μὰ ὁ Θεὸς ἐγνώρισε τὴν ἀδικία τους
 κι' ἔπεσε τὸ φαρμάκι ἐπάνω στὴν ποδιά της.

(34) Ἐδῶ, ἀσφαλῶς θὰ λείπουνε στίχοι, ποὺ πρέπει νὰ δείχνουνε πὼς ἀλλιῶς
 σκοτώσανε τὴν καπετάνισσα, ἀφοῦ τὸ φαρμάκιμα ἀπέτυχε. Βέβαια θὰ
 τὴ σκοτώσανε, ἀφοῦ τὸ ποίημα τελειώνει μὲ τοὺς δύο παρακάτω
 στίχους.

(35) λ. Ἀραβική=διαμάντι. Ὑστερα, καμάρι.

Τὴν κάθε μουσικὴ ἐνότητα τὴν κάνουν τέσσαρες στίχοι. Οἱ
 δύο πρῶτοι τραγουδιῶνται ἀργὰ (moderato) οἱ ἄλλοι δύο, τα-
 χύτερα (presto) καὶ μοιάζουν σὰν τσάκισμα. Τραγουδάει πρῶ-
 τος φυσικά, αὐτὸς ποῦναι μπροστά, διὰ-δύο στίχους κι' οἱ ἄλλοι
 τοὺς ξαναλένε. Σ' αὐτὸ πιὸ πολὺ ὀφείλεται κι' ἡ ὁμοιοκαταληξία.

Ὅσο γιὰ τὸ μέτρο, οἱ στίχοι πρέπει νὰναι ἐνδεκασύλλαβοι
 κι' αὐτοὶ εἶναι σ' ὅλες τις παραλλαγές ὁ σκελετός. Πῶ καὶ ποῦ
 φανερώνονται μέσα στὸ ποίημα στίχοι καθυρσοὶ ἐνδεκασύλλαβοι.
 Π.χ. οἱ στίχοι 6, 7, 8, 15, 24, 25, 29, 30 κ. ἄ. Μὰ οἱ ἀνάγκες τοῦ
 χοροῦ κάμανε νὰ προστεθοῦνε συλλαβὲς καὶ λέξεις ποὺ χάλα-
 σαν αὐτὸ τὸ μέτρο. Ἔτσι δημιουργήθηκε δεκατρισύλλαβος στί-
 χος, χωρισμένος σὲ δύο, μὲ τὸν παρακάτω τύπο.

Ὡ οὐρανὲ καὶ ἡ — ἦλιε καὶ σὺ φεγγάρι
 Δὲν ἔφτασ' ὁ Μανὲ — Μανέτας νὰ μισέψῃ
 Τὰ εἶλα σου Παπᾶ — Παπᾶ φύγ' ἀπὸ μένα. κ.τ.λ.

Οἱ μετρικὲς ἀνομοιότητες λοιπὸν τῶν στίχων, μ' αὐτὸν τὸν
 τρόπο ἐξουδετερώνονται.

Ὅτι τὸ τραγουδι εἶναι ξένο κι' ὄχι ντόπιο, φαίνεται ἀμέ-
 σως ἀπὸ τὴ γλῶσσα καὶ το λεκτικὸ του. Ἐκφράσεις π.χ. σὰν τὸ
 εἶπα σοῦ, κόκκαλα καὶ καπετάνιος ⁽³⁶⁾ δὲν εἶναι
 Κεφαλονίτικες. Βέβαια μπήκανε μὲ τὸν καιρὸ ἰδιωματικὲς λέξεις
 σὰν τὸ ἐκκειός, τσι πὸ λης, ρίμνα μὰ εἶναι ἐλά-
 χιστες.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι βέβαια ἡ ἴδια μ' ὅλες τις
 παραλλαγές. Μὰ ὑπάρχουν ἐδῶ μερικοὶ στίχοι προστιθεμένοι
 μέσα στὸ κείμενο, χαρακτηριστικοὶ τοῦ φαίνεται τῆς συγκίνη-
 σης ποὺ γέννησε στὸν Κεφαλονίτη τραγουδιστὴ αὐτὴ ἡ ἱστορία.
 Π.χ. Οἱ τέσσαρες στίχοι τῆς εἰσαγωγῆς: «Ὡ οὐρανὲ καὶ ἦλιε
 καὶ σὺ φεγγάρι...» ἔχουν κάτι τὸ ποιητικώτατο μέσα τους, τὸ
 τραγικόν, ποὺ προδιαθέτει γιὰ τὴν ἀγανάκτηση καὶ τὴ συμπόνια.

Ἡ διάθεση πάλι τοῦ τραγουδιστῆ νὰ δείξῃ πόσο ἀξίζει τὴν
 ἀγάπη μας ἡ ἡρωίδα τοῦ τραγουδιοῦ, ἡ «βουλιασμένη» ἡ γυ-
 ναῖκα τοῦ Μανέτα, πόσο ἀγνή κι' ἀθῶα πρέπει νὰ τὴν κρατή-
 σουμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὴ σκέψη μας, φαίνεται παντοῦ μὲς στὸ
 τραγουδι. Τῆς περιγράφει τὴν ὁμορφιά μ' ἐπιμονή, τὴ λέει «κα-
 ημένη» ἢ «βουλιασμένη», βάζει τοὺς μαρνέρους νὰ τὴ θαυμά-
 ζοῦν. Ἀντίθετα ὁ συκοφάντης παπᾶς, γίνεται «τραγόπαπας».
 Πόσο ψυχολογημένα συμμερίζεται τὴ θέση τοῦ Μανέτα,

(36) Στὴν Κεφαλονιά λένε κούκκαλα καὶ καπιτάνιος.

ποῦ κι' αὐτὸν τὸν πιστεύει γιὰ θῶμα τῆς κακοήθειας τοῦ παπαᾶ,
φαίνεται ἀπὸ τὸ στίχο: Ὡ ἀνιψιέ Τενέντα, καὶ σὺ παιδί μου». Ἐκεῖνο τὸ «Ὡ, κρύβει μέσα του ὅλον τὸν πόνο τοῦ ἄτυχου συζύγου. Καὶ τελειώνει τὸ τραγοῦδι μὲ τὸ μοιρολόγι τῆς συκαφαντημένης: «Ἄχ, κρῖμα, τοῦ Λεβάντε τὸ τζοβαῖρι!»

ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΣ

ΕΡΩΤΙΚΟ

Μὲ πονεῖ ἡ ἀφορμὴ σου, Ἀκριβέ,
μέσ' τὰ σπλάχνα,
καὶ τώρα ποὺ ἔφυγες καὶ τώρα ποὺ λείπεις,
καὶ τώρα καὶ πάντα κι' ἀκόμα,
μὲ ζητᾶς, μὲ διψᾶς ὅλος στόμα.

Πόσο εἶναι ὥραϊα τὰ πράγματα γύρω
ὅσα εἶδες,
ὅσα πρὶν ἰδεῖς δὲν ὑπῆρχαν.

Εἶμαι μιὰ ὑπερήφανη τώρα πληγὴ,
ποῦ ἀπὸ τῆ νίκη σου, γλυκέ,
αἰμοστάζει καὶ ἀλγεῖ.

Εἶμαι ἓνας ἐνδόμυχος πόνος ποὺ καίει,
τὸν νιώθω,
ποῦ συνδραυλίζει τὸν πόθο
νὰ ζήσω μόνο γιὰ σένα.

Εἶμαι ἓνα σημάδι βαθύ τοῦ φιλιοῦ σου
ἐν' ἄνθος κλειστό, ἀνοιγμένο σκληρὰ
ἀπ' τὰ ἐρωτικά δάχτυλά σου.

Ἀντιλαλοῦν οἱ παράφορες λέξεις σου ἀκόμα
καὶ ξεσχίζουν τὸ ἄναυδο χάος
τῆς νοσταλγικῆς μου γαλήνης.

Ἄχ, τί ἤμουν, Ἀκριβέ, προτοῦ μὲ προσέξεις;
Τί ἤμουν προτοῦ ὁ θρίαμβός σου,
τόσο πολὺ νὰ πονέσω μὲ κάμει;
Τί ἤμουν προτοῦ σταλάξεις ἐντός μου
τὴ γλυκύτητα ἔννοια τοῦ κόσμου;

ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ ΠΑΠΠΑ

ΡΑΜΠΕΝΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΚΟΡ

LIX

Δὲν εἶσαι μοναχά, κυρά, πλᾶσμα θεϊκό, μὰ ἀκόμα,
γιὰ νὰ στολίσουν οἱ ἄνθρωποι τὸ ἀγγελικό σου σῶμα,
δίνουνε τῆς καρδούλας τους γιὰ σέ τίς ὁμορφιές.
Στὴ μαγεμένη σου θωριὰ χαρίζουνε οἱ ζωγράφοι
ἀθανασία πάντοτε καινούργια· ἀπὸ χρυσάφι
γιὰ σένα ὁ κάθε ἓνας ποιητὴς θὰ ὑφάνῃ ζωγραφιές.

Μαργαριτάρια ἡ θάλασσα καὶ ἡ γῆ χρυσάφι δίνει·
τὰ περιβόλια λούλουδα· νὰ στολιστῇ, νὰ γίνῃ
πιὸ αἰθέρια ἡ ὁμορφάδα σου, κι' ἀκόμα πιὸ ἀκριβή.
Ὁ πόθος, ποῦ ὅλες οἱ καρδιές γιὰ σένα ἔχουνε νοιώσει,
ἀπάνω ἀπὸ τὴ νιότη σου μιὰ δόξα ἔχει ξαπλώσει.
—Μαζὺ γυναῖκα καὶ ὄνειρον, ἀγάπη μου, εἶσαι σύ!

LXXIV

Στὴν αἴθουσα τοῦ συνεδρίου τοῦ Σύμπαντος, γιὰ ἰδέσ:
στὸ ἴδιο ταπέτο ἓνα φτωχὸ καὶ ταπεινὸ χορτάρι
μὲ τίς ἀχιίδες βρίσκεται τοῦ ἡλίου, ποῦναι χρυσές,
ἢ πλάϊ στ' ἀστέρια τῆς νυχτιάς καὶ δίπλα στὸ φεγγάρι.

Ἔτσι μὲς στὴν καρδιά
τοῦ κόσμου, τὰ τραγοῦδια μου τὴ θέση ἔχουν μεράσει,
κι' ἀδερφωμένα βρίσκονται στὴν ἴδια τὴ μεριά
ποῦ ἡ μουσικὴ ἀπ' τὰ σύννεφα καὶ ἡ μουσικὴ ἀπ' τὰ δάση.

Μὰ κι' ὅλα σου, ἄνθρωπε τρανέ, δὲ στέκουνε τὰ πλοῦτη,
μπροστὰ στὴ μεγαλόπρεπη καὶ ἀπλὴ φεγγοβολή
πῶχουν οἱ ἀχιτίδες οἱ χρυσές τοῦ ἡλίου, καὶ χύνει ἐτούτῃ ἡ
γλυκύτατῃ ἀπ' τὸ σκεπτικὸ φεγγάρι ἀπολαμπή.

Οὔτε ἡ εὐλογία τοῦ ἀπέραντου οὐρανοῦ δὲν ἔμπορεῖ
νὰ σὲ παρηγορή! ὁ πόνος σὲ πλακώνει·
τὰ πλοῦτῃ σου ὅλα ἀχνίζουνε καὶ χάνονται στὴ σκόνῃ.

ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

ΛΕΩΝΙΔΑ Χ. ΖΩΗ

ΕΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΜΕ ΗΡΩΑ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗΝ ΚΑΛΒΟΝ *

Ἀπάντησιν εἰς τὰς δοξασίας ταύτας τοῦ Θεριανοῦ ἐδημοσίευσεν ἁμέσως εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον τῆς αὐτῆς Ἐφημερίδος ὁ καθηγητὴς Α. Κάλβος δι' ἀνοικτῆς ἐπιστολῆς του, διὰ τῆς ὁποίας μὲ εἰρωνικὸν πνεῦμα προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ τὸ σφαλερὸν τῶν κρίσεων τοῦ Θεριανοῦ ἐπὶ θέματος ὑψίστου ἐνδιαφέροντος καὶ εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ διακρίνωνται οἱ ἔχοντες μεγαλοφυΐαν καὶ πνεῦμα ἀπὸ τοὺς μὴ ἔχοντας οὐδέτερον τούτων.

Τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν τοῦ Κάλβου ἐζήτησα εἰς ἀμφοτέρας τὰς Βιβλιοθήκας, Δημοσίαν καὶ Φωσκολιανήν, τῆς Ζακύνθου, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ τὴν εὑρῶ. Τὴν αὐτὴν εἶχα τύχην περιέργως καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς Ἀθηνῶν, εἰς τὰς ὁποίας, ἐν ᾧ εὐρίσκονται ὅλαι αἱ ἐν προκειμένῳ μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων Θεριανοῦ, Δε-Τζώρτζη, Πετσάλη, Σιγούρου καὶ Ρίικη διαμειφθεῖσαι ἐπιστολαί, ἡ τοῦ Κάλβου ἔχει ἀφαιρεθῇ ἀπὸ ὅλα τὰ σώματα τὰ εἰς τὰς αὐτὰς Βιβλιοθήκας τηρούμενα.

Εὐτυχῶς περίληψιν τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης εὐρίσκω εἰς ἄρθρον τοῦ ἱστοριοδίφου Δεβιάζη δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἀκρίτας» (Ἀθῆναι 1904—1906 Τόμ. Γ'), καθὼς καὶ εἰς τὸν Πρόλογον τοῦ βιβλίου «Κάλβου τὰ ἅπαντα, ΛΥΡΑ» (ἔκδ. «Στοχαστῆ» Ἀθῆναι 1927), τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ ποιητὴς μος καὶ μελετητὴς τῆς ζωῆς τοῦ Κάλβου κ. Μαρίνος Σιγοῦρος.

Κατὰ τὰς πληροφορίας ἐκεῖνας, γράφει ὁ Κάλβος: «Ἀνέγνωσα » εἰς τὴν «Ἰλιάδα» τὸν μονόλογον ἐνὸς ἵππου τοῦ Ἀχιλλέως καὶ εἰς » τὸν «Ὀρλάνδον» παρετήρησα τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο λάκτισμα, μὲ τὸ » ὁποῖον ὁ Παλαδῖνος κάμνει ἓνα ὄνον νὰ διασχίσῃ ἐν μίλλιον εἰς » τὸν ἄερα καὶ σὰς ἐξομολογοῦμαι, ὅτι μὲ ὅλην αὐτὴν τὴν ἀνακρι- » βειαν τῆς κρίσεως ἐνόμιζον μὲ τὸν ὄχλον, ὅτι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ » Ἀριόστος εἶναι μεγαλοφυΐαι. Ἄλλ' ἀφ' ὅτου, ἰατρέ μου, ἐπιβε- » βαιώνετε, ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα συνίσταται εἰς τὸν ὑψιστον βαθ- » μὸν τῆς ἀκριβείας, πρὸς τὴν ὁποίαν φθάνει ἡ κρίσις, ὅχι μόνον » σκέπτομαι νὰ μὴ ἐκτιμῶ πλέον τοὺς δύο τούτους ποιητάς, ἀλλ' » ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς ἱστορίας νὰ λυποῦμαι τὸν Μέγαν Ἀλέξαν- » δρον, ὅστις ἐμεθύσκετο, τὸν Καίσαρα, ὅστις ἐντρέπετο, ὅτι δὲν

» εἶχε κόμην, τὸν Μέγαν Κάρολον, ὅστις ἔκαιε τοὺς μάγους, τὸν Να- » πολέοντα, ὅστις ἐδιδύσκετο ἀπὸ τὸν ἡθοποιὸν Τάλμιν πῶς νὰ » φορῇ βασιλικῶς τὸν μανδύαν του . . . ». Μὲ τὴν αὐτὴν εἰρωνείαν ἐξακολουθεῖ ὁ Κάλβος λέγων εἰς τὸν ἰατρὸν Θεριανόν, ὅτι ὁ Σω- κράτης καὶ ὁ Ρουσσοῦ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἦσαν πτωχοὶ καὶ βλάκες καὶ ὅτι τοῦ Παρίνη ἡ σάτυρα εἶναι μία πλάνη.

«Λέγετε—γράφει ὁ Κάλβος—ὅτι οἱ ποιηταὶ εἶναι τρελλοί. Συλ- » λυποῦμαι καὶ ἐγὼ τὰ ἔθνη, ἅτινα ἔλαβον μεγάλους ποιητάς καὶ » καυχῶνται διὰ τοῦτο. Ἀπαιτεῖται ὑγιής νοῦς διὰ νὰ γραφῇ ἐπι- » στολή, ὥς ἡ ἰδική σας, καὶ πρέπει νὰ εἶναι τις τρελλὸς διὰ νὰ » γράψῃ τραγωδίαν, ὥς αἱ τῶν Σοφοκλέους, Σαίξπηρ, Ρακίνα, Σίλ- » λερ, Ἀλφιέρη . . »

Καὶ τελειώνει ὁ Κάλβος τὴν εἰρωνικὴν του ταύτην ἐπιστολὴν προσθέτων διὰ τὸν Θεριανόν:

«Εἶμαι θαυμαστής τῆς μεγαλοφυΐας σας καὶ τοῦ πνεύματός σας».

* * *

Ἡ συγχαρητήριος, πράγματι ὅμως εἰρωνική, ἐπιστολή τοῦ Κάλβου πρὸς τὸν Θεριανὸν ἦτο βαρὺ κτύπημα εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἰκανότητα ἐπιστήμονος τῆς ἀξίας τοῦ Θεριανοῦ, ἀπολαύοντος ἐξαιρετικῆς φήμης ἐν Κερκύρα καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κό- σμον. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Κάλβου, ὥς διαπρεποῦς ἐπιστήμονος, ἡ ἀξία δὲν ὑστέρει ἐκείνης τοῦ Θεριανοῦ. Ἐντεῦθεν ἐπηρεασμένησαν συζη- τήσεις μεταξὺ τῶν διανοουμένων, ὑπερασπιζομένων ἄλλων μὲν τὸν Θεριανόν, ἄλλων δὲ τὸν Κάλβον, τινὲς δὲ καὶ δι' ἀνοικτῶν ἐπιστο- λῶν κατήλθον εἰς τὴν δημοσιογραφίαν.

Πρῶτος ὁ Σπυρ. Δε-Τζώρτζης, εὐρείας μορφώσεως, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Θεριανὸν ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 537 φύλλον τῆς ἄνω ἐπισήμου Ἐφημερίδος ἐκφράζων τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὸν Θεριανόν, ὑποδεικνύει εἰς ποῖα λίθη εἶχεν ὑποπέσει εἰς τὰς κρίσεις του, πασχίζει νὰ τὸν καθησυχάσῃ καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Κάλβου.

Ἡ ἐπιστολή τοῦ Δε-Τζώρτζη, εἶχεν ὡς ἐξῆς:

Πρὸς τὸν Δ)ρα ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΘΕΡΙΑΝΟΝ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

Ἡ ἐπιστολή σας περὶ τῆς Μεγαλοφυΐας καὶ τοῦ Πνεύματος θεωρουμέ- νων ὡς δύο διανοητικῶν προτερημάτων, ἐπὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν κυριωτέρων πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν περιπτώσεων, καίτοι εἰς τινὰ μέρη τῆς δὲν μ' ἐπεισεν, ἐν τούτοις μοῦ ἐπροκάλεσε τὸν δίκαιον σεβασμὸν πρὸς ἓνα Σοφόν. Ὅθεν φαντασθῆτε πόσον κατεπλάγην ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 40, τευχ. 119.

πρὸς σας *Συγχαρητηρίου* ἐπιστολῆς τοῦ Κάλβου. Ἡ *Μεγαλοφυΐα* καὶ τὸ *Πνεῦμα* ἐνωθέντα ἐν αὐτῷ ἔδωκαν εἰς σᾶς μὲν ἓνα καλαμίσκον εἰς τὰ χεῖλη διὰ νὰ κατασκευάζετε παμφόλυγας ἐκ σάπωνος, εἰς ἐμὲ δὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σᾶς ἐπευφημήσω διὰ χειροκροτημάτων. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, διὰ τὰς τόσας, κατ' αὐτόν, ἀνοησίας ποὺ ἐγράφατε καὶ διὰ νὰ λάβω καὶ ἐγὼ διὰ σᾶς τόσην ἐκτίμησιν, εἶναι λόγος; ὥστε, χωρὶς τὴν διάθεσιν νὰ γράψω, ὑποχρεοῦμαι νὰ γράψω. Τὸ πρῶτον κτύπημα τῆς στυρίας τὸ ὁποῖον σὺ καταφέρει, ἀφορᾷ εἰς τὴν μορφὴν μὲ τὴν ὁποῖαν ἀπαντήσατε διὰ τοῦ ὁρισμοῦ σας εἰς τὴν *Μεγαλοφυΐαν*. Μὲ τὴν συνήθη εἰς Σοφὸν μετριοφροσύνην εἶχατε γράψει «... νομίζω ὅτι δύναται τις πολὺ ἐλλόγως νὰ εἴπῃ...» Συγγνώμην, ἐσφάλετε. Σήμερον εἰς Μεταφυσικὰ θέματα δὲν πρέπει ν' ἀκολουθῇ τις τ' ἀθάνατα παραδείγματα τῶν Lock, Bonnet, Condillac, ἀλλὰ νὰ τονίξῃ ἀπὸ καθηγετικῆς ἔδρας καὶ ὁριστικῶς τὰς Μεταφυσικὰς ἀληθείας λέγων: οὕτω πρέπει νὰ εἶναι, οὕτως εἶναι, οὕτω παρὰ πάντων πρέπει νὰ νοηταί· ἡ μετριοφροσύνη ἐνδύεται τὸ φόρεμα τῆς ἀνανδρείας καὶ ὅταν γίνεταί τις πρόβατον, τὸν τρώγει ὁ λύκος.

Ἡ Σάτυρα καθίσταται ἐναργεστέρα, διότι ἐσημειώσατε μεταξὺ *Μεγαλοφυΐας* καὶ *Πνεύματος* μίαν *μόνην* διαφορὰν, ἐνῶ τὸ ἐρώτημα ἔλεγε *διαφορὰς* καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἰπῇτε πλεόν τῆς μᾶς. Καὶ τί; Ἄν ἡ Μεταφυσική σας δὲν εὗρεν εἰμὴ μίαν, διατὶ νὰ μὴ ἀκολουθήσετε τὴν διάθεσιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀρέσκονται ν' ἀπαριθμοῦν πολλὰς διαφορὰς; Ἐπειτα θέλει νὰ σᾶς κάμῃ νὰ γνωρίσετε, ὅτι οἱ ὁρισμοί σας ἐπὶ τῆς *Μεγαλοφυΐας* καὶ τοῦ *Πνεύματος* δὲν ἀρέσκουν καὶ σᾶς ἀπαριθμεῖ μὲ ζωηρὰν *Μεγαλοφυΐαν* καὶ διαγῆς *Πνεῦμα* τοὺς Ἴππους, τὸν Ὄνον, τὸν Ἀχιλλέα, τὸν Ὀρλάνδον... Καὶ διατὶ, ἀντὶ τῆς ἐπαναστατικῆς ταύτης ἀπαριθμώσεως, δὲν σᾶς ἐσημεῖωνε τὰ σφάλματα τῶν ὁρισμῶν σας καὶ δὲν ἔθετε διὰ λογικῆς ἀναλύσεως ἄλλους ὀρθοτέρους; Βεβαίως ἡ ἐπιστολή του θὰ ἦτο ὠφελιμωτέρα τῆς *Συγχαρητηρίου* του. Ἄ! Δι' ἓνα καθηγητὴν φιλόλογον ἦτο ἀθλιεστάτη ταπείνωσις νὰ γράφῃ ἐπὶ θέματος τὸσον τετριμμένου καὶ κοινοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον ὁμιλοῦν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἀγύρται. Καὶ ὁμως ἐν ἀθωότητι φροῖῳ, καὶ μὲ ἐμὲ ὅλος ὁ Κόσμος φρονεῖ, ὅτι, ἂν ἐγράφετε διαφοροτρόπως περὶ τῶν περιστάσεων τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς *Μεγαλοφυΐας* καὶ τοῦ *Πνεύματος*, δὲν θὰ ἐκρίνεσθε ἄξιοι τῆς *Συγχαρητηρίου* ἐκείνης καὶ οἱ ὁρισμοί σας, καίτοι ἐκεῖνος τοὺς ἐνόησε, - δὲν θὰ ἐπροκάλουν μίαν λέξιν. Ἐγράφατε ὅτι... «οἱ Μεγάλοι ἄνδρες ὑπάρχοντες εἰς τὴν μάλλον εὐνοϊκὴν κατάστασιν...» Συνεπέραναν αὐτός, ὅτι τὸν ἐθέσατε εἰς τὴν ἀντίθετον κατάστασιν καὶ ὅτι τῷ ἡρνήθητε, ὥς εἰς ἓνα μὴ Μεγάλον, τὴν *Μεγαλοφυΐαν* καὶ τὸ *Πνεῦμα*. Τοῦτο θὰ ἦτο ἁμαρτία συγγνωστόν, ἀλλὰ, Δόκτωρ, ἂν ὁ Πλούτων ἴδρυν ἓνα Σύλλογον Φιλολογικόν, προεδρευόμενον ἀπὸ τὸν Κάλβον, διὰ νὰ σᾶς κρίνῃ, αἰωνίως θὰ περιεπλανᾶσθε. Γράφετε, ὅτι οἱ Λόγιοι εἶναι κενόδοξοι, προπετεῖς, νομίζουν ὅτι γνωρίζουν τὰ πάντα καὶ ὅτι δὲν ἤξευρον τίποτε. Ἀλλὰ πῶς; Ἐδῶ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Νήτους, ὑπάρχουν Λόγιοι, καὶ ξένοι καὶ ἐντόπιοι, μεγάλης ἀξίας καὶ σᾶς ἀναφέρω ἓνα μεγάλης βαρύτητος, ἐξόχου πνεύματος, ἀδρῶν γνώσεων, λεπτῆς φιλοκαλίας, τὸν διαπρεπῆ συγγραφέα, τὸν Δοκτ. Γρασσέτην, ἀλλ' οὔτε αὐτός, οὔτε ἄλλοι σᾶς ἐπετέθησαν. Ἠσυχάσατε, Δόκτωρ, διότι πάντες—πλὴν τοῦ Κάλβου—ἐνόησαν, ὅτι ἐγράφατε ὥς φιλόσοφος καὶ ὄχι ὥς ἀπλοῦς λόγιος.

Σᾶς ἔγραψα, ὅτι ἡ ἐπιστολή σας δὲν μ' ἔπεισεν εἰς ὅλα τῆς τὰ μέρη Τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τοὺς δύο ὁρισμοὺς ποὺ ἐδώσατε εἰς τὴν *Μεγαλοφυΐαν* καὶ εἰς τὸ *Πνεῦμα*. Ἐγὼ ἂν ἔδίδα τὸν ὁρισμὸν τῆς *Μεγαλοφυΐας* θὰ ἔλεγα: «ὁ ἀνάτατος βαθμὸς ἀκριβείας (esatezza) ὅλων τῶν ἐνεργειῶν τῆς διανοίας πρὸς ὠρισμένον τινα σκοπὸν» καὶ τοῦ *Πνεύματος* ὅτι ἐγκτεται «εἰς τὴν ἄμεσον σύλληψιν τῶν ἰδεῶν καὶ εἰς τὴν δεξιότητα νὰ τὰς περιβάλλωμεν μὲ χάριν».

Ὡς πρὸς δὲ τὰς περιπτώσεις τῆς ἀναλύσεως τῆς *Μεγαλοφυΐας* καὶ τοῦ *Πνεύματος*, σᾶς θεωρῶ ὥς ἓνα βαθὺν ἐρευνητὴν καὶ ἐπιμελῆ ἐταστὴν τῶν πτυχῶν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων. Ἄλλο τι δὲν ἔχω νὰ προσθέσω, εἰμὴ ὅτι διατελῶ θαυμαστῆς τῆς ἀξίας σας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΔΕ-ΤΖΩΡΤΖΗΣ

Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Δε-Τζώρτη, καὶ ἄλλος ἔγκριτος λόγιος ὁ Α. Πετσάλης ἀπηύθυνε διὰ τῆς αὐτῆς Ἐφημερίδος ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐκφράζει καὶ αὐτὸς τὰς ἰδέας του, ὥς πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς καὶ τὰς κρίσεις τοῦ Θεριανοῦ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν μεταξὺ *Μεγαλοφυΐας* καὶ *Πνεύματος*.

Ἡ ἐπιστολή τοῦ Πετσάλῃ εἶχεν, ὥς ἐξῆς:

Πρὸς τὸν Α. ΚΑΛΒΟΝ

Κύριε,

Ἐλαβα τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναγνώσω εἰς τὴν Ἐφημερίδα τοῦ Ἰονίου μίαν ἐπιστολὴν σας ἐπιθετικὴν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Θεριανοῦ εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ Ἀνωνύμου, ζητοῦντος τί ἐννοεῖται κτλ. τὴν ὁποῖαν ἐξετάζων εὐρίσκω, ὅτι οἱ συλλογισμοί σας ὁμοιάζον τὴν σκιάν, ἢ ὁποῖα μακρόθεν μᾶς ἀπατᾷ, ἐνῶ πλησίον ἀποκαλύπτεται ὅτι εἶναι ἐν μηδέν καὶ δράττομαι τῆς εὐκαιρίας νὰ σᾶς ἀνακοινώσω τὴν γνώμην μου.

Εἶπατε ὅτι ὁ μονόλογος τοῦ ἵππου τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῇ «*Τλιάδι*» καὶ τὸ λάκτισμα τοῦ Παλαδίου ἐν τῇ «*Εμμανεῖ Ὀρλάνδῳ*» (Furioso Orlando) ἀποτελοῦν ἀνακριβεῖαν κρίσεως καὶ ἐγὼ διὰ νὰ εἶμαι σύμφωνος μὲ τὴν Λογικὴν, θέλω νὰ νομίζω τὸ ἀντίθετον, διότι, ἂν εἶναι ἀδιαφιλονίκητον, ὅτι οἱ Ποιηταὶ ἀκολουθοῦν ὄχι μόνον τὰς ἀληθεῖς σχέσεις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὰς κατὰ τὸ δυνατόν φυσικὰς καὶ ἠθικὰς, δὲν δυνάμεθα νὰ αἰτιαθῶμεν τὸν Ὀμηρον, διότι ἠθέλησε διὰ τῆς ἀποδόσεως τοῦ μύθου τοῦ ἵππου ν' ἀναγγεῖλῃ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου του, οὔτε τὸν Ἀριόστον, ἂν παρουσιάζων ἓνα τρελλὸν δὲν τὸν περιβάλλει μὲ ὑπερφυσικὰς δυνάμεις. Ἀκολουθῶς, ὥς πρὸς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐμεθοῦσε, τὸν Μ. Κάρολον, ὅστις ἔκαie τοὺς μάγους... νομίζω ὅτι ἓνας εὐφυὴς ἐν μέρει, ὀφείλει νὰ εἶναι τοιοῦτος καὶ εἰς τὸ ὅλον. Βλέπων κατόπιν τὰ ὀνόματα τῶν Sterne, Βολταίρου, Βερτόλδου ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἐνόησα τίποτε. Ἐπίσης διὰ τὸν Σωκράτην καὶ Πλάτωνα. Δὲν θέλω νὰ παρασιωπήσω, ὅτι κακῶς ἐνόησατε τὸν Θεριανὸν μὲ τὴν ἐκφράσιν «οἱ Ποιηταὶ εἶναι τρελλοί». Αὐτὸς νοεῖ τὸν Ὁράτιον μὲ τὴν Ποιητικὴν Τέχνην. Αὐταὶ εἶναι αἱ ἰδέαι μου διὰ τὰς ὁποίας ζητῶ συγγνώμην.

Α. ΠΕΤΣΑΛΗΣ

Ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Θεριανοῦ καὶ τοῦ Κάλβου, ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τοῦ Ἀωνύμου, καὶ ὁ Διονύσιος Σιγοῦρος, τρίζων τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν καὶ νοῦς ἐγκυκλοπαιδιστοῦ, ἐκφέρει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αὐτὴν Ἐφημερίδα τὰς κάτωθι παρατηρήσεις.

Παρατηρήσεις τοῦ Διονυσίου Σιγοῦρου ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κου Κάλβου καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ καθηγ. Θεριανοῦ εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐρωτημάτων ἐνὸς ἀωνύμου.

Ὅσον ἡ φιλολογικὴ Κριτικὴ εἶναι ἔργον ἐπαινετὸν διὰ τὸν ἀναλαμβάνοντα αὐτὴν καὶ ἐπωφελὴς διὰ τὴν ἐπαύξησιν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ὅταν τελεῖται νὰ διευκρινήσῃ τὰς κατὰ τὴν συλληφθεῖσας ἰδέας, ἢ ν' ἀνασκευάσῃ τὰς ἐσφαλμένας, τὸσον ἀνωφελὴς καὶ ἀποδοκιμαστέα ἀποβαίνει, ὅσας ὑπαγορεύεται ὑπὸ σκοπῶν ξένων τῆς φιλολογικῆς μορφώσεως καὶ ἔχῃ ὡς σκοπὸν τὴν περιφρόνησιν· πράγμα, τῇ ἀληθείᾳ, ἀνάρμοστον διὰ τὴν ἐξυπνέτησιν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀποδοκιμαστέα ἔτι μᾶλλον ἡ ἐνέργεια ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς κρίσεις του θὰ παρεξέτρεπετο εἰς ὕβρεις στηριζομένας ἐπὶ αὐθαιρέτων ἐρμηνειῶν, ἢ θὰ προσεπάθει ν' ἀνασκευάσῃ τὰς ἐσφαλμένας κρίσεις, τὰς ὁποίας τυχὸν θὰ ἔκαμνε, συγκρίνων τὰς ἰδέας τοῦ ἐπικρινόμενου, καθότι, ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς χαρακτῆρος τῆς κριτικῆς, θὰ ἐπεδείκνυε μᾶλλον ἐν ἄθροισμα συλλογισμῶν ὑπαγορευομένων ἐκ τῆς κακεντρεχεῖας τοῦ ἐπικριτοῦ ἢ ἀνασκευῆν τῶν κακῶς συλληφθεισῶν ἰδεῶν.

Ὅθεν ἡ φιλολογικὴ κριτικὴ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, ὀφείλει πρωτίστως νὰ χρησιμεύσῃ εἴτε πρὸς ἀνασκευὴν ἐσφαλμένων ἰδεῶν, εἴτε πρὸς ἐπιδοκιμασίαν ἢ διασάφησιν ἰδεῶν ὀρθῶν, σχεδιαζομένων μόνον καὶ ὄχι ἀρκούντως διατυπυμένων, ἐνέργεια δὲ οὕτῃ ἡ ὁποία οὐδέποτε θὰ εἶναι ἀρκετὰ ἀκριβής, ἂν μὴ κατορθωθῇ νὰ γνωσθοῦν, διὰ τῆς ἀναλύσεως, αἱ πρῶται ἀρχαὶ οἰουδὴποτε θέματος.

Κατὰ δευτέρον λόγον ὁ ἀναλαμβάνων τὴν κριτικὴν τῶν συλλογισμῶν ἄλλου ὑποχρεοῦται ὑπὸ τῶν νόμων τῆς κοινωνικότητος νὰ τηρήσῃ τὰ ὅρια τῆς εὐπρεπείας, ἄλλως ἡ φιλολογικὴ κριτικὴ, ἡ ὁποία οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ εἰς συνεχῆ συλλογισμὸς πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, θὰ προσελάμβανε τὸν τύπον μιᾶς φθονεῖας· σκέψεως, ἀντιθέτου τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξιοπρεπείας, τῆς καλῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ ἀκροῦ πολιτισμοῦ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐπιβάλλει συγχρόνως τὴν σιωπὴν εἰς τὸν ἀθόρυβον ἄλλ' ἄλλως μορφωμένων, τὸν ἐπιθυμοῦντα ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς ἄλλους τὰς ἰδίας του γνώσεις.

Τοιούτων ἀρχῶν τεθεισῶν, παρατηρῶ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κάλβου κατὰ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Θεριανοῦ εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ Ἀωνύμου περιέχει τὸ μειονέκτημα τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης τῶν ἄνω σημειωθεισῶν ὑπερβολῶν.

Ὁ πρῶτος ὁρισμὸς τοῦ Θεριανοῦ εἶναι αὐτὸς ὁ ὑπαγορευόμενος ὑπὸ τῆς ἰδεολογίας, ἀλλὰ τῇ προσθήκῃ ἄλλων στοιχείων, ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Κάλβου ὑπάρχουν ἀλλοιώσεις λέξεων καὶ αὐθαίρετοι ἐρμηνεῖαι καὶ διαφορὰς ἐκφέρει συλλογισμούς, ὡς πρὸς τοὺς ὁρισμούς τῆς *Μεγαλοφυΐας* καὶ τοῦ *Πνεύματος*. Τθεντός δὲ ὡς ἀληθοῦς—λέγει ὁ Σιγοῦρος—ὅτι ἡ *Μεγαλοφυΐα* συνιστάται εἰς τὴν ἐπινόησιν καὶ ὅτι αὕτη, οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ τὸ ἀποτέλεσμα συνδυασμοῦ ἄλλων ἰδεῶν ἢ ἐκθεσις τεκμαιρομένη ἐξ ἀντιθέσεων,

ἀνάγκη νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἐπινόησιν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ συμφωνήσωμεν μὲ τὸν Θεριανόν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦ, ἡ συνιστῶσα τὴν *Μεγαλοφυΐαν* εἶναι πράγματι ὁ ἀνώτερος βαθμὸς τῆς ἀκριβείας, εἰς τὸν ὁποῖον δύναται ν' ἀνέλθῃ ἡ κρίσις.

Ὁ Ἀωνύμος ζητεῖ πρὸς τοὺτοίς ποία ἡ ἰδέα τοῦ *Πνεύματος* καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νομίζω, ὅτι ὁ ὁρισμὸς τοῦ Θεριανοῦ ὡςτερεῖ στοιχείου τινός. Πρὸς περισσοτέραν εὐκρίνειαν, ὀρίξω, ὅτι τὸ *Πνεῦμα* συνίσταται εἰς τὴν ἐτοιμότητα ἐκείνην τοῦ νοῦ τοῦ νὰ συλλαμβάνῃ, εἰς τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐξάγῃ συμπεράσματα καὶ εἰς τὴν εὐκολίαν νὰ τὰ συνδυάξῃ καὶ τὰ συσχετίξῃ.

Ἐν τέλει δίδει διαφορὰς ὁρισμοὺς ἐπὶ ἄλλων ἐρωτημάτων τοῦ Ἀωνύμου καὶ καταλήγει, ὅτι τὰ συμπεράσματα τοῦ Κάλβου διατυπούμενα εἰς τὴν 8ην παράγραφον τῆς ἐπιστολῆς του, εἶναι ἀποτελέσματα τῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῶν αὐθαιρέτων ἐρμηνειῶν, ἄνευ τινός ἀναιρέσεως ἐκείνων τοῦ Θεριανοῦ.

Ἐν τέλει ὁ λόγιος Μ. Ἐρρ. Ρίχης δι' ἐπιστολῆς του, ὡς κατωτέρω, δημοσιευθείσης εἰς τὴν αὐτὴν Ἐφημερίδα, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Κάλβου καὶ τὸν συμβνυλεύει νὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ προσεκτικώτερος εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὰς ἐκφράσεις του.

Πρὸς τὸν Δ)ρα Α. ΚΑΛΒΟΝ

Μὲ θαυμασμόν ἀνέγνωσα τὰς ἀναιρέσεις, τὰς ὁποίας ἠξιώσατε νὰ μᾶς δώσετε, ὡς πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς καὶ τὰς κρίσεις τοῦ Θεριανοῦ ἐν τῇ ἀναλύσει τῆς διαφορᾶς μεταξὺ *Μεγαλοφυΐας* καὶ *Πνεύματος* καὶ τῶν πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν μέσων.

Δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῇ ὅτι ὁ Θεριανός, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας, ἡμέλησε νὰ μᾶς δώσῃ ὁρισμὸν θετικώτερον τοῦ ἀπαιτουμένου, ἀλλ' ἡ παράλειψις αὐτῇ δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰμὴ εἰς μίαν καθαρὰν ὑφαίρεσιν, εἰς τὴν ὁποίαν συχνάκις ὑπόκεινται αἱ μεγάλαι ψυχαί.

Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἐπιδροῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δύο τούτων διανοητικῶν πλεονεκτημάτων, δὲν παρέλειψεν ὁ Θεριανός δαφιλῶς νὰ μᾶς διαφωτίσῃ μετὰ βαθείας παιδεύσεως, καὶ λέγω, ὅτι ὑπεπέσατε εἰς μέγα σφάλμα θελήσαντες νὰ ἐλέγξῃτε τὸν Θεριανόν εἰς τὸ ἐπιχειρημά του, ὅτι τὰ πλούτη εἶναι σπουδαῖον μέσον πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, Δόκτωρ, ὅτι ὁ γεννώμενος πλούσιος καὶ ὄχι ἐκ πλουσιῶν ὅλως ἀγαμμάτων, ἔχει μεγάλα πλεονεκτήματα ἀπέναντι τῶν πτωχῶν—λέγει ὁ αὐτὸς Ρίχης ἐκφερὼν τὰς σχετικὰς παρατηρήσεις του.—Εἶναι δὲ ψευδὲς—προσθίτεται—ὅτι ὁ Θεριανός δὲν διετύπωσε μίαν ἰδέαν περὶ τῶν μέσων πρὸς ἀνάπτυξιν ἀμοιέρων τῶν ἄνω ἐρμημένων πλεονεκτημάτων, ἀλλὰ μόνον τῆς μιᾶς, νομίζω δὲ ὅτι τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητον καὶ ὅτι, ὡς πρὸς τὰ εἶδη τῶν σπουδῶν, νοοῦσεν ὁ Κάλβος ὅτι καὶ ὁ Θεριανός.

Ἐν τέλει τῆς *Συγχαρητήριου*! ἐπιστολῆς Σας ἐκφράζεσθε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὁ ὁποῖος ἐναργέστατα προδίδει εἰς σᾶς τὴν ἀπαιτουμένην ἐλλειψὶν ἀβρότητας.

Ἡθελα ἐν προκειμένῳ πολλὰ νὰ σᾶς εἶπω, ἀλλ' ἀρκοῦμαι νὰ σᾶς

συμβουλευσώ ὅπως εἰς τὸ μέλλον εἰσθε περισσότερον ἐπιφυλακτικὸς εἰς τὰς ἐκφράσεις καὶ κρίσεις σας, καθότι ἡ ἐλευθεριότης ἑνὸς ἀνθρώπου εἶναι στολισμός, ἀλλ' ἡ ὑπερβολικὴ ἐλευθεριότης τὸν ὁδηγεῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κρημνοῦ.

Ὁ θαυμαστὴς σας

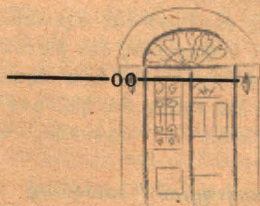
M. ΕΡΡΙΚΟΣ ΡΙΚΚΗΣ

* *

Περίεργον ἀληθῶς ὅτι εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἐκείνην διαμάχην δὲν συμμετέσχον καὶ ἄλλοι εἰς Κέρκυραν τότε ἐπιστήμονες καὶ λόγιοι, ὡς οἱ Α. Βαλδίνης, Κ. Ναννοῦκης, Ν. Δελβινιώτης, Σ. Φογάτσης, Φ. Δόλλης καὶ λοιποί. Περισσότερον δὲ περίεργον, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Διον. Σολωμός, ποιητὴς καὶ συμπολίτης τοῦ Κάλβου, ἀπέσχε νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν ἔριδα ἐκείνην. Ὁ ποιητὴς μας κ. Μαρίνος Σιγοῦρος εἰς τὸν πρόλογον τῆς ὡς ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ «Στοχαστῆ» ἐκδόσεως τῆς **Λύρας** τοῦ Κάλβου γράφει, ὅτι δὲν ἔχουμε καμμίαν πληροφορίαν διὰ τὰς σχέσεις Σολωμοῦ καὶ Κάλβου, πού ἔζησαν καὶ οἱ δύο σχεδὸν τριάντα χρόνια εἰς τὴν Κέρκυραν, χωρὶς ποτὲ κανεὶς δεσμός, καμμία συμπάθεια, καμμία σχέσις νὰ σύρῃ τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον. Οἱ δύο μεγάλοι αὐτοὶ συμπολίται δὲν ἦσαν οὔτε φίλοι, οὔτ' ἐχθροί, ὥσάν ν' ἀγνοοῦσεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ ἴσως σιαναντῶμενοι εἰς τὸν δρόμον νὰ μὴ ἀντήλλασσον χαιρετισμόν.

Τὸ ἐπεισόδιον ἐσταμάτησε δημοσιογραφικῶς, μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἐξηκολούθησαν ὅμως ἐπὶ πολὺ ἀκόμη αἱ συζητήσεις εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τῆς Κερκύρας. Καὶ ὅμως μετὰ τινα ἔτη, δοθείσης εὐκαιρίας, ἐλησμόνησεν ὁ Θεριανὸς τὸ λυπηρὸν αὐτὸ ἐπεισόδιον καί, ὅπως θὰ γράψω εἰς ἄλλην περίστασιν, ἐπέδειξε πρὸς τὸν Κάλβον ὅλα τὰ εὐγενῆ καὶ ἀμνησίκακα αἰσθήματά του.

Α. Χ. ΖΩΗΣ

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ *

Τοῦ κ. ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΗ

Σολωμός καὶ Κάλβος, εἶναι οἱ ποιηταὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ νέος Ἑλληνικὸς λυρισμός, ὁ ἔντεχνος λυρισμός, γεννᾶται μαζὺ μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνεξαρτησίαν.

Ὁ Σολωμός ἦταν μόλις 23 ἐτῶν, ὅταν πρωτοβρόντησε τὸ τουφέκι σὲ Μωρητᾶ καὶ Ρούμελη. Εἴκοσι πέντε χρονῶν ἔγραψε τὸν Ὕμνον τῆς Ἐλευθερίας. Μιὰ πηγὴ ἀνάβρυσεν ἀπ' τὸν ξερὸ βράχο. Δίπλα στὰ πολεμικὰ τρόπαια τοῦ Γένους ὑψώθηκε τρόπαιο πνευματικόν: «Ὁ πρῶτος γνήσιος καρπὸς τῆς Ἑλληνικῆς φαντασίας, ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες μαρασμοῦ», ὅπως εἶπεν ὁ Πολυλάς.

Ἴδου ἡ προῖστορία αὐτῆς τῆς δημιουργίας. Ἡ Ζάκυνθος ἦταν, πρὶν ἀπὸ τὸν Ἀγῶνα καὶ κατὰ τὴν διάρκειά του, ἕνα σταυροδρόμι Ἑλληνικῶν συναντήσεων. Καταφύγιο τοῦ Κολοκοτρώνη πρὶν ἀπ' τὴν Ἐπανάστασι, ἐστία τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἔπειτα, ἦταν ἕνα κέντρο, ὅπου ἡ Δύσις ἀντάμωνε τὴν Ἀνατολήν, ἡ Ἰταλικὴ τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν. Ὁ Σολωμός, καθὼς τόσοι ἄλλοι Ἑπτανήσιοι εὐγενεῖς, σπούδασε στὴν Ἰταλία καὶ ἡ πρώτη φιλοδοξία του ἦταν νὰ διακριθῇ στὴν Ἰταλικὴ φιλολογία, ὅπως ὁ συμπολίτης του Φώσκολος.

Χρυστοῦμε στὸ Σπυριδῶνα Τρικούπη, τὸ μεσολογγίτη πολιτικὸ καὶ ἀγωνιστὴ, ὅτι ὁ Σολωμός ἐγκατέλειψε τὴν Ἰταλικὴν σπουδαίαν καὶ ἀποφάσισε νὰ ἐργασθῇ γιὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀπλοελληνικῆς γλώσσης, σὲ γλῶσσα ποιητικὴ, λογοτεχνικὴ.

«Τὸ ποιητικόν σας τάλαντο, τοῦ εἶπεν ὁ Τρικούπης, μιὰ μέρα στὴ Ζάκυνθο, σὰς ἐπιφυλάσσει ὥραία θέσι στὸν ἰταλικὸν Παρνασσόν. Ὅμως οἱ πρῶτες θέσεις εἶναι πιασμένες. Ὁ ἑλληνικὸς Παρνασσὸς περιμένει τὸν Δάντην του. Ἡ γλῶσσα πού σὰς ἔμαθεν ἡ μητέρα σας, ἡ γλῶσσα πού βυζάξατε μαζὶ μὲ τὸ γάλα τὸ μητρικόν, εἶναι Ἑλληνικὴ. Προσπαθήστε νὰ τὴν ξαναθυμηθῆτε. Δὲν εἶναι δύσκολον. Ἄν θέλετε, σὰς βοηθῶ καὶ ἐγώ, ὅσο μπορῶ.» Καὶ τοῦ χάρισε ἕνα ἀντίτυπον τῶν στιχοῦργημάτων τοῦ Χριστοποῦλου. Μὰ πολὺ περισσότερον ἀπ' τὸ Χριστόπουλον καὶ τὸ Βηλαργά, ἐβοήθησε τὸ Σολωμόν στὴ διαμόρφωσιν τοῦ ποιητικοῦ του ὄργάνου ἢ μελέτη τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.

* Διάλεξι πού μετέδωσε ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸν Σταθμὸν Ἀθηνῶν τὴν 26ην Μαΐου.

Τὰ πρῶτα ἑλληνικά του τραγούδια, ἀπλοϊκά, ἐρωτολογήματα, χαρούμενοι ξέννοιαστοι στίχοι ἢ στίχοι ἐλεγειακοί, ἔγιναν, σὲ λίγο, κτῆμα τοῦ Κοινοῦ. Ἔγιναν τραγούδια στὸ στόμα τοῦ Λαοῦ. Τὰ τραγουδοῦσεν ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ τῆ μιᾶ στὴν ἄλλην ἄκρη. Δὲν ἦταν ποιήματα μὲ ἀξιώσεις. Ὅμως σ' αὐτὰ προμάντευες τὸν αὐριανὸ λυρικό.

Σ' ἓνα μῆνα μέσα, καὶ στὴν ἀρχὴν ἀκόμα τῆς γλωσσικῆς του προσπάθειας, γράφει ὁ Σολωμὸς τὸν Ὕμνο εἰς τὴν Ἑλευθερίαν. Ὁ ὕμνος ἀπλώνεται σὲ 158 στροφές, ὀκτασύλλαβους καὶ ἑφτασύλλαβους στίχους, μὲ σταυρωτὲς ὁμοιοκαταληξίες. Ἀπίστευτος διθυραμβικὸς ἐνθουσιασμός ἐμψυχώνει τὸ ποίημα. Ποίημα μαζὶ καὶ πολιτικὴ πρᾶξις, ὁ Ὕμνος ὑψώνει τὸ Σολωμὸ στὸ θρόνο τοῦ μεγάλου λυρικοῦ, στὸ βᾶθρο τοῦ ἐθνικοῦ διδασκάλου, τοῦ Προφήτη καὶ τοῦ δικαιοκρίτη, ποῦ μιλάει σὲ ξένους καὶ ντόπιους τὴν τραχεῖα γλῶσσα τῆς ἀλήθειας. Τῆς ἀλήθειας ποῦ σώζει. Ὅλα χαιρετοῦν τὴν πελώρια θεά, ποῦ ἀναπηδάει ἀπὸ τὰ κοιμητήρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπ' τὰ ἱερὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων, ποῦ ξυπνάει τοὺς σκλάβους ἀπ' τὸ λήθαργο τὸ βαθύ. Φωνάζουν ὥς τ' ἀστέρια τὰ ξενοκρατημένα Ἐπιτάνησα, χαιρετάει τὴν ἐλληνικὴν ἔγερσι ἡ γῆ τοῦ Γουάσιγκτον, τινάζει τὴν ἀναμαλλιασμένη χαίτη του τὸ λιοντάρι τῆς Ἰσπανίας, ἀλαφιάζεται ἡ Ἀγγλία, ὑποπτένοντας Ρωσσικὴν ὑποκίνησι, ὁ Ἀετὸς τῆς Αὐστρίας, ποῦ φτερὰ καὶ νύχια τρέφει μὲ τὰ σπλάχνα Ἰταλοῦ, ταράζεται.

Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ φοβίσῃ τὴν πολεμικὴ θεά. Γκρεμίζει τὴν ἀντίστασι τῶν ἐχθρῶν ἡ Ἑλευθερία. Σπέρνει τὸ θάνατο, τὴ φρίκη καὶ τὴν ἐρήμωσι. Κουρσεύει κάστρα καὶ πολιτείες. Γράφει μὲ τὸ ξίφος τῆς ἐνέργειας τὴν νέα Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἄλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς, ὁ ἀποκλεισμός τῆς Κορίνθου, περιγραφὲς ἐπικῆς, μᾶς βάζουν στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς. Χαρούμενοι στίχοι διανθίζουν τὴν αὐστηρὴ σύνθεσι. Εἶναι ἐκεῖνοι μὲ τοὺς ὁποίους ἀνασκευάζονται γνωστὲς παλιὲς στροφές τοῦ Μπαϊρόν, στίχοι ποῦ χαρακτηρίζει μία διάθεσις ἀναστάσιμη, πίστις στὸ μέλλον τοῦ Γένους σὲ μιὰ καινούργια ἄνθισι, σ' ἓναν καινούργιο πολιτισμό.

Στὴ σκιά—λέει ὁ ποιητής—στὴ σκιά χειροπιασμένες βλέπω καὶ ἐγὼ παρθένες κρινοδάκτυλες ποῦ χορεύουν. Κι' ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ μου στὴ σκέψι πὼς ὁ κόλπος κάθε μιᾶς γλυκοβύζαστο ἔτοιμαζαι γάλα, γάλα ἀντρίας καὶ ἑλευθερίας.

Βέβαια, ὅλοι οἱ στίχοι τοῦ Ὕμνου δὲν ἔχουν αὐτὴ τὴ γλωσσικὴν ἀριότητα, τὴν κυματιστὴ χάρι, καὶ τὸ τέλος δὲν ἔχει τὸν οἶ-

στρο τῶν πρώτων στροφῶν. Οἱ λαμπρὲς συμβουλὲς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἡ ἐξήγησις τῶν πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν λόγων ποῦ ἐπιβάλλουν τὴν ἐθνικὴν ὁμόνοια, ὁ διδακτισμός, μᾶς κουράζουν κάπως, ἀλλὰ ἐπάνω ἀπ' ὅλα ὑπάρχει ἡ πατριωτικὴ σκοπιμότης. Τρομάζει τὸ Σολωμὸ ὁ κίνδυνος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Μεγάλῃ ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ὕμνου. Μεταφρασμένος γαλλικὰ καὶ ἰταλικὰ, ὁ ὕμνος διαβάστηκε πολὺ, κίνησε τὸ γενικὸ θαυμασμό. Καὶ ὁ Τρικούπης, ποῦ εἶχε παρακινήσει τὸ Σολωμὸ νὰ γράψῃ Ἑλληνικά, χαιρετίζοντας τὸν Ὑμνητὴ τῆς Ἑλευθερίας, μ' ἓνα τιν ἀρθρο στὴ «Γενικὴ Ἐφημερίδα», ζήτησε νὰ κάνῃ τὸν Ὕμνο γνωστὸ στοὺς πολλούς, κτῆμα τοῦ Ἐθνους ἑσαεῖ.

Εἰς τὰ 1828 ὁ ποιητὴς ἐγκαταλείπει τὴ Ζάκυνθο γιὰ νὰ ἐγκατασταθῇ στὴν Κέρκυρα, πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἑπτανήσου.

Ὁ Ἑλληνικὸς ἀγώνας ἔχει πλησιάσει στὸ τέρμα του καὶ ὁ Κυβερνήτης ἔχει ἤδη κατέβει στὴν Ἑλλάδα.

Στὴν Κέρκυρα βρίσκει θερμὴν ὑποδοχὴν. Οἱ καθηγηταὶ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας πηγαίνουν νὰ τὸν χαιρετίσουν καὶ ὁ Βάμβας τὸν παρακινεῖ νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ ἀπὸ κοντὰ τὴ λυτρωμένη Ἑλλάδα. Ὁ Σολωμὸς δὲν πραγματοποιεῖ ποτὲ αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψι. Στὴν ἡσυχία τῆς Κέρκυρας νομίζει πὼς θὰ μπορέσῃ νὰ ὑπηρετήσῃ καλλίτερα τὴν Ἑλληνικὴν ποίησι, νὰ καλλιεργήσῃ τὴ Νέα μας γλῶσσα. Στὰ 1829 γράφει τὴν περίφημη Ὁδὴ στὴ Μοναχί, λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι μιὰ νέα κεγκυραῖα ντύθηκε τὸ ἀγγελικὸ σχῆμα τῆς καλογριάς. Εἶναι ἓνα ποιητικὸ θαῦμα. Γράφει γι' αὐτὸ τὸ ποίημα ὁ Πολυλᾶς: «Ὅταν ἡ τέχνη τολμᾷ νὰ ἐκφράσῃ θρησκευτικούς στοχασμούς, κινδυνεύει νὰ φανῇ μικρὴ. Τόσο εἶναι τὸ βάθος τῆς ἀλήθειας» τῆς θρησκευτικῆς. Ὅμως ὁ Σολωμὸς μπόρεσε νὰ πλησιάσῃ τὸ βάθος αὐτῆς τῆς ἀλήθειας.

Στὰ 1834 δημοσιεύεται στὴν «Ἰόνιον Ἀνθολογία» ἓνα μέρος μακροῦ ἀφηγηματικοῦ ποιήματος, τοῦ Λάμπρου, ποῦ ἔγραφε ἀπὸ χρόνια καὶ ποῦ δὲν κατώρθωσε νὰ τὸ τελειώσῃ. Ἐξηγεῖ ὁ πνευματικὸς βιογράφος του: «Ὁ νοῦς του τραβηγμένος ἀπὸ μίαν ἀνώτερη θεωρία στὴν περιοχὴ τῆς ποιητικῆς ἄφηνε ἀτελεῖωτο ἐκεῖνο τὸ ποίημα, κατὰ τὴ γνώμη του κατώτερο ἀπὸ τὴ θέσι ὅπου πρέπει νὰ ὑποθῇ ἡ τέχνη, ὅτι θελὲ νὰ εἶναι εἰς ὅλα ἀληθινή.» Ἐξήγησις ὅχι ἱκανοποιητικὴ. Πρατὶ καθεστὸς ἐπεχείρησε ὁ Σολωμὸς νὰ γράψῃ στὴν περίοδον τῆς ωριμότητός του ἔμεινε ἀπόσπασμα.

Ὅπως δὴποτε μελετῶντας ὁ Πολυλᾶς τ' ἀποσπάσματα τοῦ Λάμπρου, ζήτησε νὰ συναπαρτίσῃ τὴν ὑπόθεσι. Ὁ Λάμπρος ἀπύ-

της τῇ Μαρία, 15 χρόνων κοπέλλα, ἀπόκτησε μαζί της τέσσαρα παιδιά, μιὰ κόρη καὶ τρία ἀγόρια, ποὺ τάρριξε σὲ ὀρφανοτροφεῖο. Ὑστερα ἀπὸ 15 χρόνων παράνομη συμβίωσι, ὁ Λάμπρος λαμβάνει μέρος σὲ μιὰ ἐκστρατεία χριστιανῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Στὸ στρατόπεδο τοῦ Λάμπρου παρουσιάζεται ἓνας αὐτόματος. Δίνει χρήσιμες πολεμικὲς πληροφορίες, ἐκμυστηρεύεται πῶς ἦταν κόρη καὶ θέλει νὰ βαπτιστῇ. Ὁ Λάμπρος τὴν ἐρωτεύεται, τὴν σέβει στὴν ἁμαρτία, ὅπως τόσες ἄλλες πρὶν ἀπ' αὐτή. Ἀλλὰ κάποιαν ἡμέρα ἀνακαλύπτει πῶς αὐτὴ ἡ ἀπίθανη ἐρωμένη ἦταν ἡ κόρη του.

Μαθαίνοντας ἀπ' τὸ στόμα τοῦ ἐραστοῦ πατέρα τὴν ἄρρητη συμφορὰ της, ἡ κοπέλα πνίγεται στὴ Λίμνη. Αὐτοκτονεῖ κι' ὁ Λάμπρος.

Ὑπάρχουν στὸ Λάμπρο στίχοι ποὺ προκαλοῦν τὸ εἶγος τῆς τραγωδίας, στίχοι ποὺ φέρνουν στὴ μνήμη τὸ Δάντη καὶ τὸν Αἰσχύλο. Ὑπάρχει τὸ πάθος, τὸ μέγα πάθος. Μὰ ἔρχεται ἡ ὥρα, ποὺ τὸ πάθος παύει νὰ εἶναι ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ. Μιὰ ἀπαθὴς ποίησις μιὰ ποίησις ποὺ ὑποτάσσει τὸ πάθος στὴν ἰδέα, θὰ εἶναι τ' ὄνειρο τῆς ὀριμότητος τοῦ Σολωμοῦ.

Οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι εἶναι μιὰ ἡρωϊκὴ προσπάθεια, ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ φθάσῃ στὸ σκοπὸ της. Στὰ χειρόγραφα τοῦ ποιητοῦ βρέθηκαν τρία διαφορετικὰ καὶ χασματικὰ σχεδιάσματα τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων. Τὸ ἀρχαιότερο ἦταν ἓνας προφητικὸς θρήνος γιὰ τὴν ἄλωσι τοῦ Μεσολογγίου. Τὸ δεύτερο ἐξεικόνιζε τὰ παθήματα τῶν ἀγωνιστῶν κατὰ τίς τελευταῖες ἡμέρες τῆς πολιορκίας, ἕως τὴν παραμονὴ τῆς Ἐξόδου. Τὸ τρίτο ἦταν μιὰ ἀναχώνευσις τοῦ δευτέρου σχεδίου. Ὁ Σολωμὸς ἤθελε νὰ δώσῃ ἔμπρακτο παράδειγμα τῆς αἰσθητικῆς τὴν ὅποιαν ἤδη ἐπρέσβευε, μιᾶς αἰσθητικῆς ποὺ πίστευε πῶς τὸ ὑποκειμενικὸ στοιχεῖο πρέπει νὰ ἐξαφανίζεται μέσα στὸ ἔργο, πῶς τὸ πάθος πρέπει νὰ ὑποτάσσεται στὸ νόημα τῆς Τέχνης, καθὼς ὁ πολίτης πρέπει νὰ ὑποτάσσεται στὸ Καθῆκον. Στὸ Σολωμό, ὅπως στὸν Πλάτωνα, στὸν Πλωτῖνο, στὸν Αὐγουστῖνο, ὥραϊο καὶ ἀγαθὸ συγκλίνουν, ταυτίζονται. Τὸ ποίημα θέλει νὰ εἶναι ἓνας κόσμος ἀνθύπαρκτος, μαθηματικὰ βαθμολογημένος, πλούσιος καὶ βαθύς. Ὅλοι οἱ ἀνθρώπινι δεσμοί, οἱ οἰκογενειακοὶ δεσμοί, νὰ ριζώνουν στὴ γῆ, στὴν πατρίδα, νὰ καίη ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ τὴ δόξα, ποὺ ταυτίζεται μὲ τὴν Ἀρετὴ. Μιὰ κλιμακωτὴ ἀνύψωσις ἕως τὰ ἀκρότατα τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου. Ὁ ἐχθρὸς γυρεύει ἀπὸ τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς μάρτυρας αὐτοὺς ν' ἀλλάξουν πιστῆσουν γιὰ ν' ἀσφαλίσουν στοὺς ἑαυτοὺς τῶν τ' ἀγαθὰ τῆς ζωῆς. Προτιμοῦν νὰ τὰ θυσιάσουν, γιὰ νὰ μὴ θυσιάσουν τὴν ψυχικὴ

τους ἐλευθερία. Θὰ ἦταν οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι, ἡ λυρικὴ ἐποποιΐα τοῦ Καθῆκοντος. Ὁ ἠθικὸς μέσα μας κόσμος λάμπει περισσότερο ἀπὸ τ' ἄστρα στὰ βάθη τῶν οὐρανῶν. Ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ ὑποβάλλῃ τὸν ἑαυτό του σὲ μιὰ ἠθικὴ, σὲ μιὰ τεχνικὴν αὐτοπειθαρχία, γράφοντας τὸ ποίημα. Τὸ εἶχε συλλάβει πρὶν ἀκόμα ἐγκατασταθῇ στὴν Κέρκυρα. Ἐγινεν ἡ προσπάθεια μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς. Ἄν δὲν κατῴρθωσεν νὰ φέρῃ εἰς πέρας αὐτὸν τὸν ἄθλο, μᾶς ἔδειξε στ' ἀποσπάσματα ποὺ ἔχουμε ὑπ' ὄψει, πῶς ἦταν ἓνας κυνηγὸς τοῦ ἀπολύτου, πῶς τὸ καλλιτεχνικὸ τοῦ ἰδανικὸ ἦταν ὑψηλό, πῶς ἦταν ὁ ποιητὴς αὐτὸς μιὰ ὑψηλὴ αἰσθητικὴ συνείδησις, πῶς ὁ αἰσθητικὸς συνέτριβε τὸν ποιητὴ, ὁ στοχαστὴς παρέλκε τὴ δημιουργικὴ δύναμι.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ὑμνο στὴν Ἐλευθερία καὶ λίγα μικρὰ αὐτοτελῆ ποιήματα, ὅλο τὸ ἄλλο ἔργο τοῦ Σολωμοῦ, ἀκόμα καὶ ὁ περίφημος καὶ τόσο φωτεινὸς διάλογος γιὰ τὴ γλῶσσα, ἔμειναν ἀποσπάσματα. Ἀποσπασμα οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι, ὁ Κρητικὸς, ὁ Πόρφυρας, τὸ ἐξαίσιον «Κάρμεν Σεκουλάρε». Εἶναι τοῦτο δυστύχημα, τὸ μεγαλύτερο δυστύχημα στὴν πνευματικὴν ἱστορία τοῦ τόπου. Οἱ βιογράφοι καὶ οἱ κριτικοὶ τοῦ Σολωμοῦ ζητοῦν νὰ ἐξηγήσουν αὐτὸ τὸ γεγονός καὶ ἀναφέρουν διάφορα περιστατικά, διενέξεις τοῦ Σολωμοῦ μὲ τοὺς συγγενεῖς του. Ἀλλὰ τὸ γεγονός εἶναι γεγονός. Ἄν ὁ Σολωμὸς εἶχε ὁλοκληρώσει τὸ ἔργο του, ἂν εἶχε προφθάσῃ ν' ἀποτελειώσῃ τὸ ἔργο του ὁ Καποδίστριας, τὸ ἔθνος θὰ εἶχε γλυτώσει ἀπὸ μεγάλες πνευματικὲς καὶ πολιτικὲς περιπέτειες, ἀπὸ μεγάλες περιπέτειες ἠθικὰς, ἀπὸ τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν αἰσθητικὴ ἀναρχία. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅ,τι πρόφθασαν νὰ συντελέσουν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ Ἑπτανήσιοι, παρέχουν ὑψηλὰ παραδείγματα. Ὅ,τι ζητοῦσεν ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς Κράτους, ὅ,τι ζητοῦσεν ὁ Σολωμὸς ὡς θεμελιωτὴς μιᾶς λογοτεχνίας, εἶναι ἡ πειθαρχημένη ἐλευθερία, ἡ ὑποταγὴ τοῦ μερικοῦ στὸ γενικόν, ἡ ἐξοικείωσις τοῦ Ἑλλήνος μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀτομικῆς θυσίας.

Ἡ 4η Αὐγούστου εἶναι ὡσὰν ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Σολωμοῦ.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ΝΙΚΟΣ ΚΟΓΕΒΙΝΑΣ

«Ἀρετὴ δὲν εἶναι πού νά μὴ
φέγγῃ σάν ἄστρο ἀπὸ τὸ μνήμα
τοῦτο στῶν ὀρφανῶν σου τῇ ζωῇ».

Δὲν μπορούσε νὰ βρεθῇ πιὸ χαρακτηριστικὸ ἐπίγραμμα γιὰ τὸν τάφο τοῦ Κερκυραίου ποιητῆ, πού ἔχει νὰ μᾶς δείξει πλάι στὴ φιλολογικὴ του δράση, τῇ δυστυχῶς ἐξαιτίας ἀπ' τὸ γρήγορο θάνατό του ὄχι τόσο πλατεῖα ὅσο ἄλλων, τὸ ἴδιο ὅμως ἀξιόλογη, μὴ ζωὴ γεμάτη πατριωτισμὸ καὶ φιλανθρωπία, ἀπ' αὐτὸ πού τοῦ χάρισε ἡ ἀγάπη τοῦ στενοῦ του φίλου Λ. Μαβίλη, τοῦ ἄλλου ἐκείνου Κερκυραίου πού τὸ ὥραϊο του μέτωπο στεφανώθηκε μὲ τὶς δάφνες τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ ἥρωα.

Ὁ Νίκος Κογεβίνας ἀνήκει στὴ Κερκυραϊκὴ σχολή, στὴ σχολὴ αὐτὴ πού εἶναι ἡ συνέχεια τῆς Ζακυνθινῆς, τῆς ἰδρυμένης ἀπὸ τὸν Ψάλλη τῆς Ἐλευθερίας, τὸ μεγαλόπνευστο Σολωμό, κι' εἶχε γι' ἀρχὴ τῆς νὰ χαράξῃ τὸ σωστὸ δρόμο στὴν ποίηση τῆς νέας Ἑλλάδας, σώζοντας συγχρόνως κι' ἀναπτύσσοντας τὴ γλῶσσα πού εἶχε πνιχτεῖ μέσ' στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας *

Εἶν' αὐτὴ πού χάρισε στὴ νεώτερη Ἑλλάδα τὸ Γεράσιμο Μαρκορά, τὸν ποιητῆ μὲ τὸ βαθύ αἶσθημα καὶ τὴν εὐγενικὰ φράση, τὸν Ἰάκωβο Πολυλά, τὸν ἀριστοτέχνη μεταφραστὴ καὶ μεγάλο κριτικὸ καὶ πολιτικὸ, τὸν Λορέντσο Μαβίλη, τὸν ἥρωϊκὸ ποιητῆ τῶν δαντελλόπλεχτων σονέτων κι' ἀκόμα τὸν πικρόχολο σατυρικὸ Νίκο Κονεμένο, τὸν ἄλλο σατυρικὸ Στέλλιο Χρυσομάλλη καὶ τὸ Γιώργη Καλοσγοῦρο μὲ τὸ λεπτὸ κριτικὸ πνεῦμα.

Ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ λαμπρὸ κύκλο τῶν εὐνοουμένων τῶν Μουσῶν, εὐτυχισμένους εὐνοούμενός τους κι' αὐτός, ἔζησε ὁ Νίκος Κογεβίνας.

Γεννήθηκε στὴν Κέρκυρα τὸ 1856 ἀπὸ τὸν Ἀγγελο Κογεβίνα καὶ τὴ Μαρία Καντώνη. Ὁ πατέρας του ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ διακεκριμένους γιατροὺς τοῦ νησιοῦ. Ἐδίδασκε στὴν Ἰόνιο Ἀκαδημία, ἔγινε ἀρχίατρος καὶ διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου Κερκύρας καὶ ἄφησε ἀξιόλογα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα.

Ἀπ' τὸ μορφωμένο του πατέρα ὁ Νίκος Κογεβίνας ἔλαβε πολὺ ἐπιμελημένη ἀνατροφή. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα τᾶκουσε στὸ

* Πρβλ. προλεγόμενα ἔργων Σολωμοῦ ὑπὸ Ι. Πολυλά.

γνωστὸ ἐκπαιδευτήριον «Καποδίστριας» τοῦ Λ. Βλάχου πού ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερα τὸ ἔργο του μὲ τὴ σοφὴ διεύθυνση τοῦ κ. Π. Στεριώτη. Ἐκεῖ πρωτογνωρίστηκε μὲ τὸν Μαβίλη, πού ἦταν συμμαθητὴς του. Ἔτσι γεννήθηκε ἡ φιλία τους πού στηριζότανε στὴν κοινότητα αἰσθημάτων καὶ τάσεων καὶ γι' αὐτὸ σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ ἔμεινε ἄσβυστη.

Ἀργότερα ὁ Μαβίλης ξενιτευόταν γιὰ τὶς μακρόχρονες σπουδές του στὴ Γερμανία. Εἶχαν αποφασίσει νὰ σπουδάσουν μαζί στὸ ἐξωτερικόν, ἀλλὰ ἡ ἀδύνατη κράση του ἀνάγκασε τὸν Κογεβίνα νὰ μὴν ἀπομακρυνθῇ ἀπ' τὸ σπιτί του. Στὴν Κέρκυρα πού ἔμεινε ἐξακολούθησε τὶς σπουδές του καὶ μελέτησε τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ φιλολογία κι' ἀπ' τὶς νεώτερες τὴν Ἰταλική, Γερμανικὴ καὶ Γαλλικὴ καὶ σχετίστηκε μ' ὅλους τοὺς ἐκπρόσωπους τῆς Κερκυραϊκῆς σχολῆς.

Πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους συνδέθηκε μὲ τὸν Ἰάκωβο Πολυλά καὶ στάθηκε ἓνας ἀπ' τοὺς πιὸ ἀφοσιωμένους καὶ πιὸ ἐνθουσιώδεις μαθητὲς καὶ ὁπαδούς του. Τὰ διδάγματα τοῦ Πολυλά εἶχαν βαθειὰ ἀπήχηση στὴν ψυχὴ του καὶ σ' ὅλες του τὶς πράξεις ὁ Κογεβίνας εἶχε γιὰ πρότυπο τὸ σοφὸ μαθητὴ τοῦ Σολωμοῦ, τὸν γεμάτο ἀπ' τὶς ιδέες καὶ τὴν ποίηση τοῦ ἐδραιωτῆ τῆς νεο-ελληνικῆς ποιήσεως.

Τὸ 1872 παντρεύτηκε, πολὺ νέος ἀκόμα, κι' ἀπόχτησε πέντε, παιδιὰ, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ ζωγράφον Λυκοῦργο Κογεβίνα πού εἶν' ἓνας ἀπ' τοὺς πρώτους ἑλλήνας καλλιτέχνες πού ἐπιδόθηκαν στὴ χαλκογραφία καὶ ἀναδείχτηκε καὶ τὸν πολιτευτὴ Νίκο Κογεβίνα.

Τὸ ἔργο τοῦ Νίκου Κογεβίνα δὲν εἶναι βέβαια πλατὺ. Ἐκτός ἀπ' τὴν ἀτέλειωτη μελέτη του «Ὁ Βιλλαρᾶς καὶ τὰ ἔργα του» δὲν ἔχουμε δικό του τίποτ' ἄλλο πρωτότυπο. Οἱ μεταφράσεις ὅμως πού μᾶς ἄφισε, καμωμένες μὲ πολλὴ τέχνη κι' ἀκριβεία, χρωματισμένες μὲ μιὰ κάποιαν ιδιορρυθμίαν ζηλευτῆ, κλειόνοντας μέσα τους, θάλεγε κανεῖς, ἓνα μέρος τῆς ψυχῆς τοῦ μεταφραστῆ, εἶναι ἀρκετές γιὰ νὰ δώσουν τὴ θέση πού πρέπει στὸν Νίκο Κογεβίνα.

Πολλές ἀπ' αὐτὲς τὶς μεταφράσεις ἐδημοσίεψε μὲ τὸ ψευδώνυμον Γκαῦκος. Πρῶτος στά τότε περιοδικὰ τῶν Ἀθηνῶν «Ἀττικὸν Μουσεῖον» καὶ «Εἰκονογράφημένη Ἑστία». Μερικὲς τοὺς ἔκομαν ἐντύπωση στοὺς φιλολογικοὺς κύκλους τῆς ἐποχῆς, ὅπως ὁ περίφημος «Βουτηχτής» τοῦ Σίλλερ (Εἰκονογρ. Ἑστία 1894, τεύχ. 26 σελ. 411—412), τὸ μεταφραστικὸ του ἀρι-

στούργημα, πού δημοσιεύτηκε με τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸ ἐπινώγραμμα τοῦ ἴδιου τοῦ μεταφραστῆ:

«Στέλνω μετάφρασμά μου τοῦ ὠραίου Βουτηχτῆ τοῦ Σίλλερ, »ὅπου ἴσως κριθῇ κατάλληλο γιὰ τὴν Εἰκ. Ἔστι, ἂν καὶ εἶναι »τόλμημα τέτοιον ἀδάμαντες νὰ δένονται μ' ἄλλο μέταλλο ἀπὸ »ἐκεῖνο πού ἐπρωτοχύθη δι' αὐτοῦς. . . .»

Μετὰ τὸ θάνατό του τὰ παιδιὰ τοῦ Κογεβίνα ἀνέθεσαν στὸν Κώστα Θεοτόκη, πού ἦταν ἀπ' τοὺς φίλους τοῦ ποιητῆ, νὰ μαζέψῃ ὅλα τὰ δημοσιευμένα καὶ ἀνέκδοτα ἔργα του σὲ βιβλίον, πού τυπώθηκε τὸ 1916 στὴν Ἀθήνα.

Ἀπ' τὸ λατινικὸ φιλοτέχνησε τρεῖς μεταφράσεις, τρία ἐλεγεία τοῦ Ἀλβίου Τιβούλλου, τὸ πρῶτο, τὸ πέμπτο καὶ τὸ δέκατο τοῦ πρώτου βιβλίου, πρωτοδημοσιευμένα τὰ δυὸ πρῶτα στὸ Ἀττικὸ Μουσεῖο 1891 καὶ τὸ ἄλλο στὴν Εἰκον. Ἔστι 1893 Ὁ Κογεβίνας γιὰ ν' ἀποδόσῃ τὸ λατινικὸ δίστιχο μεταχειρίστηκε δεκατρισύλλαβους καὶ δεκαπεντασύλλαβους στίχους, ἀντίθετα ἀπ' τὸν Πολυλά πού μετέφρασε τὸ τρίτο ἐλεγεῖο τοῦ ἴδιου ποιητῆ, ἀποδίδοντας τὸ δίστιχο μὲ δεκαπεντασύλλαβους καὶ δεκαεφτασύλλαβους στίχους.

Ἀκολουθώντας πάντα τὶς ἀρχές τοῦ Πολυλά πού ἔλεγε, ὅτι τὰ ξένα ἀριστουργήματα πρέπει νὰ μεταφραστοῦν στὴν ἑλληνικὴ γιὰτὶ ἔτσι θὰ μπορούσε κι' ἡ Ἑλλάδα νὰ σχηματίσῃ δική της φιλολογία, μετέφρασε, δὲν ἐδημοσίεψε ὅμως ποτέ, τὴν «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» τὸ λεπτότατο αὐτὸ δράμα τοῦ Γκαίτε. Ἡ μετάφραση βρέθηκε σ' ἓνα πρόχειρο τετράδιο, μὴ ἔχοντας ἀκόμα πάρει τὴν τελειωτικὴ της μορφή, μὲ πολλὰ παραλλαγὰς καὶ διορθώματα καὶ μὲ χρονολογία 1887—1888. Ἐγινε, δηλαδή, πάνου κάτω τὴν ἐποχὴ πού ὁ δάσκαλος, ὁ Πολυλάς, μετέφραζε τὸν «Ἄμλετ» τοῦ Σαίξπηρ. Ἡ μετάφραση αὐτὴ, ἀποκαταστημένη, ὅσο εἶναι δυνατό, ἀπ' τοὺς Καλοσγοῦρο, Μαβίλη, Κεφαλῆν καὶ Θεοτόκη, περιλαμβάνεται στὴν ἔκδοσι τῶν Ἔργων του τοῦ 1916. Ὁ Κογεβίνας μεταχειρίστηκε στὴν μετάφραση τῆς «Ἰφιγένειας» τὸ ἐλεύθερο δεκατρισύλλαβο. Ἀργότερα τὸ ἴδιο δράμα μεταφράστηκε ἀπ' τὸν Κώστα Χατζόπουλο σὲ ἐλεύθερο ἑντεκασύλλαβο.

Μὲ τὸ μετρικὸ σύστημα πού ἀκολούθησε στὶς μεταφράσεις τοῦ Τιβούλλου ὁ Κογεβίνας μετέφρασε ἀκόμα τὰ «Ἀλεξίς καὶ Δώρα» τοῦ Γκαίτε (Εἰκ. Ἔστι 1893, τευχ. 40 σελ. 213—214) καὶ τὴν «Καλοτυχία» τοῦ Σίλλερ.

Ἐφιλοτέχνησε ἀκόμη μεταφράσεις τῆς «Φαντασίας γιὰ

ἓνα λείψανο» τοῦ Σίλλερ, Χοροῦ ἀπὸ τὴν τραγωδίαν «Ἀδέλκης» τοῦ Μαντζῶνη καὶ δυὸ ποιημάτων τοῦ Γουλιέλμου Χέου.

Νέος ἀκόμα, προτοῦ νὰ τελειώσῃ τὸ Γυμνάσιον, δὲν δειλιάσεν νὰ καταπιαστῇ μὲ τὴν μετάφραση τοῦ Προμηθέα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τῆς Αἰνείδας τοῦ Βιργιλίου, πού ἔμειναν ὅμως κι' οἱ δύο ἀτέλειωτες. Ὡστόσο καὶ σ' αὐτὴ ἀκόμα τὴ προσπάθειά του διακρίνει κανεὶς τὴν ἐπίδραση τῶν θεωριῶν τοῦ Πολυλά.

Ἀπ' τὸ πεζὸ μετέφρασε δύο ἔργα τοῦ Σίλλερ, τὸ φιλοσοφικὸ διάλογον «Ὁ περίπατος κάτω ἀπὸ ταῖς φιλουριαῖς», τὴν αἰώνια διαμάχην τοῦ αἰσιόδοξου καὶ τοῦ πεσιμιστῆ, καὶ τὴν δυσκολομετάφραστον καὶ βαθεῖαν φιλοσοφικὴν πραγματείαν «Ποιὰ ἡ αἰτία τῆς ἡδονῆς εἰς τραγικὰ ἀντικείμενα». Κι' ἀκόμα μετέφρασε μὲ πολὺ πνεῦμα τὸν «Περὶ κολακείας χαρακτηρισμὸς τοῦ Θεοφράστου» καὶ τὸ «Ἱεράκι καὶ τὸ Ὀρτύκι» ἀπ' τὶς Ὀμιλίες τῶν Ζῶων τοῦ Ἀγγελοῦ Φιρεντζούλα.

Τὸ μοναδικὸ πρωτότυπον ἔργον του, ἡ μελέτη «Ὁ Βιλλαρᾶς καὶ τὰ ἔργα του», ἔμεινε δυστυχῶς ἀτελείωτον.

Στὴ βαθυστόχαστην αὐτὴν μελέτην του, ἐξετάζοντας τὸ ἔργον καὶ τὶς γλωσσικὰς ἰδέας τοῦ Ἡπειρώτη ποιητῆ, ὁ Κογεβίνας ἐκθέτει τὶς δικὰς του ἰδέας γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Εἶναι δημοτικιστής. Πιστεύει, σὰν τὸ Πολυλά, πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ γίνῃ τέτοια πού νᾶναι ἀνώτερη ἀπ' τὴ συνηθισμένη, τὴν κοινὴν δημώδη ἔκφραση. Πιστεύει πὼς ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ πλάσῃ μιὰ γλῶσσα μὲ βάση τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ὑψωμένη ὅμως σὲ στρώματα ψηλότερα, μὲ δυὸ λόγια πιστεύει σ' αὐτὸ πού ἔγραφε σ' ἓνα ἰταλικὸν τοῦ γράμμα ὁ Σολωμὸς στὸν Τερτσέτη:

«Στοχάζομαι, ὅτι διὰ τὸ ξεκίνημα πρὸς τὰ ἔμπροσθεν πρέπει »νὰ θεωροῦνται τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Θὰ ἐπιθυμοῦσα ὅμως »ὅποιος μεταχειρίζεται τὴν κλέφτικὴν γλῶσσαν νὰ μπαίνει στὴ »ψυχὴ τῆς κι' ὅχι νὰ λαβαίνει μόνον τὸν τύπον της. . . Δὲν εἶναι »καλὸ νὰ σταματᾷς ἐκεῖ. Πρέπει νὰ ὑψώνεσαι κατάκορφα. Ἡ »κλέφτικὴ ποίησις εἶναι ὁμορφὴ σὰν ἀνεπιτήδευτὴ ἔκφρασις, μὲ »τὴν ὁποία οἱ κλέφτες παράστανται τὴν ζωὴν τους, τὸ στοχασμὸς »τους, τὰ σίσθημά τους· ἀλλὰ στὸ στόμα μας δὲν ἔχει πιά »τὸν ἴδιον σκοπὸν. Τὸ ἔθνος ζητάει ἀπὸ μᾶς τὸν θησαυρὸν τῆς »ἀτομικῆς καὶ ἰδιοφυΐας μὲ ἑνδυμὰ ἔθνικόν.»

Τέτοιον ὄντας ὁ Νίκος Κογεβίνας, ἄξιος τῆς Τέχνης δουλευτῆς κι' ἀκόμα ἐξαιρετικὰ φιλάνθρωπος, πού πολλὰ

«δάκρυα φτωχῶν ἔχει στεγνώσει»

ὅπως λέει ὁ Μαβίλης στὸ σονέτο πού τοῦ ἀφιέρωσε, καὶ θερμὸς

πατριώτης, όταν ιδρύθηκε ἡ Ἑθνικὴ Ἑταιρεία, ἔγινε ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ δραστήρια μέλη της. Πῆγε γιὰ ὑπόθεση τῆς Ἑταιρείας στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ ἐκεῖ καταβεβλημένος ἀπ' τὸ ταξίδι καὶ πάσχοντας πάντα ἀπ' τὴ καρδιά, πέθανε μόλις 41 ἔτων, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1897.

Κέρκυρα, Φεβρουάριος 1935

ΚΩΣΤ. Χ. ΓΡΟΛΛΙΟΣ

— 00 —

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΑΠ' ΤΑ ΞΕΝΑ

ΤΟΥ ΣΙΛΛΕΡ

Στοὺς βοσκούς, στὸ φτωχὸ τὸ Λιβάδι,
Σὰν ἀνθίζαν τὰ πρῶτα κλαδιά,
Κάθε χρόνο ἐρχόταν μιὰ νιά,
Ποῦιαν ὁμορφῇ, ποῦταν πανώρηα.

Δὲ γεννήθη σ' ἐκεῖνο τὸν τόπο,
Μηδὲ ξέρει κανεὶς ποῦθ' ἐρχόταν
Καὶ τάχνάρια της σβήναν ἀμέσως
Σὰν ἐμίσευε πάλι μακρυά.

Ὅλων ὧν οἱ καρδιές τους ἀνοίγαν,
Κι' ἡ ψυχὴ λαχταροῦσε τὴ νιά·
Μὰ κρατοῦσε καθένα μακριὰ της
Ἡ σεμνὴ περηφάνεια τῆς κόρης.

Κουβαλοῦσε καρπούς καὶ λουλούδια
Ποὺ τὰ σύναξε σὲ ἄλλο λιβάδι,
Σ' ἄλλου ἡλίου τὸ φῶς γινωμένα
Σ' εὐτυχέστερῃ φύσῃ ἀπὸ κείνη.

Καὶ χαρίσματα ἐσκόρπιζε γυρῶ
Καρπούς σ' ἓναν καὶ σ' ἄλλον λουλούδια
Καὶ στὸ σπίτι του κι' ὁ γιὸς κι' ὁ γέρος
Ἐγυρίζαν καθένας μὲ δῶρα.

Τοὺς δεχότανε ἔλους τρὺς ξένους,
Στὸ ἐρωπάρικο ὅμως ζευγάρι
Τὸ καλύτερο ἐπρόσφερε δῶρο,
Τ' ὁμορφώτερο ἀπ' ὅλα λουλούδι.

Μετάφρ. : ΑΛΕΞ. ΚΑΡΡΕΡ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Α'.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑΝ

ΑΥΣΤΗΡΟΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ—Η ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ ΤΗΣ ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑΣ

Ἐν σήμερον γεννᾷ ἀποτροπιασμὸν εἰς τὸν κόσμον ὁ διωγμὸς τῶν Ἑβραίων, τὸ πρᾶγμα ἦτο σύνθηες καὶ νόμιμον κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα μάλιστα οἱ Ἑβραῖοι ὑφίσταντο ἀληθῆ διωγμὸν καὶ ἐθελωροῦντο κατώτερα ὄντα ὀλίγον διαφέροντα τῶν ζώων. Ἡ ἱστορία μᾶς ἀφηγεῖται πολλοὺς ἀγρίους διωγμοὺς τῶν Ἑβραίων. Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα λοιπὸν ἡ τύχη των δὲν ἦτο καλλιτέρα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καίτοι δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰς καθολικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, οἱ Ἕλληνες ἐδείκνυνον μεγαλειτέραν ἀνοχὴν καὶ ἀνεξιθησκείαν ἀπέναντι τῶν Ἑβραίων.

Εἰς τὴν Κέρκυραν ἀπὸ παλαιᾶς ἐποχῆς ὑπῆρχε μία μεγάλη καὶ δυνατὴ Ἑβραϊκὴ κοινότης, ἡ ὁποία πλὴν τῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων μετήρχετο καὶ τὸ ἐπικερδὲς ὅσον καὶ μισητὸν ἐπάγγελμα τῆς τοκογλυφίας. Διὰ τοῦτο πολὺ λάκεις οἱ χριστιανοὶ Κερκυραῖοι ἐξηγέρθησαν κατὰ τῶν τοκογλύφων τούτων καὶ ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ καιονίσῃ διὰ νόμου τὸ ζήτημα τῆς τοκογλυφίας. Οὕτω σώζεται ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τοῦ Βενετοῦ Διοικητοῦ Κερκύρας τῆς 7 Μαρτίου 1707 διὰ τῆς ὁποίας κανονίζεται τὸ ζήτημα, «διὰ νὰ μὴ συμβαίνουν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν συνοικίαν καθημερινῶς σκηναὶ καὶ ἀταξίαι περὶ τὴν παράδοσιν καὶ ἐπιστροφὴν τῶν ἐνεχύρων, πρὸς ζημίαν τῶν πτωχῶν πολιτῶν» ὅπως βεβαίωι ὁ Διοικητὴς «συγκεκινημένος ἀπὸ τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα συχνὰ συμβαίνουν».

Διὰ τῆς ἐγκυκλίου ταύτης, ἀναγνωσθεῖσης εἰς τὰς δύο Συναγωγὰς τῆς Κερκύρας τὸν γραμματέα (Donado Marconan), καθορίζεται ὅτι ἀπαγορεύεται νὰ δέχωνται οἱ Ἑβραῖοι ἐνέχυρα, χωρὶς νὰ δώσουν εἰς τὸν ἐνεχυριάζοντα ἀπόδειξιν γραμμένην ἑλληνιστὶ καὶ ἑβραϊστὶ, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ εἶναι γραμμένα τὰ εἶδη τὰ ἐνεχυριαζόμενα, ἡ χρονολογία καὶ τὸ δανεισθὲν ἔναντι τοῦ ἐνεχύρου ποσόν. Τὸ κείμενον τῆς ἀποδείξεως πρέπει νὰ ἀντιγραφῇ εἰς τὸ βιβλίον του. Ὁ τόκος δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ 17 τοῖς ἑκατόν, τὸ δὲ δάνειον νὰ γίνεται διὰ μίαν διετίαν, μετὰ τὴν πάροδον τῆς ὁποίας νὰ ἔχῃ δικαίωμα ὁ δανειστής, ἂν δὲν τοῦ ἐπιστράφησαν τὰ χρήματα, νὰ ἐκπλειστηριάσῃ τὸ ἐνέχυρον. Προηγουμένως ὅμως πρέπει νὰ εἰδοποιήσῃ πρὸ δύο μηνῶν τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ ἐνεχύρου. Ὁ πλειστηριασμὸς θὰ γίνῃ εἰς δημόσιον μέρος, ἐνώπιον ἐνὸς Δικαστοῦ ἢ Συνδίκου καί, ἀφοῦ κρατήσῃ τὸ κεφάλαιον καὶ τὸν τόκον, ὁ δανειστὴς ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέφῃ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐνεχύρου. Αἰτητοῦντο νὰ ἀγοράσῃ τὸ ἐκπλειστηριαζόμενον ἀντικείμενον ὁ δανειστής καὶ ὁ διεξαγών τὸν πλειστηριασμὸν ὑπάλλῃλος.

Ὁ παραβάτης τῶν διατάξεων τούτων ὑφίστατο τὴν βαρεῖαν ποινὴν τῆς ἀπωλείας τοῦ δανεισθέντος κεφαλαίου καὶ ὑπερχρεοῦτο νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἐνέ-

χυρον. Ἐδύνατο δὲ νὰ τοῦ ἐπιβάλῃ καὶ πᾶσαν ἐπὶ πλέον τιμωρίαν τὴν ὁποίαν θὰ ἔκρινε δικαίαν ὁ δικαστής.

* *

Διὰ λόγους τοὺς ὁποίους ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν καὶ διὰ τὸν ἄγριον ἀνταγωνισμὸν εἰς τὸ ἐμπόριον τὸ ὁποῖον ἔκαμνον οἱ Ἑβραῖοι, εἶχε γεννηθῇ μεταξὺ χριστιανῶν καὶ ἑβραίων ἄγριον μῖσος, τὸ ὁποῖον ἔφθανεν ἐνίοτε εἰς πράξεις ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν χαρακτηριστικαὶ ἀνθρώπων πολιτισμένων. Οὕτω ἔφθασαν πολλάκις μέχρι τοῦ σημείου νὰ ξεθᾶπτουν τοὺς νεκρούς, ὅπως μανθάνομεν ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον Διάταγμα τῆς 7 Σεπτεμβρίου 1614, τὸ ὁποῖον παραθέτομεν αὐτολεξεῖ λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντός του:

«Ἐπειδὴ εὐρίσκονται μερικοὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον αὐτὴν οἱ ὁποῖοι εἶτε πρὸς διασκέδασιν εἶτε πρὸς ὕβριν τῶν Ἑβραίων, ὡς μᾶς διεβίβασαν οὗτοι μέγιστα παράπονα, συνεθίζουσιν νὰ πηγαίνουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν νύκτα εἰς τὰ κοιμητήριά των καὶ νὰ ἐξάγουν ἀπὸ τοὺς τάφους τὰ σώματα τῶν νεκρῶν, ἀπογυμνώνοντα καὶ προσβάλλοντα διαφοροτρόπως ταῦτα μὲ πράξεις ἀληθῶς βαρβάρους καὶ ἀπανθρώπους, ἀποτροπιαστικὰς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἡ ὁποία δὲν ἐπιτρέπει τοιαύτας ἀσχημίας ἐναντίον νεκρῶν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς Κυβερνήσεώς μας, ἡ ὁποία μεταχειρίζεται ὁμοίως ἀδιακρίτως τοὺς ὑπηκόους της, οἰοιδήποτε καὶ ἂν ὦσι οὗτοι, εἶναι διὰ ταῦτα ἀναγκαῖον νὰ παύσῃ τὸ τοιοῦτον σκάνδαλον διὰ τῆς καταλλήλου ἀπαγορεύσεως.

Καθιστῶμεν λοιπὸν εἰς πάντας γνωστὸν ὅτι, ἡμεῖς ὁ Γενικὸς Προνοητής, διατάσσομεν ὅτι πᾶς ὁ τολμῶν νὰ ἐξαγάγῃ πτώματα ἀπὸ τοὺς τάφους των, καὶ ἐπιταφίους λίθους ἀπὸ τὰ κοιμητήρια θὰ τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τῆς ἀγχόνης. Καὶ θὰ δύναται νὰ καταγγεληθῇ οὗτος καὶ διὰ μυστικῶν μηνύσεων ἀνωνύμως, ὅσοις μεθὰ δὲ ὅτι θὰ μείνουν ἀτιμώρητοι οἱ συνένοχοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἤθελον καταγγεῖλῃ τοὺς λοιποὺς συνεργάτας των, ὑπὸ τὸν ὄρον ὁ καταγγέλλων νὰ μὴ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς συμμορίας».

Δὲν γνωρίζομεν κατὰ πόσον ἦτο ἀποτελεσματικὴ ἡ διαταγὴ αὕτη καὶ ἂν ἔκτοτε τὰ νεκροταφεῖα τῶν Ἑβραίων δὲν ἐβεβηλόθησαν ἀπὸ τοὺς ἀπαίσιους τυμβωρύχους.

* *

Ἐνῷ ὅμως κατ' ἀρχὰς οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν περιορισμένοι, σιγὰ-σιγὰ, ἀποκτήσαντες πλοῦτον καὶ ἐπικροήν, ἠθέλησαν νὰ ἀπαλλαγοῦν περιορισμοῦ ὁ ὁποῖος ἦτο γενικὸς καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπέβαλεν νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀποκτήσουν κτήματα ἢ ἄλλα πράγματα ἀνήκοντα εἰς χριστιανούς καὶ νὰ ζοῦν κλεισμένοι ἐντὸς ἐνὸς ὁρισμένου χώρου, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ ὄνομα «Ἑβραϊκή». Φαίνεται λοιπὸν ὅτι μερικοὶ πολιτιστὲς ἠθέλησαν νὰ κατοικήσουν ἔξω τοῦ δι' αὐτοὺς ὁρισμένου χώρου. Τὸ τοιοῦτον ἐξήγειρε τὸν χριστιανικὸν πληθυσμὸν καὶ ὑπεχρέωσε τὸν Διοικητὴν Κερκύρας νὰ ἐκδώσῃ εἰδικὴν διαταγὴν τὴν 9 Φεβρουαρίου 1622.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγράφου ὁ Διοικητὴν ἀναφέρει τὰ παράπονα τῆς χριστιανικῆς Κοινότητος διὰ τὰς συχνὰς ταραχὰς αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν χώραν λόγῳ τῆς μεγάλης ἐλευθεριότητος τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀπὸ τινος χρόνου οἱ Ἑβραῖοι, παρὰ τοὺς νόμους, πρὸς σκάνδαλον γενικόν». Θέλων λοιπὸν ὁ Δι-

οικητὴς νὰ ἐπανορθωθῇ τὸ κακὸν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ τὸ πρῶν καθεστὸς τῶν πραγμάτων, διατάσσει τὰ ἑξῆς:

1) Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Ἑβραίους νὰ ἐνοικιάζουσιν ἀπὸ ἰδιώτας κτήματα, ἐργοστάσια καὶ μαγαζεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οὗτοι εἰσπράττουν μέγιστα κέρδη, ἐπὶ ζημίᾳ τῶν κυρίων των καὶ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς παρὰ νὰ ἐνοικιάζουσιν τὴν κατοικίαν εἰς τὴν ὁποίαν διαμένουν. Πᾶσα σύμβασις τοιαύτη θεωρεῖται ὡς ἄκυρος καὶ τὸ καταβληθὲν δι' αὐτὴν ποσὸν παραμένει εἰς τὸν ἰδιοκτήτην. Πλὴν τούτου δὲ τὸ δικαστήριον θὰ τοῦ ἐπιβάλλῃ μίαν ἀπὸ τὰς ἀκολούθους ποινάς: ἐκτοπισμὸν, φυλάκισιν, ὑπηρεσίαν εἰς τὸ κάτεργον.

2) Ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι ὀφείλουν νὰ κατοικοῦν ὄχι διεσπαρμένοι ἀνά τὴν νῆσον, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὰ μέρη τὰ ὁποῖα εἶναι καθωρισμένα δι' αὐτοὺς καὶ ἠνωμένοι, ἐὰν δὲ ἔχουν ἐργασίαν νὰ μεταβοῦν εἰς τὰ χωρία νὰ προμηθεύωνται προηγουμένως γραπτὴν ἀδειαν ἀπὸ τὸν Διοικητὴν.

3) Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Ἑβραίους, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, νὰ κάμνουν λιτανεῖας καὶ τελετὰς εἰς δημόσιον μέρος, νὰ μεταχειρίζωνται ἱερατικὰ ἐνδύματα, νὰ ψάλλουν ψαλμοὺς ἢ ἄλλο τι παρὰ μόνον εἰς τὰς Συναγωγὰς των. Οἱ παραβάται τῆς διαταγῆς ταύτης τιμωροῦνται μὲ ἑξορίαν, φυλάκισιν, ὑπηρεσίαν εἰς τὸ κάτεργον κλπ. κατὰ βούλησιν τοῦ δικαστοῦ».

Ἀπὸ ἄλλο Διάταγμα τοῦ Proveditore τῆς 17 Ἰουλίου 1602 μανθάνομεν ὅτι ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι διὰ νὰ διακρίνονται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς πρέπει νὰ φοροῦν πῖλον ἢ σκοῦφον χρώματος κιτρίνου, ἢ νὰ φέρουν ἐν μέγα σημεῖον κίτρινον ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ παραβάτης τιμωρεῖται ἐκάστην φορὰν μὲ πρόστιμον 25 ὑπερπύρων καὶ φυλάκισιν ἢ μαστίγωσιν, κατὰ βούλησιν τοῦ δικαστοῦ. Κατὰ δὲ τὴν Κυριακὴν τὰ καταστήματα τῶν Ἑβραίων ἔπρεπε νὰ εἶναι κλειστά.

Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου ἡ αὐστηρότης ἐμειώθη καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἀπέκτησαν πολλὰς ἐλευθερίας. Οὕτω τὴν 13 Δεκεμβρίου 1724 ὁ Γενικὸς Proveditore ἐπέτρεψε διὰ Διατάγματος ὅπως κατὰ τὴν Κυριακὴν καὶ τὰς ἑορτὰς, πλὴν τοῦ Πάσχα, τῶν Χριστουγέννων καὶ τινων ἄλλων, οἱ Ἑβραῖοι δύνανται νὰ ἔχουν μόνον τὰς θύρας τῶν καταστημάτων των ἀνοικτάς, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην μεταβαίνουν εἰς τὴν πόλιν οἱ χωρικοὶ διὰ νὰ ἀγοράσουν διάφορα εἶδη, ἐπειδὴ δὲ τὰ χριστιανικὰ καταστήματα ἔμενον κλειστά διὰ τοῦτο ἐπετρέπετο νὰ ἀνοίγουν τὰ Ἑβραϊκά.

B'.

Ο ΚΑΤΑΣΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΣΕΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 1840

ΕΙΣ ΖΑΚΥΝΘΟΝ ΚΑΤ' ΑΦΗΓΗΣΙΝ ΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΗ ΖΑΚΥΝΘΟΣ ἔχει τὸν θλιβερόν προνόμιον νὰ ταρασσεται συχνὰ ἀπὸ καταστρεπτικὸν σεισμόν. Εἰς ἑξ' αὐτῶν εἶναι καὶ ὁ γενόμενος τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1840. Ὁ τότε Ἀγγλὸς Ἀρμοστὴς σέρ Χόβαρντ Δούγκλας υπέβαλεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν μακρὰν ἐκθεσιν εἰς τὴν ὁποίαν περιγράφει ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς καταστροφῆς ὅπως τὴν ἀντελήφθη ὁ ἴδιος:

οἱ φιλομαθεῖς νέοι τῆς Ζακύνθου ἦτον τοιαύτη ὁποίαν τφόντι τὸ Κοινὸν ἤλπιζε, ἐπειδὴ καὶ τοιαῦται ἔπρεπε νὰ εἶναι αἱ ἐλπίδες του ἀπὸ τὰς πατρικὰς φροντίδας τῆς κυβερνήσεως, ἀπὸ τὰς ἀρετὰς τῶν ζηλωτῶν διδασκάλων καὶ ἀπὸ τὴν ζῆσιν τῶν μαθητευόντων νεανίσκων.

«Ἀφοῦ λοιπὸν αἱ ἐξετάσεις ἐτελείωσαν, αἱ ὁποῖαι ἐκράτησαν δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας, ἤγουν τὰς 17 καὶ 18 τοῦ τρέχοντος, ὁ προορηθεὶς Πρόεδρος κ. Πλάτων Πετρίδης, ἐξεφώνησεν ἑλληνιστὶ ἓνα λόγον εὐφραδέστατον, εἰς τὸν ὁποῖον, ἀφοῦ ἐξαριθμεί τὰς εὐεργεσίας ὅσας ἀδιαλείπτως ἐπιδαμνέεται ἡ Διοίκησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος εἰς τὰς νήσους ταύτας, ἀποδεικνύει ὅτι ἐκείνη τῶν κοινῶν σχολείων εἶναι ἡ μεγαλειτέρα καὶ ἡ πλέον γόνιμος χρησιωτέραν εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδων διὰ τὴν πατρίδα μας. . .

«Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ κ. Πρόεδρος ἐδιώρισε δύο τάξεις βραβείων: τὴν μὲν πρώτην διὰ τὰς κλάσεις τῶν μαθηματικῶν, τὴν δὲ ἄλλην διὰ τὰς κλάσεις τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς διαλέκτου. Ὅθεν ἐχάρισεν ἑνδεκα ἓκ τῆς πρώτης τάξεως καὶ δέκα ἓκ τῆς δευτέρας πρὸς ὅσους μαθητὰς εὐδοκίμησαν περισσοτέρως εἰς τὰς ἐξετάσεις, συντροφεύοντάς τα καὶ μὲ μίαν ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολὴν του, ἣτις ἐμαρτύρει πρὸς αὐτοὺς τὴν κοινὴν ἐπικύρωσιν. Τὰ βραβεῖα ἦσαν νομίσματα ἀργυρᾶ, τὰ ὅποια ἓκ τοῦ ἐνὸς μέρους εἶχον ἐγκεχαραγμένα τὰ βασιλικά παράσημα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλικοῦ Αὐτοῦ Ὑψους τοῦ Πρίγκηπος Ἀντιδιοικητοῦ, ἐξηγνημένον ἑλληνιστὶ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: Γ. Π. Α. Π Ρ Ο Σ Τ Α Τ Η Σ καὶ κατωτέρω: Ἐ π ῖ Ἀ ρ χ ο ν τ ο ς Ι. Κ ά μ π ε λ, 1815. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀναγινώσκονται παρομοίως ἑλληνιστὶ τὰ ἀκόλουθα. «Ἡ ἀ ν τ α μ ο ι β ῆ π ρ ὸ ς ἐ κ εῖ ν ο υ ς ὅ σ ο ι ἐ π έ δ ω κ α ν εἰ ς τ ῆ ν μ ά θ η σ ι ν» καὶ κατωτέρω «Ἐ ξ έ τ α σ ι ς π ρ ώ τ η ἔ ν τ ῃ Ζ α κ ύ ν θ ο».

«Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ κ. Πρόεδρος ἐπρόσφερεν ἓνα πολυτελές συμπόσιον εἰς τὸν μέγαν προθάλαμον τοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον, ἐκτὸς τῶν δημοσίων διδασκάλων, ἐξήκοντα τῶν εὐδοκιμωτέρων μαθητῶν καὶ διαφόρων ἀρχόντων τοῦ τόπου, ἐπροσκαλέσθη καὶ ὁ αἰδουμένωτος Πρωτοπαπᾶς κυρίως Γαρζώνης, ὁ ὁποῖος μὲ ἄκραν σεμνότητα καὶ διδασκαλίαν καὶ μὲ ἄπειρον ζῆλον προσαρμόζει τὸ ἔργον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπαγγέλματος του καθ' ὅλα ἐκεῖνα ὅσα δύνανται νὰ συνεργήσωσι ὄχι μόνον εἰς τὴν μεγαλειτέραν λαμπρότητα τῆς θείας λατρείας ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ φωτίσωσιν ἀκόμη περισσότερον τὸ ἱερατεῖον μὲ τὴν ἀληθινὴν θεοσέβειαν.

«Μετὰ τὴν γενικὴν εὐχαρίστησιν ὧν, τὴν ὁποίαν τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἐπέφερε, τὸ ὁφείκον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ἐστοχάσθη νὰ γενῇ τρόπον τινὰ ὁ ἐξηγητὴς τῶν κοινῶν ὧν φρονημάτων τῶν ἐγκατοίκων τούτων καὶ ἐξήγησε δι' ἐπιστολῆς ἰδίαις, πεμφθείσης πρὸς τὸν κ. Οὐ. Μέγερ, τὸν Δημόσιον ἐξ Ἀπορρήτων, νὰ παραρησιασθῶσι μὲ τὸ μέσον του πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Βασιλικὸν καὶ Πολιτικὸν Ἀπόστολον (τὸν Ἀρμοστὴν), αἱ πρὸς αὐτὸν ὑποκλιναὶ καὶ εὐγνώμονες ἀποδείξεις του, διὰ τὰς προβλεπτικὰς φροντίδας ὅσας ἡ Α. Ε. ἔλαβε τόσον διὰ κάθε ἄλλο κοινὸν ὄφελος ὅσον καὶ δι' ἐκεῖνο τῶν Κοινῶν Σχολείων καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσφ ἐπίδοσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐν τῇ Ζακύνθῳ.»

Ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς ἤρχισεν ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ζακύνθῳ ἐπὶ Ἀγγλικῆς Προστασίας, ἡ ὁποία ἐξηκολούθησε βελτιουμένη καὶ συνεχῶς τελειοποιουμένη.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ Ἑθνικὴ Λογοτεχνία

Ἡ Ἑταιρία τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν ἔστειλε στὸν Ἀρχηγὸ τῆς Κυβερνήσεως κ. Ἰωάννην Μεταξᾶ τὸ πάρα κάτω ἱστορικὸ γράμμα.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ Ἑταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, τὸ σωματεῖο ποὺ κλείνει στοὺς κόλπους του ὅ,τι ἔχει νὰ ἐπιδείξει ὁ τόπος μας στὴν περιοχὴ τῆς Τέχνης τοῦ Λόγου, σπεύδει μὲ τὴν εὐκαιρίαν ποὺ ἐδημοσιεύθῃ ὁ νόμος γιὰ τὴν στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν νὰ σᾶς ἐκφράσει ὅλη του τὴν εὐγνωμοσύνην γιὰ τὸ θερμὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὴν στοργή, μὲ τὴν ὁποία πραγματικὰ περιβάλλετε, φωτισμένος δημοτικιστὴς καὶ σείς, τὰ Γράμματα τῆς πατρίδος μας καὶ τὴν Τέχνη. Διοικητικὸ Συμβούλιο καὶ μέλη παρακαλοῦμε νὰ δεχθῇτε τὴν βεβαίωση ὅτι ἡ Λογοτεχνία μας, νοιώθοντας νὰ ἀρχίζει γιὰ πρώτη φορὰ νὰ ἐκδηλώνεται θετικῇ γι' αὐτὴν μέριμνα ἀπὸ μέρος τοῦ ἐπισήμου κράτους, θὰ κάμει ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νὰ φανεῖ ἀνταξία, φέροντας πλούσια τὴ συμβολὴ τῆς στὴ δημιουργίαν καὶ τὴν ἀνθήσιν ἐνὸς ἀληθινοῦ νέου μας πολιτισμοῦ.

Ὁ Πρόεδρος
Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΒΑΣΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἀπάντησε στὴν Ἑταιρίαν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν μὲ τὴν ἐξῆς ἱστορικὴν ἐπιστολὴν :

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐλαβα τὸ γράμμα ποὺ σείς καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας εἶχате τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ στείλετε ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν. Αἱ εὐχαριστίαι καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ πνευματικοῦ κόσμου ἀποτελοῦν γιὰ μένα μεγάλη ἱκανοποίηση. Ὁ νόμος τῆς Στήγης Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν δὲν εἶναι παρὰ μίαν ἀπαρχή, ἓνα πρῶτο βῆμα ποὺ φανερώνει ὅτι τὸ Κράτος σοβαρὰ καὶ μὲ μέσα θετικὰ ἀποφάσισε νὰ θεωρήσῃ τὴ Λογοτεχνίαν ὑπόθεσιν ἐθνική. Τὰς σοβαρὰς ὁμῶς αὐτὰς διαθέσεις τοῦ Νέου Κράτους ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐνισχύσουν ὅλοι ὅσοι θέλουν νὰ φέρουν τὸ βαρὺ τιμὸν τίτλον τοῦ λογοτέχνου, μὲ ἐργασία φροντισμένη καὶ μὲ προσπάθειαν νὰ δώσουν ἔργα ἀνογα καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς μορφῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ περιεχομένου. Μόνον ἔτσι θὰ δημιουργηθῇ μία λογοτεχνία ἐθνική, ποὺ θὰ ἐκφράζει τοὺς παλμοὺς τοῦ ἔθνους ποὺ μοχθεῖ καὶ ἐργάζεται γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ὀραιότερην αὐθαγίαν Ἑλλάδα. Στὸ Λαὸ μας χάρισατε τὰ μαγικά δῶρα τῆς Τέχνης, δώσατε τὸν λύτρωσιν καὶ χαρὰ, κάμετέ τον νὰ αἰσθανθῇ, καθὼς εἶπε ὁ Σολωμός, ὅτι «ἡ ζωὴ εἶναι μέγα καλὸ καὶ πρῶτον» καὶ βοηθήσατέ τον «νὰ κλείσει μέσα στὴν ψυχὴν του τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ νοιώσῃ κάθε εἶδους μεγαλεῖαν, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ποιητής. Τότε θὰ δικαιώσετε τὴν προσπάθειαν ποὺ ἀρχίσατε νὰ ἐκδηλώνετε τὸ Νέον Κράτος ὑπὲρ τῆς λογοτεχνίας καὶ τῶν λογοτεχνῶν καὶ τὴν ὁποίαν θέλει νὰ συνεχίσῃ πρὸς τὸ καλὸ τοῦ Λαοῦ μας. Τὴν ὑπόσχεσιν ποὺ δίδετε εἰς τὸ γράμμα σας, ὅτι ἡ Λογοτεχνία θὰ φανεῖ ἀνταξία κλπ. τὴν κρατῶ χαραγμένη εἰς τὴν μνήμην μου καὶ πιστεύω ὅτι

ταχύτατα θὰ εἶμαι σὲ θέση νὰ διαδηλώσω ὅτι οἱ Ἕλληνες λογοτέχναι εἶναι ἄξιοι τῆς πατρίδος.

Με φιλικὰ αἰσθήματα
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Διαλέξεις

— Ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Ἀθηνῶν μετεδόθη τὴν 22 Μαΐου διάλεξη τοῦ κ. Σπύρου Μινώτου διὰ τὴν Ἑνωσιν τῆς Ἑπτανήσου.

— Ἀπὸ τὸν ἴδιον στάθμῳ μετεδόθη τὴν 23ην Μαΐου συναυλία μουσικῆς δωματίου ἀπὸ τὴν κυρία Λιάνα Σωμερτίου (πιάνο) καὶ τοῦ κ. Σοῦλτσε (βιολί) μὲ σονάτες τοῦ Μότσαρτ καὶ Φράνκ.

— Ἐπίσης τὴν 26 Μαΐου μετεδόθη διάλεξη τοῦ κ. Ἀριστοῦ Καμπάνη περὶ Σολωμοῦ, τὴν 30 περὶ Κάλβου καὶ τὴν 1ην Ἰουνίου περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Σολωμοῦ.

— Στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὁργανώθη ἀπὸ τὸν Σύλλογον τῶν Ζακυνθίων φιλολογικὴ ἐσπερὶς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου. Ὁ κ. Κ. Καιροφύλας περιέγραψε τὴν φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ζωὴν τῆς Ζακύνθου κατὰ τὸν περασμένον αἰῶνα. Ἀνέφερε τὰ φιλολογικὰ κέντρα τῆς, ξεχωριστὰ τῶν πλουσίων ἀπὸ τοὺς πληβεῖους, καὶ ἐτόνισεν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνη τὸ νησί εἶχε νὰ παρουσιάσῃ σ' ὅλους τοὺς πνευματικὸς τομεῖς ἐκπροσώπους διακεκριμένους. Ἡ σημερινὴ πεζότης παρέσυρε καὶ ἐσάρωσε τὴν ὥραϊαν ἐκείνην ἐποχὴν, πού τὴν ζωντάνευσε στὸ ἔργο του ὁ κ. Ξερόπουλος.

Κατόπιν μίλησε ὁ κ. Δ. Μάργαρης γιὰ τὴν ἡθογραφίαν τῆς Ζακύνθου καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ξενοπούλου ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐχρησιμοποίησε τὸ λαογραφικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν δημοτυργίαν τῆς κατάλληλης ἀτμόσφαιρας στὸ ἡθογραφικὸ μυθιστόρημα καὶ διήγημα. Ὁ κ. Μάργαρης διάβασεν ἐπίσης περικοπὲς ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ξερόπουλου. Τὴν ἐξαίσιαν ὁμιλίαν του θὰ δημοσιεύουμε στὸ τεῦχος Ξενοπούλου.

— Στὰ μαθήματά του στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ὁ καθηγ. κ. Β. Μπιάτζι μίλησε γιὰ τὸν Ἰταλικὸ ρωμαντισμό. Αἱ θεωρίαι τοῦ Μαντζόνι, εἶπε, γιὰ τὴν νεώτερη χρῆσις τῆς γλώσσας εἶναι οἱ ἴδιες ἐκεῖνες πού ὑπερήρπισε στὸν περίφημον διάλογό του ὁ Σολωμός. Ἀνέφερε κατόπιν τὴν μετάφραση τοῦ Ἑλ. Μαρτινέγκου τῆς «5ης Μαΐου» καὶ ἀνέλυσε τὸ ποίημα τοῦ Τερτσέτη «Κόρινθα καὶ Πίνδαρος», πού τὸ νόημα του συμπύπτει μὲ τὸ «Οὐρανία» τοῦ Μαντζόνι. Καὶ οἱ δύο ἐκμεταλλεύονται τὸ ἴδιον θέμα, ἀντιτάσσοντας στὴν ἔμπνευσιν τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης τὴν ἔμπνευσιν τῆς Ἐπιγείου Ἀφροδίτης, καταδικάζοντας τὴν ποίησιν, πού ἔχει ὡς ὑπόθεσιν μονάχα τὸ ὥραϊο χωρὶς τίς εὐγενεῖς καὶ πατριωτικὰς ἀρετὰς.

Ὁ κ. Μπιάτζι ἐξῆρε κατόπιν τὴν πατριωτικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Τερτσέτη.

— Ὁ «Παρνασσός» διωργάνωσε φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Ντ' Ἀννούτσου. Μετὰ εἰσῆγγιν τοῦ κ. Ἰπ. Καραβία μίλησαν ἐκτενῶς ὁ κ. Κ. Καιροφύλας περὶ τῆς διαμονῆς τοῦ ποιητοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὁ καθηγ. κ. Μπιάτζι διὰ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν πνεῦμα. Τέλος ὁ ποιητὴς κ. Α. Σκιαδαρέσης ἀπήγγειλε ποιήματα τοῦ Ντ' Ἀννούτσου σὲ δική του μετάφραση.

— Στὸ Ἰταλικὸ Ἰνστιτούτο ἔδωσε διάλεξιν ὁ καθ. κ. Μπιλιάνι «Ἡ νεότης εἰς τὴν ποίησιν τοῦ Λεοπάρδι».

— Στὸ ἴδιον Ἰνστιτούτο ὁ καθ. κ. Τζούλιος Γιάκοπι ἔδωσε ἐνδιαφέρουσα διάλεξιν γιὰ τὴν ἀνακαλύψιν τῆς Ἀφροδισιάδος.

— Τὸ Βασιλικὸ Θέατρο καὶ ἡ Ἑταιρία Εὐβοϊκῶν Σπουδῶν ὁργάνωσαν τὴν 11ην Ἀπριλίου φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Παύλου Νιρβάνα. Μίλησαν οἱ κ. κ. Κ. Μπασιτιάς, Ν. Πετσάλης, Σπύρος Μελάς, Ἀχιλ. Κύρου καὶ Τέλλος Ἀγρας.

— Ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸν σταθμὸν τοῦ Μπάρι μετεδόθη διάλεξις τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη γιὰ τὴν ἐπτανησιακὴν Τέχνην.

— Ἐπίσης ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰταλικοῦ Ἰνστιτούτου καθηγητῆς κ. Φραντσέσκο Φεντλὲ ὁμίλησε περὶ τοῦ Ἑκτορος Ρομανιόλι καὶ τοῦ ἔργου του. «Τὴν μελέτην τῆς ἐλληνικῆς τέχνης—εἶπεν—ἀντελαμβάνετο ὡς ἔργον πλήρους ἀναβιώσεως ἐνὸς ποιητικοῦ κόσμου, μὲ τὸν μᾶλλον εὐσυνείδητον σεβασμὸν εἰς τὰς πηγὰς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ ἄριστον φιλολογικὸν του ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν καὶ τὸ τάλαντόν του, ἦσαν αἱ μεταφράσεις τῶν Ἑλλήνων κλασσικῶν καὶ ἰδιαίτερος τῶν μεγάλων τραγικῶν καὶ τῶν κομωδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους».

Ἡ εὐθυμία τοῦ Ζακυνθίνου

— Στὸν «Παρνασσό» ὁ ἱατρὸς κ. Χριστόπουλος ἔδωσε ἐνδιαφέρουσα διάλεξιν μὲ θέμα «Ἡ εὐθυμία εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου», ἀπὸ τὴν ὁποίαν δημοσιεύουμε τὰ σημεῖα πού ἀφοροῦν τοὺς Ζακυνθίους.

«Ἐνας τόπος τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι εἶναι τύπου μᾶλλον εὐθύμου, εἶναι ἡ Ζάκυνθος. Νομίζω ὅτι εἶνε οἱ εὐθυμότεροι Ἕλληνες. Καὶ ἡμεῖς οἱ Πύργιοι, στενωτέρων μὲ αὐτοὺς συνδεόμενοι, κολακευόμεθα νὰ πιστεύωμεν ὅτι δὲν σφάλλομεν εἰς τὴν ἀντίληψίν μας αὐτήν. Ἄλλως τε κατὰ τὴν γεωλογικὴν θεωρίαν περὶ σχηματισμοῦ τῶν νήσων, ἡ Ζάκυνθος εἶναι ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἠλείας.

«Ὁ Ζακύνθιος φύσει εὐφύης, ἀλλὰ καὶ σκόπτῃς, λιτότατος δὲ εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλιγαρκῆς, ἔλυσεν μὲ τὴν λιτότητά του αὐτὴν τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας ἡ πολυτέλεια δὲν τὸν σκοτίζει, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ εἶνε ὑγιής. Συνεπῶς ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς δὲν ἐπηρέασεν τὸν εὐθυμον χαρακτῆρα του. Τὸ εὐθυμον τοῦτο τῶν Ζακυνθίων ἄλλοι μὲν ἔχουν τὴν γνῶμιν ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπ' αὐτῶν ὁ μακροχρόνιος συγχρωτισμὸς μετὰ τῶν Βενετῶν, κατ' ἄλλους ὅμως, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι νῆσοι τοῦ Ἰονίου διετέλεσαν ὑπὸ τοὺς Βενετούς, οὐχ ἥττον ὅμως τοὺς κατοίκους αὐτῶν διακρίνει μᾶλλον τὸ μελαγχολικὸν ὕψος, τὸ εὐθυμον τοῦ Ζακυνθίου ὀφείλεται εἰς τὴν λιτότητα αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ εὐκραές καὶ ὥραϊον κλίμα τοῦ νησιοῦ του, μὲ τὸ ὁποῖον δὲν θὰ εἶνε ὑπερβολὴ ἂν εἰπῇ κανεὶς ὅτι ὁ Ζακύνθιος εἶνε ἐρωτευμένος καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸ ἀνταλλάσσει μὲ ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου. Ὁ Τσακασιάνος εἰς τοὺς «Σπουρτίτας» του γράφει.

Γαὶ καὶ μεροδοῦλι μου, τραγούδια τ' ἀγγελοῦ μου
καὶ φρούτα ἀπ' τὸ χρυσόχωμα τοῦ ζηλευτοῦ νησιοῦ μου.
Ὅσο ἔχω ἐγὼ τῇ Ζακύνθῳ τὰ πῆλινα κανάτια,
δὲν ἔχω πλοῦτα κι' ἀρχοντιάς καὶ δόξαις καὶ παλάτια!

«Καὶ γὰρ νὰ εἶμαι ἀκριβής, αὐτὸ ἐγένετο ἄλλοτε. Σήμερα ὅμως μὲ τὰς πολλαπλὰς βιωτικὰς ἀνάγκας τὰς ὁποίας ἐδημιούργησε καὶ ὁ Ζακύνθιος,

ἐὰν δὲν ἐπηρεάσθη τὸ εὐθυμον τοῦ χαρακτήρος του, ἔπαυσε πλέον νὰ εἶναι ὁ σπουργίτης, ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἄφινε καὶ τόσον εὐκολὰ τὸ νησί του. Ἄλλοτε, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ Κατάκωλον ἢ εἰς τὴν Κυλλήνην, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Ζακύνθου ἀκτὴν τῆς Πελοποννήσου, ἐστέναζε καὶ ἔλεγε, «Μὰ τὴν ξενητιά, ποὺ μὲ καίει». Σήμερον τὸν συναντᾶτε ἀπανταχοῦ τῆς γῆς. Καὶ εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς καὶ εἰς τὸν Βόρειον καὶ εἰς τὸν Νότιον Πόλον.

«Εἰς τὴν ὡμορφὴν νύμφη τοῦ Ἰονίου, εἰς τὸ μυροβόλον νησί, εἰς τὸ Φιόρο τοῦ Λεβάντε, τὸ ὁποῖον ἐγέννησε καὶ ἐγαλούχησε ἀκαμάτους σκαπανεῖς τῶν γραμμάτων καὶ μύστας τῶν καλῶν τεχνῶν ὄχι ὀλίγους, εἰς τὴν πατρίδα τοῦ μεγάλου ὕμνωδου τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐπικρατεῖ γενικῶς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ σατυρικὸν πνεῦμα, εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Εἰς τὸν στρατόν, εἰς τοὺς λόχους τῶν συνταγμάτων εἰς τοὺς ὁποίους ὑπηρετοῦν Ζακύνθιοι, εὐρίσκει κανεῖς τὴν μεγαλυτέραν εὐθυμίαν.

«Ὁ Νικόλαος Κουτούζης, καίτοι ἱερεὺς, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ σατυρικοῦ πνεύματος τοῦ νησιοῦ του καὶ ἔγινε σατυρικός. Οἱ συμπατριῶται του ἔτρεμαν τὴν χειρόγραφον σάτυραν τοῦ παπᾶ-Νικόλα. Ἐκαυτηρίαζε μὲ τὸν αὐστηρότερον τρόπον οἰονόηπετ σκάνδαλον, οἰασδήποτε φύσεως. Ὅταν ὅμως εἰσήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἄφινε τὸν σατυρικὸν ποιητὴν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἔμενεν ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου. Ρίγη ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ διεχύνοντο εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους εἰς τὰς ἱεραρχίας του. Ὅμως ἡ σάτυρά του ἐσκόρπιζε παντοῦ τὴν εὐθυμίαν.

«Ὁ Γουζέλης, εἰς τὸν ὁποῖον, λόγῳ τῶν πολλῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, τὸ κράτος εἶχε προσφέρει μεγάλας ἐκτάσεις γαιῶν παρὰ τὸν Ἁγ. Ἰωάννην τοῦ Πύργου, ὅπου ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, εἶχε γράψει πολλὰ σατυρικά ἔργα, τὸ ὠραιότερον τῶν ὁποίων εἶνε ἡ σατυρικὴ ἠθογραφία «Χάσης».

«Καὶ αὐτὸς ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς ὁ Σολωμὸς μαζὺ μὲ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον καὶ τοὺς ἐλευθέρους πολιορκημένους ἔγραψε καὶ σατυρικά ἔργα ὄχι ὀλίγα. Καὶ τόσοι ἄλλοι. . . »

Μπάμπης Ἀννίνος

Συμπληροῦνται σήμερα τέσσερα χρόνια, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἔκλεισε τὰ ἀγαθὰ μάτια του, τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου, τοῦ χρηστοῦ πολίτου, τοῦ εὐλαβοῦς καὶ τοῦ πατριώτου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀκούραστου ἐργάτου τῶν γραμμάτων, ὁ Μπάμπης Ἀννίνος. Τὰ μάτια ἐκεῖνα ποὺ εἶχε κουράσει ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐργασία, ἦσαν ἐπίσης τὰ μάτια ἐνὸς φιλόστοργου, ἐνὸς ἱστοριοδίφου, ἐνὸς ἐγκυκλοπαιδικωτάτου καὶ πραγματικῆς μαθήσεως ἀνθρώπου, ἐνὸς θεατρικοῦ καὶ ἱστορικοῦ συγγραφέως, τοῦ εὐθυμογράφου καὶ τοῦ πνευματώδους «κυρίου», τὴν γλῶσσαν τοῦ ὁποίου, ἐκτὸς κάποιου βλασφημίου «κεφαλωνίτικου» ξεσπάσματος καμμιά φορὰ, οὐδέποτε ἐρρύπανε ἡ αἰσχρολόγος ἀστεϊότης καὶ ἡ ἀσεμνολογία. Πρὸ τεσσάρων χρόνων ἔκλεισαν τὰ μάτια τοῦ «στυλίστα» τῆς καθαρεινότητος, τὸν πλοῦτον τῶν ἐπιθέτων καὶ τῶν ἀποχρώσεων τῆς ὁποίας, ἀλλὰ καὶ τὴν χάριτα τῆς χρησιμοποίησεως τῆς πολὺ ὀλίγοι θὰ ἠδύναντο νὰ τοῦ διαφιλονικίσουν εἰς τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν, καὶ τοῦ δημοσιογράφου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν ἀναγεννητῶν τῆς καλῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας καὶ ὁ ὁποῖος συνειργάσθη εἰς ὅλον τὸν ἑλληνικόν

τύπον τοῦ ἐλευθέρου, ὑποδοῦλου καὶ ἀποδήμου ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ μέθυστον τοῦ ἐφθασεν ὅπου ἑλληνικὰ ὄμματα καὶ ἑλληνικὴ ἀκοὴ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐξηκονταπενταετοῦς δημιουργικῆς του ἐργασίας. Ὅσakis δὲν συνέγραφε, μετέφραζε καὶ αἱ ἑλληνικαὶ βιβλιοθήκαι καὶ ἐκδόσεις ἡμποροῦν νὰ σεμνύνονται διὰ τὰς γλαφυρὰς καὶ εὐσυνειδήτους μεταφράσεις του ἔργων ἱστορικών, ἐπιστημονικῶν, λογοτεχνικῶν, θεατρικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς ἐπαγωγῶν καὶ τερπνῶν, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ του ἀπόδοσις συνέβαλεν εἰς τὸν ἐξωραϊσμόν, συχνά, τοῦ πρωτοτύπου.

Ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ζωὴν συχνά τὸν ἔκαμε νὰ ὀλιγοψυχήσῃ, καὶ τὰ ἀτυχήματα νὰ ζητήσῃ ἔρεισμα εἰς φίλους, οἱ ὁποῖοι εὐτυχῶς δὲν ἔλειψαν, ὄχι μεταξὺ ἐκείνων, ποὺ ἔξ ἀλληλεγγύης θὰ ἔπρεπε, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ποὺ τὸν ἠγάπησαν σὰν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἐξετίμησαν σὰν συγγραφέα. Ἡ ὀδύνη ὑπῆρξε ἐξ ἀντιδράσεως, τὸ κίνητρον τοῦ εὐθύμου πνεύματός του, δικαιολογοῦνται δὲ οἱ στίχοι ποὺ φίλος τοῦ ἔγραψε εἰς τὸ «Λεύκωμα τῆς Τριακονταετηρίδος του» (1899) :

Πολλοὶ σὲ μακαρίζουνε τριάντα χρόνια τώρα

ὅτι ποτὲ τὸ γέλιο σου δὲν ἔπαψε μὴν ὥρα.

Πολλοὶ σὲ μακαρίζουνε, μὰ λίγοι ξέρουν μόνο

πόσες φορὲς τὸ γέλιο σου, γεννήθηκ' ἀπ' τὸν πόνο...

Ὁ φυσικὸς πόνος καὶ ἡ σκληρὴ ἀσθένεια, ἡ ὁποία ἐπὶ διετίαν τὸν ἐβασάνισε, δὲν ἴσχυσαν νὰ ἐκμηδενίσουν τὴν ἐργατικότητά του. Μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν, πρὶν ἢ ἀκινήτῃ εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ θανάτου, ἔγραφε καὶ τὰ συρτάκια του ἔμειναν γεμάτα ἀπὸ ἀνέκδοτον ἢ ταξινομηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ, παρὰ τὴν νόσον, καὶ ἀντιγραφεῖσαν παλαιὰν ἐργασίαν.

Ἦταν ἓνας μαχητὴς, ἓνας ἐργάτης τῆς πέννας, καὶ ἀπέθανε μὲ αὐτὸ τὸ ὄργανον τῆς δημιουργίας καὶ τοῦ μόχθου του στὸ χέρι, ὁ πατέρας καὶ ὁ οἰκογενειάρχης, ποὺ ἐδούλεψε γιὰ τὴν οἰκογένειά του, ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐδούλεψε γιὰ τὸν τόπο του, μέσα στὸ πλαίσιον τῶν δυνατοτήτων του, ὁ λογοτέχνης καὶ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ποὺ ἐδούλεψε γιὰ τὰ γράμματα ἔτσι καὶ τόσο πολὺ. Ὁ Μπάμπης Ἀννίνος ὑπῆρξεν ἄξιος τῶν Γραμμάτων καὶ ἡ θέσις του εἶνε πάντα, εἰς πείσμα κάθε μικρότητος, ποὺ ἀρκετὰ τοῦ ἐπικρανε τὰ τελευταῖα του ἔτη, μέσα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, χωρὶς κανεῖς νὰ μπορῇ, ὅσο κι' ἂν θέλῃ, νὰ τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ. . .

Μαζὶ μὲ τὸν Γεώργιον Σουρῆν, τὸν Ἀγγελον Βλάχον, τὸν Ἀριστομένην Προβελέγγιον, τὸν Κωστὴν Παλαμᾶν, ὑπῆρξεν ἓνας ἀπὸ τοὺς πέντε, ὑπὸ τοῦ κράτους πρῶτους ὀνομασθέντας Ἀριστεῖς τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν, οἱ ὁποῖοι κατόπιν θὰ ἐξέλεγον καὶ ἄλλους Ἀριστεῖς, διὰ νὰ ἀποτελέσουν μίαν Ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν. Ἡ Ἀκαδημία αὕτη—ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν—ιδρύθη τὸ 1926, καὶ ἐκ τῶν ἐπιζώντων τότε τριῶν «Πρώτων Ἀκαδημαϊκῶν», τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ, τοῦ Ἀριστομένους Προβελέγγιου, τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου, ὠνόμασε μεταξὺ τῶν πρώτων μελῶν τῆς τοὺς δύο πρώτους, οἱ ὁποῖοι οὐδ' αὐτοὶ κἄν, ἐνεθυμήθησαν τὸν συνάδελφόν των, καὶ ἠγγνόσεν τὸν Μπάμπην Ἀννινόν, καίτοι μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς συγκατερίθμηναν καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ἐπιζώντων, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὅλον τὸν χρόνον, καὶ διὰ ἱστορικῶν καὶ λογοτεχνικῶν ἐργασιῶν, καὶ ἀξιοῦσθαι τῆς Ἀκαδημίας, καίτοι συγκατερίθμηναν καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ἐπιζώντων, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀποστῇ πρὸ πολλοῦ, ἐνῶ τὸ πνεῦμα τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου ὑπῆρξεν ἀκμαῖον καὶ δροσερόν, μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου, μέχρι τῆς νεκρικῆς του κλίνης, ὅπου ἐξηκολούθησε

νά χαριτολογῇ . . . Ἄν ἡ Ἀκαδημία ἡγνόησε τὸν Μπάμπη Ἀννινόν, τὴν ὥραν τῆς συστάσεώς της, καὶ δὲν ἐσκέφθη νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ ἀδίκημα καὶ σφάλμα της, οὔτε ὅταν ἐξέλεγε σειρὰν ἀκαδημαϊκῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν γραμμάτων, τὸ ἐλληνικὸν κοινόν, τὸ πολὺ ἐλληνικὸν κοινόν, τὸ ὁποῖον εἶχε γνωρίσει καὶ ἀγαπήσει τὸ ἔργον τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου, τὸν εἶχε κατατάξει αὐθορμήτως μεταξὺ τῶν μελῶν ἐκείνης. Ὅταν προσφέρετο καὶ προσφέρεται ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου, ἔρχεται ἐξ ὀρμεφυῆτος ἢ ἐρώτησις «Τίνος ; Τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ ; » . . . Διότι οἱ ἀκαδημαϊκοὶ κάμνουν τὰς Ἀκαδημίας καὶ ὄχι αἱ Ἀκαδημίαι τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐστερήθη ἑνὸς Μπάμπη Ἀννίνου, ὁ Μπάμπης Ἀννίνος δὲν ἐστερήθη τῆς Ἀκαδημίας. Ἐπικράνθη μόνον διὰ τὸ ἀδίκημα, ἕως θανάτου.

Ἄλλ' ἐὰν ὁ Μπάμπης Ἀννίνος ἐπιζῇ μέσα εἰς τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα καὶ μέσα εἰς τὸ ἐλληνικὸν κοινόν, ἐλησμονήθη ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι πρωτίστως ὀφείλαν νὰ τὸν ἐνθυμοῦνται. Κεφαλὴν μεγάλος αὐτός, συμμερισθεὶς μὲ τὴν πατρίδα του, τὴν ὁποίαν τοσάκις ἐμελέτησε καὶ ἀνέφερεν εἰς τὰ ἔργα του, τὴν ἰδικήν του φήμην καὶ δόξαν, ἡγνοήθη ἀπὸ τὰς ἐπισήμους ὁργανώσεις τῶν Κεφαλλήνων. Θεατρικὸς συγγραφεὺς, ἰδρυτὴς τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν Συγγραφέων, ἐπίτιμός της πρόεδρος, ἕως τέλους, ἐλησμονήθη ἀπὸ τὴν Ἑταιρείαν τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν Συγγραφέων. Ἑλλήνων λογοτέχνης, ἡγνοήθη ἀπὸ τὴν Ἑταιρείαν τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν. Μέλος φιλολογικοῦ συλλόγου ἐκ τῶν παλαιότερων, ἐλησμονήθη ἀπὸ τὸν φιλογολικὸν σύλλογον. Δημοσιογράφος ἤθους καὶ ταλέντου εἰς τὸν ὁποῖον ἀρκετὰ ὀφείλει τὸ δημοσιογραφικὸν ὄνομα, ἐλησμονήθη ἀπὸ τὸν ἐκπροσωπευτικὸν τοῦ ἐπαγγέλματος σωματεῖον. Ἐνῶ οἱ πανηγυρισμοὶ καὶ τὰ μνημόσυνα εἶνε εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ὧν τῶν ἀνωτέρω διὰ δικαίαν ἀπότισιν φόρου εἰς ἀποβιώσαντας λογοτέχνας, δημοσιογράφους καὶ καλλιτέχνας ἐν γένει, οὐδεὶς ἀπὸ ὧν ἐπρεπε, ἐνθυμεῖται τὸν Μπάμπη Ἀννινόν, ὁ ὁποῖος κοιμᾶται τὸν ἀθάνατον ὕπνον του εἰς τὸ χῶμα τοῦ τάφου, πού εὐγενικά τοῦ προσέφερεν ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὑπὸ τὸν ξύλινον πενιχρὸν σταυρόν, πού τοῦ παρέσχε ἡ ἐντιμος πτωχεία του.

Δὲν μιλεῖ ἐδῶ ὁ ὑπογραφόμενος, γιατί φέρει τὸ ἴδιο ὄνομα, δὲν μιλεῖ γιατί εἶνε πατέρας του. Μιλεῖ, γιατί θὰ ἔπρεπε κάποιος νὰ βρεθῇ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν ἐπανόρθωσιν μιᾶς ἀδικίας καὶ γιὰ μιὰν ἀδικαιολόγητη λησμοσύνη . . .

Γ. ANNINOS

Ἡ ἐπέτειος τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου

— Ἡ ἐπέτειος τῆς ἑνώσεως ἐωρτάσθη λαμπρῶς εἰς ὅλην τὴν Ἑπτανησον καὶ ἰδιαίτερα στὴν Κέρκυρα. Τὸ ἀπόγευμα, παρουσίᾳ τῶν ἀρχῶν, τῶν ὁργανώσεων καὶ τῶν σχολείων κατετέθη στέφανος στὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Ἐπιμνημόσυνος δέση ἐψάλη κατόπιν στὸν ναὸν τῆς Πλατυτέρας, ὅπου ὁ τάφος τοῦ Καποδίστρια, καὶ στὴν Γαρίτσα στὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Τριάδος, ὅπου ὁ τάφος τοῦ Μητροπολίτου Ἀθανασίου. Δύο καὶ πλέον χιλιάδες μέλη τῆς Ἑθνικῆς Νεολαίας Κερκύρας καὶ ἀντιπροσωπειῶν τῆς Ἡπείρου, ὅπως καὶ ἡ παρουσία τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ε.Ο.Ν. κ. Ἀλ. Κανελλοπούλου, προσέδιδαν ἐξαιρετικὴν ὄψιν στὴν πανηγυρίζουσα πόλη, πού τὸ βράδυ φωταγωγήθηκε λαμπρότατα.

— Ἐπιβλητικὰ γιορτάστηκε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ ἑπέτειος. Κατὰ τὴν δοξολογία στὴν Μητρόπολιν ὁ Πρόεδρος τῆς ἑνώσεως τῶν ἐν Ἀθήναις Κεφαλλήνων ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικόν.

«Τὰ ἄτομα, οἱ λαοί, τὰ ἔθνη, εἶπε, ἡμποροῦν νὰ πραγματοποιήσουν οἰασθῇποτε κατακτήσεις εἰς τὸν εἰρηνικὸν στίβον τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιδόσεως. Καὶ ἡ Ἱστορία, ἡ ὁποία ἀδιαλείπτως παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῶν πολιτισμῶν, θὰ εὕρῃ τρόπον νὰ ἐξάρῃ τὰς ἀναιμάκτους αὐτὰς κατακτήσεις. Ὁ οἱστὸς ὅμως τῶν ψυχῶν, αἱ ἀπερίγραπτοι συγκινήσεις τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν, τὸ ἄσβεστον πῦρ τῶν ἀναλλοιώτων ἀναμνήσεων, ἀνῆκει ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς ἀγωνιστὰς διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐλευθερίας.»

Ὁ κ. Καβαζαράκης ἀνεφέρθη κατόπιν εἰς τὴν ἀλησμόνητον στρατιάν τῶν ἀγωνιστῶν καὶ μαρτύρων τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ κατέληξε τονίσας ὅτι τέκνον ἐκλεκτὸν τῆς Κεφαλληνίας ὁ σημερινὸς Κυβερνήτης τοῦ ἔθνους συνεχίζει διὰ τῶν ἀτρήτων ἀγῶνων του τὴν ὠραίαν παράδοσιν τῶν ἐκλιπόντων ἐκείνων πατριωτῶν.

Οἱ ἐπίσημοι καὶ οἱ λοιποὶ παριστάμενοι μὲ τίς σημαῖες τῶν καὶ τὰ λάβαρα καὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῇ τὴν μουσικὴν καὶ τμήμα τοῦ Προτύπου Τάγματος ἔσπεψαν στὰ Προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου τοὺς Ἀνδριάντας τοῦ Καποδιστρίου καὶ Γλάδστωνος.

Τὸ Βασιλικὸν Θέατρο

— Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Γεωργακόπουλος σὲ μακρὸ ἔγγραφο ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειά του στὴ Διοίκησιν τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου:

«Τὰς ἡμέρας αὐτὰς τερματίζεται, γράφει, ἡ ἐφετεινὴ χειμερινὴ περίοδος τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου, ἡ ἐβδόμη κατὰ σειρὰν. Τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον παρενέβη πρὸ ἔτους καὶ ἐτροποποίησε διὰ νόμου καὶ τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως τοῦ ἰδρύματος καὶ εἰς ἄλλα πρόσωπα ἐνεπιστεύθη τὰ κατ' αὐτό, παρηκολούθησε μὲ ἀγρυπνον ἐνδιαφέρον ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς νέας γενικῆς διευθύνσεως καὶ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ληφθέντα μέτρα, ὅλας τὰς παραστάσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἔλειψεν οὔτε ὁ πρωθυπουργός, οὔτε ὁ ὑποφαινώμενος ὡς ἀρμόδιος ὑπουργός, οὔτε τὰ ἄλλα μέλη τῆς κυβερνήσεως καὶ μὲ ἰδιάζουσιν ὅλως ἱκανοποιήσιν εἰρίσκομαι σήμερον εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ διαπιστώσω ὅτι ἡ χειρονομία ἐκείνη τοῦ νέου κράτους ὑπῆρξε σωτηρία διὰ τὸ ἴδρυμα. Ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως ἡ ἐφετεινὴ ἐργασία τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν. Διότι καὶ τὸ ποῖον τοῦ δραματολογίου ὑπῆρξεν ἐξαίρετον καὶ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας καὶ ἐμφανίσεως τῶν ἔργων ὑποδειγματικὸς καὶ ἡ ἐπιδοκιμασία τῆς κοινῆς γνώμης ἄνευ προηγουμένου εἰς τὰ χρονικά τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου καὶ τῆς κριτικῆς ἢ ἄνευ σοβαρῶν ἐξαιρέσεων ὁμόθυμος σχεδὸν γνώμη, ἐπαινετική».

Ζακυνθινὴ Λαογραφία

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 Ἀπὸ τῶν φίλων κ. Διον. Διαμαντόπουλο λάβαμε ἐνδιαφέρουσα τὴν λαογραφίαν τῆς Ζακύνθου ἐπιστολήν, πού δημοσιεύουμε μαζὺ μὲ τὴν ἀπάντησιν τῆς κυρίας Ἀγγ. Χατζημιχάλη, στὴν ὁποία τὴ διαβιάσαμε.

ΚΥΡΙΕ ΔΙΕΥΘΥΝΤΑ,

Κάθε φορὰ πού γίνεται ἐορτὴ στὸ Στάδιον, κάθε φορὰ πού παρέχεται

ἡ εὐκαιρία νὰ ἐμφανισθῇ στὴν Πρωτεύουσα ἡ ἑλληνικὴ ἐπαρχία μὲ τὰς τοπικάς της ἐνδυμασίας, τὰ χρώματά της, τοὺς χορούς, τὰ τραγούδια της καὶ τὰ ἔθιμά της, — καὶ ὅλα αὐτὰ ἐμφανίζουσιν ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας, πού εὐρίσκονται εἰς ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν σημερινὴν ἐκδήλωσιν τοῦ πολιτισμοῦ της, ἀδιάφορον σὲ ποίαν βαθμίδα εὐρίσκεται — μὲ λύπη μου παρατηρῶ πὼς ἡ Ζάκυνθος ἀπουσιάζει μέσα σ' αὐτὴ τὴν κίνησιν.

Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ πὼς ἡ Ζάκυνθος δὲν ἔχει τοπικά τραγούδια καὶ ξεχωριστοὺς χορούς. Ἐγὼ θυμοῦμαι καλά, μικρὸς σὰν ἦμουν, τοὺς χωρικοὺς της, ἰδίως τῶν βουνῶν, νὰ χορεύουν στὰ ξακουστά πανηγύρια της μὲ νταούλια καὶ μὲ πίπιφες κατὰ ἰδιόρρυθμους χορούς, πού θὰ εἶχαν κάθε δικαίωμα νὰ χορογραφηθοῦν καὶ νὰ ἐμφανίζονται μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους χορούς τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

Ὁμολογῶ ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ τῶν Ζακυνθινῶν χορῶν δὲν τὸ ἐμελέτησα, καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶμαι παρασκευασμένος νὰ τὸ συζητήσω. Πάντως νομίζω πὼς ἀπὸ μιὰ σοβαρὰ μελέτῃ τοῦ θέματος αὐτοῦ μπορεῖ νὰ προκύψῃ ζήτημα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, γιατί τὰ χωριά τῶν βουνῶν τῆς Ζακύνθου, λόγῳ ἑλλείψεως συγκοινωνίας, ἔμειναν μακριὰ ἀπὸ κάθε ἐπίδρασιν ξενικὴν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πόλιν ἢ ὅποια ἔχει ἐμφανῆ τὰ ἴχνη τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Γι' αὐτὸ τὰ χωριά διατηροῦν ἴχνη κάποιου πιδ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Βέβαια ἡ σημερινὴ Ζάκυνθος θὰ εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐμφανισθῇ στὴ γενικὴ ἐπίδειξιν τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν ὅχι μὲ τοὺς χορούς καὶ τὰ τραγούδια τῶν χωρικῶν της, ἀλλὰ μὲ καὶ τὸ ἀνώτερον, ἐπειδὴ βρέθηκε σὲ πιδ εὐνοϊκὰς συνθήκας ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι καθόλου δὲν ἔχει νὰ μειωθῇ ὁ πολιτισμὸς τῆς Ζακύνθου ἐὰν ἐμφανισθῇ μὲ τοὺς χορούς τῶν χωρικῶν της, ὅπως ἀκριβῶς δὲν ἀποτελεῖ δείγμα ἀνωτέρου πολιτισμοῦ τὸ νὰ ἐμφανίζεται κανεὶς μὲ τοὺς χορούς τῶν ἐρυθροδέρμων μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ μᾶς ἐπεβλήθησαν ἀπὸ τὴν Δύσιν.

Δι' ὅλα αὐτὰ μοῦ γεννᾶται διαρκῶς τὸ ἐρώτημα. Γιατί ἀπουσιάζει ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς ἐπιδείξεις;

Μὲ ἐκτίμησιν

ΔΙΟΝ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ἀπάντησις τῆς Κας Χατζημικαλῆ ἔχει ὡς ἑξῆς :

ΦΙΛΕ ΚΥΡΙΕ ΜΙΝΩΤΟ,

Ὁ κ. Διον. Διαμαντόπουλος ἔχει ἀπολύτως δίκην γιὰ τὴν ἀπουσία τῆς Ζακύνθου ἀπὸ κάθε ἐθνικῆς γιορτῆς πού γίνεται στὴν Ἀθήνα.

Ἀπ' ὅσα ἔξωρῃ ἡ Ζάκυνθος κάθε ἄλλο παρὰ ἴσπερ εἰς ἰδιόρρυθμὴ τοπικὴ μορφή. Ἴσως μάλιστα νὰ παρουσιάξῃ ἀξιολογώτερον ὄντο ἀπὸ ὅ, τι ἄλλα νησιά. Ἡ συστηματικὴ ἐρευνα στὰ χωριά της θὰ φανέρωνε θησαυροὺς πολυτιμότερους τόσο γιὰ τὴν τοπικὴ μελέτῃ τοῦ νησιοῦ ὅσο καὶ γιὰ τὴν καθόλου μελέτῃ τῆς λαϊκῆς μας τέχνης καὶ ζωῆς. Εἶναι λυπηρὸν πολὺ πὺν δὲν ἐμφανίζεται ἡ Ζάκυνθος μὲ τὸν ἰδιότυπον χαρακτήρα της στὶς φερεσιές, στὰ μουσικὰ ὄργανα, στοὺς χορούς, στὰ τραγούδια της. Ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη πιδ λυπηρὸν, πὺν δὲν μελετᾶται καὶ χάνονται κάθε μέρα τόσα ἀνεκτίμητα στοιχεῖα της. Τὸ θεωρῶ εὐκόλο — σχετικῶς — νὰ ὁργανώσῃ κανεὶς μιὰ ομάδα κοριτσιῶν ἢ καὶ ἀγοριῶν, πὺν νὰ μάθουν χορούς καὶ τραγούδια καὶ νὰ παρουσιάζωνται μὲ τοπικὴ ἐνδυμασία, ὅταν δίδεται μιὰ τοπικὴ γιορτὴ στὴ Ζά-

κυνθὸ ἢ μιὰ πανελλήνια στὴν Ἀθήνα. Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα πὺν παρέχουν οἱ φερεσιές τῶν βουνῶν μπορεῖ νὰ καταρτισθῇ ἀξιόλογα μιὰ τέτοια ἐνδυμασία. Θὰ μπορούσε ἐπίσης νὰ διδασθῶν ὠρισμένοι χοροὶ καὶ τραγούδια. Θὰ ἀποδεικνύοταν πὺς θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθῇ σὲ μιὰ γενικὴ ἐπίδειξιν καὶ ἡ Ζάκυνθος, πὺν κρατεῖ παλιὰ ἑλληνικὴ παράδοσι καὶ ἑλληνοπρεπῆ στοιχεῖα. Θὰ φανερονόταν ἀκόμη ἀναμφισβήτητα ἡ παλιὰ ἑλληνικὴ καταγωγή τῶν χωρικῶν της, πὺν κρατήθηκε ἀνέπαφη, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀνάμεσα ἀπὸ τόσες ἱστορικὲς περιπέτειες.

Ἀληθινὰ δὲν θὰ μπορούσα ν' ἀπαντήσω στὸ ἐρώτημα τοῦ Κου Διαμαντοπούλου «Γιατί ἀπουσιάζει ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς ἐπιδείξεις».

Ἴσως γιατί ὅλοι οἱ Ζακυνθινοὶ δὲν ἐνδιαφερόθηκαμε ὅσο ἔπρεπε . . . καὶ ἐγὼ λιγώτερο.

Ὁμολογῶ πὺς εἶναι καιρὸς πιδ νὰ σκεφθοῦμε καὶ γιὰ τὴ Ζάκυνθο.

Μὲ ξεχωριστὴ ἐκτίμησιν

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΚΑΛΗ

Διὰ φ ο ρ α

— Ὁ τόσας καλὰς ἀναμνήσεις ἀφῆσας στὴν Ἀθήνα Διευθυντῆς τοῦ Ἰταλικοῦ Ἰνστιτούτου καθ. κ. Μπενιαμίν Ντέ Ρίτις διαορίσθη στὸ Ἰνστιτούτο Νέας Ὑόρκης. Τὴν θέσιν του κατέλαβεν ὁ διαπρεπὴς καθ. κ. Φεντέλε.

— Στὸν κυκλοφορήσαντα πρῶτο τόμο τῆς «Ἱστορίας τοῦ Νεοελληνικοῦ θεάτρου» τοῦ κ. Ν. Λάσκαρη, περιέχεται στὸ ἕκτο κεφάλαιο ἡ ἱστορία τοῦ Ζακυνθινοῦ θεάτρου (1500—1834), ἥτοι τὰ θεάματα ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1750, τὸ πρῶτο θέατρο τῆς Ζακύνθου, οἱ τρεῖς πρῶτοι κωμωδιογράφοι Καντούνης, Σαβόγιας Σουρμελῆς, Γουζέλης, ὁ φιλοδραματικὸς σύλλογος, τὸ θέατρο «Ἀδάμ», ὁ «Βασιλικὸς» καὶ ἡ «Κακάβα».

Τὰ κατόπιν τοῦ 1934 θὰ περιέχωνται στὸν Β' τόμο συγχρονισμένα μὲ τὴ λοιπὴ θεατρικὴ κίνησιν στὴν Ἑλλάδα.

— Σεμνὸ ἦταν τὸ μνημόσυνο στὸν Παρνασσὸ γιὰ τὸν Ἰωάννη Συκουτρή. Ὁ καθγ. κ. Κουγέας μίλησε περὶ τοῦ Συκουτρή ὡς ἐπιστήμονος καὶ ἐξήγησε τὴν πολυμερῆ καὶ καταπληκτικὴν παραγωγικότητά του. Κατόπιν μίλησε ὁ καθ. κ. Δημ. Μπαλάνος καὶ τελευταῖα ὁ καθγ. Κ. Τσάτσος καὶ ὁ κ. Νάσος Δετζωρτζής.

— Στὸ Ἰταλικὸ Ἰνστιτούτο ἔγινε 1—4 Ἀπριλίου Ἐκθεσις Χαρακτικῆς καὶ Διακοσμητικῶν Τεχνῶν, πὺν προκάλεσε μεγάλο ἐνδιαφέρον. Ἐξετέθησαν ἔργα τῆς τεχντροπίας «ἄσπρου - μαύρου» καὶ γραφικώτατες εἰκόνες μνημείων, τοποθεσιῶν καὶ ἰταλικῶν τοπειῶν. Ἐπίσης προϊόντα ὑελουργίας, κεντήματα τῆς Βενετίας, πορσελάνες τῆς Φλωρεντίας κ. ἄ.

— Πρωτοφανὴ ἐπιτυχίαν τόσο σὲ ἐμφάνισιν, ὅσο καὶ εἰς ἐκτέλεσιν εἶχε καὶ ἡ Διεθνὴς Ἐκθεσις «Χαρὰ καὶ Ἐργασία» εἰς τὸ Μέγαρον τοῦ Ζαπτείου.

— Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου κ. Δημ. Καραγιάννη καὶ μὲ ἑκατὸν προσωπικὸν ἤρχισεν ἡ καταγραφή καὶ ταξινόμησις τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης Ζακύνθου, πὺν περιλαμβάνει τὴν Δημοτικὴν καὶ τοῦ Δεβιάζου. Ὁ κ. Δημ. Μάργαρης ἔστειλεν, ἐξ ἄλλου, ἀρκετὰ πολυτιμὰ βιβλία ἀπὸ τὰ διπλά τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τὸ Συμβούλιον τῶν Βιβλιοθηκῶν εἰκοσιπέντε χιλιάδες δραχμὲς γιὰ τὰ ἔξοδα τῆς ταξινόμησεως.

— Ἰδρύθηκε στὴν Αἴγινα μὲ δωρεὰ τοῦ Ἰ. Παπαδοπούλου Κοινοτικὴ

Βιβλιοθήκη με 1018 βιβλία, ὅσα δηλ. εἶχαν ἀποτελέσει ἐπὶ Καποδιστρίου τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην Αἰγίνης.

— Ἐγένετο ἐπιθεώρηση τῶν ἱστορικῶν ἀρχείων Ὑδρας καὶ Σπετσῶν.

— Ἀπέθανεν ὁ Ζακύνθιος δημοσιογράφος Ἀνδρέας Κουτούβαλης.

— Τὸ Κράτος ἀπεφάσισεν ἔκτακτον χορηγία γιὰ τὸν ἐφορτασμόν τῆς Ἐκτονταετηρίδος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, πού ἡ δράσις ὑπῆρξε φωτεινὴ καὶ σωτήρια γιὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα.

— Στὴν 22 Μαΐου γίνετο ἐκτὸν ἀκτὴν τῆς Φρεαττύδος τοῦ Πειραιῶς τὰ ἀποκαλυπτήρια προτομῆς τοῦ ποιητοῦ Λάμπρου Πορφύρα. Οἱ κ. κ. Μαλακάσης καὶ Βεάκης ἀπήγγειλαν ποίημά του ἀφιερωμένα στὸν Ποιητὴ. Τὸ ὄνομα τοῦ Πορφύρα δόθηκε ἀπὸ τὸν Δῆμο στὴν πλατεία τῆς Φρεαττύδος.

— Ἡ Ἑταιρία πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑπτανησιακῶν Μελετῶν ἀπεφάσισε τὴν πραγματοποιήσιν παλαιᾶς ἀποφάσεως τοῦ Α' Πανιονίου Συνεδρίου τοῦ 1914, τὴν σύγκληση, δηλαδή, διαδοχικῶς στὰ ἑπτὰ νησιὰ πανιονίων συνεδρίων. Τὸ πρῶτο θὰ γίνῃ στὴν Ἰθάκη τὸ τέλος Αὐγούστου. Οἱ ἀνακοινώσεις τῶν συνεδρίων θὰ ἀφοροῦν γενικῶς τὴν Ἑπτάνησο καὶ ἰδιαίτερα τὴν Ἰθάκη.

— Στὸν «Παρνασσό», τὴν 30 Μαρτίου ὁ «Ἀσκραῖος» ἔδωσε φιλολογικὴν ἐσπερίδα γιὰ τὴν ποίησιν τοῦ Κάλβου. Ὁμιλήσεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας καθ. κ. Ἀντ. Κεραμόπουλος, ὁ Σπύρος Μελάς καὶ ὁ κ. Κ. Καπεκανάκης. Ἡ κ. Τζούλια Τερέντσιο ἡρμήνευσε τὰς Ὠδὰς τοῦ ποιητοῦ.

— Ὁ Ὑφυπουργὸς τῆς Ἑργασίας κ. Δημητράτος ἀπεφάσισε τὴν ἰδρυσιν ἐργατικῶν λαϊκῶν ἀναγνωστηρίων εἰς Πάτρας, Θεσσαλονίκην, Πειραιᾶ, Καβάλλαν. Ἀργότερα θὰ ἰδρυθοῦν καὶ εἰς τὰ Ἰωάννινα, Καλάμας, Νάουσιν καὶ ἄλλας πόλεις.

— Ἡ Ἑλληνικὴ δημοσιογραφία ἐπένθησε εἰλικρινῶς τὸν θάνατον ἐνὸς ἄγνου πατριώτου, τοῦ Ἰωάννου Λαμβέργη. Βιογραφικὰ σημεῖα καὶ ἄρθρα ἐδημοσίευσεν ὁλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ.

— Τὴν 8ην Μαρτίου ἀπέθανε στὴν Λευκάδα ὁ ἱστορικὸς Σπυρίδων Βλαντῆς. Ἐσπούδασε νομικὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίζας καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς Κερκύρας. Συνέγραψε πλεῖστα ἱστορικά, ἰδίως, ἔργα. Ἐνδιαφέρουσα νεκρολογία δημοσιεύθηκε στὴν «Ἀκρόπολη», 15 Ἀπριλίου, ἀπὸ τὸν Δημ. Σταμπούλη.

— Ὁ Δῆμος Ζακυνθίων καθώρισε ἑτησίαν φιλολογικὴν ἐβδομάδα. Κατ' αὐτὴν θὰ διεξάγεται διαγωνισμὸς μεταξὺ ποιητικῶν καὶ πεζῶν ἔργων. Τὰ τελευταῖα πρέπει νὰχοῦν θέμα τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἰδιαίτερα τῆς Ζακύνθου. Μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι καὶ λαογραφικὸν ἔργον. Βραβεῖα ὀρίσθησαν γιὰ τὸ πρῶτον ποιητικὸ καὶ πεζὸ ἔργο ἀνά δραχ. 850. Γιὰ τὰ δευτέρω 400 καὶ γιὰ τὰ τρίτα ἑπαινος. Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς διορίσθη ὁ Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος.

— Κατόπιν ἐισηγήσεως τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τοῦ Βασ. Θεάτρου κ. Κωστή Μπαστιά ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Κυβερνήσεως κ. Ἰωάν. Μεταξᾶς ἐνέκρινε ν' ἀνεγερθοῦν δύο μεγάλα ὑπαίθρια θεάτρα, στὴν Ἀθήνα τὸ ἓνα καὶ τ' ἄλλο στὴ Θεσσαλονίκην, ὅπου νὰ διδῇ τὸ καλοκαίρι παραστάσεις ὁ θίασος τοῦ Βασ. Θεάτρου.

— Εἰς ἀπάντησιν κριτικῆς τοῦ κ. Γ. Βλάχου εἰς τὴν Καθημερινὴν ὁ Γεν. Διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου κ. Κ. Μπαστιάς ἔστειλε στὴν

«Ἑστία» ἐπιστολήν, ἀπὸ τὴν ὁποία παραθέτουμε ἀποσπάσματα.

Ὁ κριτικὸς τῆς «Καθημερινῆς» γράφει :

«Τοὺς τύπους πού μᾶς παρουσιάζει, ἐγὼ δὲν ἐγνώρισα, ἐγνώρισα ὅμως τὸν ποιητὴν Μαρτζώκην, τὸν Στέφανον, καὶ ὑπῆρξα φίλος του. Δὲν ἔχει λοιπὸν καμμίαν σχέσιν ὁ Στέφανος Μαρτζώκης με αὐτὸν τὸν κακομοίρην, πού μᾶς παρουσίασεν ὁ κ. Ν. Παπαγεωργίου εἰς τοῦ Ρώμα τὸ ἔργον».

Ἄλλ' εἰς τὸ ἔργον ὑπάρχει ὁ ἐξῆς διάλογος :

ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ «— Μακάρι νὰ μᾶς ἔδινες ὅ, τι περισσευούμενο !

ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΣ «— Τὸ λὲς ἐσὺ πού χάριτες στὴν ποίησιν τὸ «Γούμενο».

«Γούμενον» ὅμως καθὼς γνωρίζουν ὅσοι ἐδιάβασαν στοιχειωδῶς Νεοελληνικὴν Λογοτεχνίαν, δὲν ἔχει γράψῃ ὁ Στέφανος Μαρτζώκης, ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας Μαρτζώκης. Τὸ ποίημα αὐτὸ ἐξεδόθη εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὰ 1889, εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον, ἀπὸ τὸν Ἀνέστην Κωνσταντινίδην, με πρόλογον τοῦ Σ. Καποκέφαλου, ὁ δὲ πραγματικὸς του τίτλος εἶναι «Ὁ Γούμενος τῆς Ἀναφωνήτρας». Ἐκτὸς ὅμως τοῦ τεύχους αὐτοῦ, ὁ Ἀνδρέας Μαρτζώκης ἔχει ἐκδόσει εἰς τὰ 1878 εἰς τὴν Ζάκυνθον συλλογὴν λυρικῶν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Νυχτολούλουδα», τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον ποίημα εἶναι ἀφιερωμένο εἰς τὸν Βασιλόπαιδα Κωνσταντῖνον καί, καθὼς ὑποσημειώνει ὁ ἴδιος εἰς τὴν πρώτην σελίδα τῆς Συλλογῆς, τὸ ποίημα αὐτὸ τὸ ἔγραψε εἰς ἀπάντησιν τῶν «Δύο Ὁρθρῶν» πού ὁ Ἀχιλεὺς Παράσχος ἀπήγγειλεν εἰς τὰς 25 Μαρτίου 1875 εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ φιλολογικοῦ «Παρνασσοῦ».

Εἰς τὸ 1880 ὁ Ἀνδρέας Μαρτζώκης ἐξέδωκε τοὺς «Φλοίσβους» του καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1891 τοὺς «Μικροὺς Μαθητάς» του τοῦ Λυκαίου ἡ Πρόοδος».

— Στὴν αἴθουσα τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν ἡ καλλιτέχνης Δ)νὶς Λούση Κόκλα ἔδωσε στίς 5 Ἀπριλίου με μεγάλην ἐπιτυχίαν ρεσιτάλ πιάνου με πρόγραμμα Bach, Beethoven, Franck, Schubert - Liszt, Granados.

— Ἐξελέγη Ἀκαδημαϊκὸς ὁ διαπρεπὴς λογοτέχνης καὶ αἰσθητικὸς κ. Ζαχ. Παπαντωνίου.

— Τὸ προσεχὲς τεῦχος θὰ εἶναι ἀφιερωμένο στὸν ἐπιφανὴ Ἑπτανήσιον κ. Γρ. Ξερόπουλον.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Διονυσίου Ρώμα : «Ζακυνθινή Σερενάτα», ρομαντικό δράμα εἰς πράξεις τρεῖς.

Ἡ Διεύθυνση τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου εἶχε μιὰ μεγάλην ἐπιτυχία μὲ τὸ παρουνίσμα στὸ ἐκλεκτὸ κοινόν του ἐνὸς νέου πλούσιου συγγραφικοῦ ταλάντου. Τὸ ὄνομα τοῦ Ρώμα δὲν ἦταν βέβαια ἄγνωστο στὸ ἀθηναϊκὸ κοινὸ ἀλλ', ἀντίθετα, γνωστότατο καὶ ἀγαπητότατο. Ἀπὸ τὶς 13 ὁμως Ἀπριλίου ὁ Ρώμας ἔγινεν ὁ ἥρωας τῆς ἡμέρας καὶ ἐξακολούθησε νὰ εἶναι τέτοιος σ' ὅλην τὴ θριαμβευτικὴν περίοδον ποὺ παιζόταν ἡ «Ζακυνθινή Σερενάτα» του, ὡς στὶς 30, δηλαδή, Μαΐου.

Γιὰ κανένα ἄλλο ἔργο δὲν ἔγιναν τόσες συζητήσεις, τόσος θόρυβος, τόσα σχόλια. Οἱ κριτικοὶ τῶν ἀπογευματινῶν ἐφημερίδων τῆς 14ης Ἀπριλίου (Μαρμάκης τῶν «Ἀθηναϊκῶν Νέων», τῆς «Ἑστίας», «Κριτικός» τῆς «Βραδυνῆς», «Κ. Ο.» τοῦ «Ἐθνους», Ματαντὸς τοῦ «Τύπου»), τῶν πρωινῶν τῆς 15ης (Γ. Βλάχος τῆς «Καθημερινῆς» ποὺ ἐπανῆλθε καὶ στὸ φύλλο τῆς 19ης, Γ. Νάζος τοῦ «Χρόνου» ποὺ ξανάγραψε καὶ στὶς 20, Λ. Κουκούλας τῆς «Πρωτῆς», Μιχ. Ροδάς τοῦ Βήματος», Φ. Γιοφύλλης τῆς «Ἐθνικῆς», Μοσχοβίτης τοῦ «Ἑλλ. Μέλлонτος», Βεῖνόγλου τοῦ «Messenger») καὶ τῶν περιοδικῶν ἀσχολήθησαν ὅλοι εὐσυνειδήτα καὶ ἐπισταμένως μὲ τὸ ἔργο τοῦ νέου συγγραφέα. Οἱ παρατηρήσεις τῶν περισσοτέρων ἦσαν σὲ πολλὰ σημεῖα ὁρθές, ἀδιάρφορον ἂν μερικοὶ δὲν ἔλαβαν ὅπ' ὅσιν ἡ δὲν ἐγνώριζαν τὴν τοπικὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς ποὺ μᾶς ἔδινε τὸ ἔργο καὶ ποὺ ὁ συγγραφέας του κατεῖχε κατὰ βάθος σ' ὅλες τῆς τὶς λεπτομέρειες.

Στοὺς Ἀθηναίους, τῆς περασμένης πρὸ παντὸς γενεᾶς, ἡ Ζάκυνθος εἶναι τὸ πῶς γνωστὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὰ κάθε λογῆς ἔργα τοῦ Ξενοπούλου, ἀπὸ τὰ διηγήματα καὶ ρομάντσα ὡς τὶς διαλέξεις καὶ τὸ θέατρο. Ἐχουν σχηματίσει πλῆρην τὴν εἰκόνα τοῦ νησιοῦ μ' ὅλα τὰ χαρακτηριστικά του τοπεῖα, τὴν ἀνθήση, τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἐδάφους, τ' ἀρχοντικὰ παλάτια καὶ τὰ φτωχικά της, τὶς πλατεῖες καὶ τὰ καντούνια, τὸν κοινωνικὸ παλμό, τοὺς κατοίκους της μὲ τὶς ἀδυναμίες, τὸν ρομαντισμὸν τοὺς καὶ τὴν παράδοση. Τίποτε δὲν τοὺς ἔχει ἀποκρύψει ὁ Ξενοπούλος! Μὲ τὸ τελευταῖον του μάλιστα ἔργο τὸν «Ποπολάρο» καὶ μὲ τὸν ἀριστοτεχνικὸν «Βασιλικὸ» τοῦ Μάτεσι, ποὺ ἀνέβασε δῶ καὶ λίγα χρόνια τὸ Βασιλικὸ Θέατρο, ἡ γνωριμία τοῦ ἀθηναϊκοῦ θεατροφίλου κοινοῦ μὲ τὴν Ζάκυνθον φθάνει ὡς τὴν ἐποχὴ τῆς Βενετοκρατίας. Ἔτσι, ἓνας Ἀθηναῖος, σὰν βρεθῇ στὸ νησί τοῦ Σολωμοῦ καὶ τῆς «Στέλλας Βιολλάντη», θαρρεῖ καὶ ὅλας πῶς τὸχει ξαναδῇ. Τόσο τοῦ εἶναι γνῶριμο. Καὶ τοπογραφικῶς ἀκόμα εἶναι ἐνήμερος.

* *

Ὁ συγγραφέας τῆς «Ζακυνθινῆς Σερενάτας» θέλησε νὰ ζωγραφίσῃ τὴν Ἀστικὴν ἐποχὴ τῆς Ζακύνθου ποὺ, κατ' αὐτόν, ἀρχίζει ἀμέσως μετὰ τὴν Ἑνωσὴ καὶ σβύνει γύρω στὰ 1900 (ἡμεῖς θὰ λέγαμε ἴσαμε στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους) συνδυάζοντας «τ' ἀνακάτωμα τοῦ λαοῦ μὲ τὴν μορφωμένην ἀστικὴν τάξιν καὶ μιὰν ἀνώδινον (;) εἰδυλλιακὴν ζωὴν, γεμάτην ἔρωτα, ποίησιν καὶ μάντεια». Θέλησε νὰ δώσῃ τὸν «Χάση» τῆς Ἀστικῆς ἐποχῆς τῆς Ζακύνθου. «Χάση», ὅχι βέβαια στὸ περιεχόμενον ἀλλὰ στὸ καλοῦπι, δηλ. σὲ σά-

χους. Ὁ Χάσης εἶναι μιὰ αἰώνια πλευρὰ τοῦ Ζακυνθινοῦ κάθε ἐποχῆς. Ἡ «Σερενάτα» εἶναι ἡ καθ'αυτὸ ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα μιᾶς ὁρισμένης ξέγνοιαστῆς ἐποχῆς.

Ὁ Ρώμας ἔχει πλούσια ποιητικὴ φλέβα, ποὺ διοχετεύει μὲ τὴν μεγαλύτερην ἀνέση σὲ λαμπροῦς, ἄμεμπτους στίχους. Εἶχε τὴν τύχην νὰ κληρονομήσῃ, ἔξον ἀπὸ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν, (ποὺ τί τὰ θές! χρειάζεται καὶ αὕτη) πλούσια ἄλλα οἰκογενειακά χαρίσματα. Ἀπὸ τὸν Κανδιάνο Ρώμα τὴν ποιητικὴν διάθεση, ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ Πρόεδρον τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου» ὁμώνυμό του Διον. Ρώμα τὸ κριτικὸ πνεῦμα, ἀπὸ τὸν ἀλησμόνητον πατέρα του τὴν ἀγάπην στὴ Ζάκυνθον καὶ τὴν ἱστορίαν της καὶ ἀπ' ὅλους μαζί τὴν καλαισθησὶα καὶ ἀγάπην στὴν τέχνην. Εἶχε τὴν τύχην νὰ πάρῃ ἀργότερα μιὰ σπάνια μόρφωση, καλλιεργώντας ἔτσι τὴν πραγματικὴν ἰδιοφυΐαν του. Ἡ ἱστορία καὶ ἡ φιλοσοφία της, ἡ τέχνη καὶ ἡ ἱστορία της καὶ ἡ παγκόσμιος φιλολογία εἶναι πράγματα ποὺ ὁ Ρώμας σπουδάζει κατὰ βάθος καὶ ὅχι ἐπιτόλεια καὶ επιφανειακά. Εἶναι παιγνίδι γι' αὐτόν νὰ ταξιδεύῃ ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες. Ἐχει, ἄλλωστε, στὸ περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ του κάθε λογῆς θύμησης. Ἀπὸ παλιῆς ἀσπίδες, πανοπλίες καὶ πορτραῖτα σεβάσμιων προγόνων του, ἔσπευε νὰ τελευταῖα ἐνθύμια τοῦ Γαριβαλδίνου πολεμιστῆ πατέρα του. Κ' ἔπειτα μιὰ πλούσια συλλογὴ κάθε ρυθμοῦ σαλονιῶν, πολυτιμῶν μπριμπελό, δυσέυρετων βιβλίων καὶ πλουσιώτερων ἀκόμη οἰκογενειακῶν ἀρχεῶν καὶ περγαμινῶν.

Πολλὲς φορές, στὸ ἰδιαιτέρον διαμέρισμά του στ' ἀρχοντικὸ τῆς Ζακύνθου, διαμέρισμα ποὺ μονάχ' αὐτὸ θὰ μπορούσε μὲ τὴν ἐκλεκτικότητά του νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν ἐνοικὸ του, μιλήσαμε σὲ μονότονες ὥρες μὲ τὸν κατ'ὅπιν συγγραφέα τῆς «Ζακυνθινῆς Σερενάτας» γιὰ μιὰ συνθετικὴν ἐργασίαν ποὺ θάπρεπε κάποτε νὰ γίνῃ γὰρ τὴν Ζάκυνθον στὴν κοινωνικὴν τῆς ζωὴν. Ὁ Ρώμας, κατοπινά, προτίμησε μιὰ περιορισμένην ἐποχὴν, τὴν Ἀστικὴν, χρονικὰ ἀλλὰ καὶ αἰσθηματικὰ πλησιέστερην καὶ προσφιλέστερην στὴν τωρινὴν γενεάν, ποὺ δὲν τὴν πληροφορορήθηκε μονάχα ἀπὸ «χρονικά» καὶ τὶς χιλιάδες τῶν «παμπλετιῶν», ἀλλὰ τὴν γνώρισε ἀπὸ τὴν ὁλοζώντανην παράδοσιν, σὰν τὴν πρόφτασε στὸ ξεψύχισμά της. Καὶ τώρα ἀκόμη οἱ ὑπολειπόμενοι τῆς περασμένης γενεᾶς τὴν θυμοῦνται νοσταλγικά καὶ τὴν ἐπικαλοῦνται, μυκτηρίζοντας τὴν τωρινήν, σὰ μιὰν ἐποχὴ «χρυσήν» τοῦ νησιοῦ.

Γι' ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον τῆς χρυσοῦς αὐτῆς ἐποχῆς πῆρε ὁ Ρώμας τὸν πῶς νοσταλγικὸν τῆς τραγουδιστῆς, τὸν Ποιητὴ τῶν «Σπουργιῶν».

* *

Δύο κέντρα μάζευαν ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια τοὺς «διανοομένους» τῆς Ζακύνθου : τὰ κουρεῖα καὶ τὰ φαρμακεῖα. Πρὶν ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ὑπῆρχε καὶ τὸ «Ρωμάνικο καζίνο». Δεχόταν ὁμως μονάχα τοὺς ἀφεντάδες τῆς παλιᾶς ἐποχῆς, τοὺς σπουδασμένους, τοὺς πολιτισμένους. Ὁ ὄχλος στρεφόταν στ' ἄλλο «καζίνο», τὸ «Λαμπαρδιανόν». Θυμᾶμαι, μικρὸ παιδί, τὶς ἐπιβλητικὰς φυσιογνωμίας τῶν πελατῶν τοῦ πρώτου μὲ τὰ ἡμίψηλα, τὶς γενειάδες καὶ τὶς ρεντιγότες τους. Καθισμένοι στὴν σειρὰ στὴν ταράτσα γιὰ ἥλιον ἔμοιαζαν σὰν συγκλητικοὶ ρωμαῖοι.

Τοὺς θυμᾶμαι ἐνῶν ἑνῶν νὰ διασχίζουν μεγαλόπρεπα τὴν πλατεῖαν, χαίροντας κατὰδρακτὰ τὸν κόσμον, ποὺ τοὺς καλημέριζε στὸ πέρασμα τῶν «Πεσογράφων»! > Γιατὶ μὲ τὸ μικρὸ ὄνομα χαιρετοῦσαν, κρατώντας ἔτσι καὶ αὐτοὺς τοὺς «δικούς των» ἀνθρώπους σὲ ἀπόστασιν. Τώρα, πᾶσι καὶ τὸ «Καζίνο»! Ἡ ἀμύγη ἀριστοκρατία ἐξέλειψε. Ἀπάμεινε ὁμως ἕνα

φαρμακείο, τοῦ Λαγούση, κέντρο τῶν συζητήσεων, τῆς παρακολούθησης κάθε κίνησης, τῆς κριτικῆς διάθεσης τῶν καυγάδων, τῶν νοσταλγιῶν τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν κουτσομπολιῶν. Ἕνα κέντρο φιλολογικόν.

Στὴν Ἀστικὴν ἐποχὴ τοῦ Ρώμα κέντρα ἦσαν τὸ κουρεῖο τοῦ Τσακασιάνου καὶ τὰ φαρμακεία τοῦ Μάργαρη πρῶτα καὶ τοῦ Πελεκάση κατόπιν. Ἡ φιλολογικὴ κίνηση ἦταν τότες ζηλευτή. Μιά μικρὴ Ἀκαδημία, ποὺ ἐπιβαλλόταν στὴ μικρὴ καὶ φιλόμουση κοινωνία. Τίποτε δὲν ἔλειπε! Ποίηση, ἱστορία, μουσικὴ, ζωγραφικὴ, σάτυρα, ἐπιγράμματα, ἐπιστῆμη καὶ λίγη πολιτικὴ. Γιδύμιζαν τὴν ἐποχὴ οἱ Μαρτζώκηδες, ὁ Σφήκας, ὁ Διον. Μάργαρης, ὁ Τσακασιάνος, ὁ Ἡλιακόπουλος, ὁ Δεβιάζης, ὁ Ζώης· κι' ἀργότερα οἱ νεοσσοί, ὁ Ἐπισκοπόπουλος, ὁ Τσιλιμίκρας, ὁ Ἀβούρης καὶ ὁ Σιγοῦρος. Θυμῶμαι τοὺς περισσότερους ἀπ' αὐτοὺς, σὰν ἔφταναν παρὲς στὸ ἐρημητήριο τοῦ παπποῦ μου, ἐνὸς παλαιοῦ δικαστῆ ἐπὶ Ἀγγλικῆς Προστασίας καὶ φίλου τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Δημ. Μινώτου.

Καὶ θάταν ὁμορφὴ φαίνεται αὐτὴ ἡ ἐποχὴ! Τὰ σατυρικά ἐπιγράμματα ἐκυκλοφοροῦσαν τὸ πρῶτ', σὰν διαξιφισμοὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας. Ἐχῶ πρῶχειρο ἓνα ποίημα τοῦ Τσακασιάνου στὸ Δεβιάζη, ποὺ χαρακτηρίζει τὸ μποεμικὸ πνεῦμα τῆς παρέας ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς ὁλόκληρης καὶ σατυρίζει ἀριστοτεχνικὰ τὸν τύπο τοῦ ἱστοριοδίδου.

Ἄν ἤμουν νοῦς σου, Σπύρο, θὰ πετοῦσα
στῆς νιότης τὰ λημέρια τὰ δροσάτα·
τοῦ Σάθα τίς σκωριές θὰ τίς κλωτσοῦσα
καὶ λεξικό μου θάχα τὴν κανάτα.
Βάγνερ, Μπουσῶν, λεγρὰνδ, Ζαμπέλης κι' ἄλλοι
δὲ θὰ σηκῶναν μπρός σου πλιά κεφάλι!

Κρῖμα ζωὴ μὲ τόσες ἀρμονίες
τοῦ μεσαιῶνος σκούφια νὰ φορέση.
Στὴν ἀραχνιά, στὴ σκόνῃ, στίς σκουριές
λίγο βαστά, θὰ σαπηθῇ, θὰ πέση.
Πέστε το σεῖς, Βικέλα, Γεδεῶνα,
δὲν εἶν' ζουρλὸς ποὺ ζῇ στὸν μεσαιῶνα;

Μοιάζει τοῦ ρόδου ἡ νιότη, δὲ γυρίζει·
πρόφθασε, Σπύρο, γλέντα τὸν καιρό σου.
Πές μου, ποιά νιά, σὰ νιόνη σὲ γνωρίζει;
Ποιά στέναξε ποτὲ στὸ γράψιμό σου;
Ὅλες θὰ λένε πῶς ρουφᾷς ταμπάκο,
γύρισε φύλλο..... εἶναι ντροπὴ per bacco!

Ἄκου με, ἂν θές, καὶ δὲ θὰ μετανοιώσης·
περγαμηνές καὶ σκόρους πλιά παραίτα·
στῆς ὁμορφιάς τὸν κόρφο νὰ τρυπώσης
κι' ἐκεῖ σὰν νιὸς βόσκε, τοαζάνα, πέτα!
Πρὶν γύρης, Σπύρο, ἄσπρος ξαρωμένος,
γλέντα το, ἄλλοιῶς θὰ μείνης γελασμένος.....

Ἐπῆρχε ὅλο τὸ ὕλικό γιὰ περιοδικό. Κι' ὁ Τσακασιάνος βγάζει (1874—1878) τὸν «Ζακύνθιο Ἀνθῶνα» μὲ συνεργάτες τὴν πάρα πάνω παρὲς του μαζί μὲ τὸν Π. Χιώτη, τὸν Βαλαωρίτη, Ι. Καμπούρογλου, Φρ. Καρρέρ,

ἀλλὰ καὶ ἄλλους τῆς Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς, τὸν Ν. Καμπᾶ καὶ Παλαμᾶ.

* * *

Γύρω σ' αὐτὴ τὴν παρὲς τῶν διανοουμένων, ἓνας κόσμος ἀρχοντόπουλα, σπουδασμένα, προοδευτικά, δημοφιλῆ, δανδῆδες ποῦδιναν τὸν τόνο στὴν ζωὴ τῆς ἀκόμῃ τότες κοσμικῆς κίνησης τῶν σαλονιῶν, ἀλλὰ κι' ὅλο τὸ μπρίο στὸ νησί μας.

Τὴν ἐποχὴ ἀκριβῶς τοῦ ἔργου τοῦ Ρώμα (1888) μᾶς τὴ δίνει σὲ μιὰ σύγχρονη περιγραφὴ τοῦ ὁ εἰκοσαετῆς τότε Ξενόπουλος:

«Γενικῶς ἀνομολογεῖται ἡ ἔκτακτος καλλονὴ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐξοχῆς, τὸ εὐκραὲς κλίμα, τὰ ζωηρὰ χρώματα, τοῦρανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης τὸ ἀρρητὸς γλυκύ, ἡ εὐάρεστος ποικιλία τοῦ ἐδάφους, ὅλη ἡ μάγος ἀρμονία τῆς φύσεως τῆς νήσου. Οὐδαμῶς ἀνέπνευσέ τις ζωηρότερον τὰ πορφυροχρῶσα καὶ ἰώδη τοῦ ὀρίζοντος χρώματα, κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν. Ποῖος ἐλησμόνησε, καὶ ἅπαξ μόνον ἀπολαύσας, θέρινῃ ἐν Ζακύνθῳ νύκτα πλήρη ποιήσεως καὶ μυστηρίου, ὅταν ἡ πανσέληνος χύνη ἐπὶ τῆς ἡρέμου θαλάσσης κρουνοὺς ἀργυροχρῶσου φωτὸς καὶ ἡ μυροβόλος αὔρα συναρπάξει ἀπὸ τῶν κήπων, ἀπὸ τῶν ὑδῶν, ἀπὸ τῶν λέμβων, τοῦ περιπαθοῦς ὅσματος τῆς κιθάρας τοὺς ἐκπνέοντας τόνους!...

«Εἶναι μαγεία. Καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μαγείας αὐτῆς πρῶτοι ὑφίστανται οἱ κάτοικοι. Παθαίνονται μέχρι βαθμοῦ ἀπιστεῦτου. Ὅλοι φέρονται λεληθότες καὶ ἀκουσίως πρὸς ἰδανικὴν τινα ὑπεράνα τῆς ὕλης ζωὴν. Γενικὴ περιφρόνησις τῶν ἐγκοσμίων ἀγώνων καὶ θλίψεων, συναγείρει αὐτοὺς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς τρυφῆς. Εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετεωροπαθεῖς, αἰσθηματῖαι, φαιδροί, εὐφρεῖς, μὲ ἀρμονίαν εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ θερμὴν εἰς τὰς ἐκφράσεις, θεραπεύοντες τὸν ἔρωτα, λατρεύοντες τὸ ὥραϊον, τὰ ὅσματα καὶ τὴν ποίησιν. Καὶ εἶναι εὐτυχεῖς ὅσον ὀλίγοι λαοί. Ἐὰν ἐμειώθησαν οἱ πρὶν διασκεδάσεις, ἐὰν ἐξέλιπεν ἡ ἄλλοτε ὡς Ἐνετίας μαγικὴ ζωὴ, ἐὰν ἡλαττώθη κάπως ἡ ἀνήκουστος, ἡ διηνεκὴς τῶν παρελθόντων ἐτῶν εὐθυμία, πλὴν ἡ νεότης εἶναι πάντοτε νεότης, χρυσὴ καὶ μυροβόλος καὶ εὐπαθής· ἀναθεῖσα δ' εἰς ὀλίγους ἀποκλήρους τοῦ νεανικοῦ σφρίγγους τὴν περὶ τὴν αὔριον μέριμναν, ζῇ ἄφροντις καὶ ἑσπερά, ὡς χρυσαλλίς πετομένη εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς ζωῆς, εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς φύσεως, εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς καρδίας. Ὅλοι ἐδῶ εἶναι καὶ γίνονται ποιηταί!...

Ἡ φύσις μένει πάντα ἡ ἴδια. Ἡ εὐθυμία ὅμως ἔσβυσε. Ἀκόμῃ καὶ ἡ νοσταλγία δὲν εἶναι πιά ρητορικὴ, ἀλλὰ βουβή. Ἀκούει κανεὶς συχνὰ ἀναστεγμοὺς ἀνίας καὶ ἀπερίγραπτης μελαγχολίας.

* * *

Ὁ Ρώμας στὰ «Προλεγόμενα» τοῦ προγράμματος τῆς «Σερενάτας» μᾶς δίνει μιὰν ἄλλην ἀριστοτεχνικὴ περιγραφὴ τῆς πόλεως καὶ ἰδιαίτερα τῆς «Παληᾶς Βρύσης»

«Καντούνια ἀπὸ καλντερίμι γεμάτα σκαλοπάτια φαγωμένα, γυαλισμένα, στρουγγυλεμένα ἀπὸ τὴν βροχὴν.

«Στρούφουλλιδωτοί, τυραννισμένοι ἀνήφοροι, ποὺ δίχως ποτὲ νὰ βαδίζουσι παράλληλα, ἔχουν κάποιο κοινὸ σημεῖο φυγῆς: τὸ φεγγάρι!

«Ἀκούσεις ἀπὸ ρημάδια μὲ παραθύρα γεμάτα τενεκέδες φορτωμένους βασιλικὸ καὶ γαρουφαλῆς κι' ὁλόγυρά σου σκάλες! Ἀπειρες πέτρινες σκάλες στενές, δίχως ἀκουμπιστῆρι, ποὺ βγάζουν πότε σὲ πόρτες, πότε σὲ πα-

ράθυρα καὶ πότε.... πουθενά. Ἔτσι ἀνάτεια κολλημένες, στὰ γερασμένα σπιτάκια, δίχως φανούσιμη πιὰ χρήση.

«Χρονῶνε πρασινάδες, τὸν φύτρωσαν ποῖος ξέρεῖ πῶς, μέσ' στὰ ραγίσματα τ' ἀσβέστη, ἀφήνουν ἀσημόμπλοβες σκιές στοὺς μπακιασμένους τοίχους. Ἀλλόκοτα σπιτάκια ποὺ στέκουν ὄρθια, ἐναντία σ' ὅλους τοὺς κανόνες τῆς στατικῆς. Καὶ κάπου-κάπου κανένα σκοτεινὸ παλάτσο χαμένο, ξεχασμένο, ὄρφανό, μέσα στ' ἀνθοστολισμένα σπιτόπουλα.....»

Τέτοια ἡ φύση, τέτοια ἡ πόλις. Καὶ μιὰ κοινωνία ἀρχοντικιά, ξεχωριστὰ πολιτισμένη, ποὺ ζοῦσε ἀκόμα μὲ τὸν ρυθμὸ, κάπως ταχύτερο ὅμως, τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς. Οἱ νέοι ξεχνιοῦνται μὲ τοὺς ἔρωτες, μὲ τὰ θέατρα τὰ μουσικά, μὲ τὶς σερενάτες, ποὺ νοσταλγεῖ στὸ «Φιλόπατρι» ὁ Κάλβος. Καὶ χρεωνόνταν. Οἱ τοικιστάδες, οἱ ἑβραῖοι τότες—τώρα εἶν' ἄλλοι—δάνειζαν ἀρχοντόπουλα καὶ μικροαστοὺς.

Νὰ μιὰ ἄλλη γραφικὴ συνοικία τῆς Ζάκυνθος, ποὺπαίξε ἱστορικὸ ρόλο ἡ Ὁβριακή! Ἔτυχε ὁ Τσακασιάνος νὰ τραγουδήσῃ ἓνα εἰδύλλιό του μὲ μιὰ ὀβριοπούλα. Ὁ Ρώμας πῆρε αὐτὸ τὸ μοτίβο καὶ τοῦδωκε τὸν πιὸ εὐτυχημένο λυρικὸ τόνο, συμπληρώνοντας ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγαπημένης του ἐποχῆς.

* * *

Ὀλόδροση πνοή, ἐξυπνάδα, ποίηση καὶ φιλοσοφία μαζί, ἀβίαστοι διάλογοι, ἓνα κομμάτι ἀληθινῆς τέχνης ποὺ θὰ μπορούσε νὰ γεμίσει πολλὰ θεατρικὰ ἔργα, χαρακτηρίζουν τὶς τρεῖς σκηνές τῆς ἐξαίσιος πρώτης πράξης, ποὺ βάσταξε ὁλόκληρο τὸ ἔργο. Μερικοὶ στίχοι τῶν διαλόγων εἶναι ἀληθινὰ διαμάντια, ποὺ θὰ μεταφέραμε ἐδῶ, ἂν δὲν ἐπρόκειτο σ' ἓνα ἀπὸ τὰ κατοπινὰ φύλλα νὰ δημοσιεύσουμε ὁλόκληρο τὸ ἔργο.

Ἡ πρώτη σκηνὴ δίνει τὴν προσωπικότητα τοῦ Τσακασιάνου καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ κουρείου του. Γιὰ τὰ σκηνικά θάχαμε βέβαια ἀντιρροήσεις. Κάθε ἄλλο ἦταν παρὰ Ζακυνθινὸ κουρεῖο καὶ μάλιστα μποέμικο. Ἀντίθετα, ἡ δευτέρη σκηνὴ στὴν κάμαρα τῶν τίμιων ἀδελφάδων, ποῦμειναν στὸ ράφι καὶ ποὺ ἐκδικήθηκαν τὴν στέρηση τῶν θωπειῶν τῆς ζωῆς παρέχοντας καταφύγιο στοὺς δυὸ ἐρωτευμένους, τὸν Τσακασιάνο καὶ τὴν Ὁβρεοπούλα, ὡς περιεχόμενο, σκηνοθεσία καὶ σκηνογραφία, ὑπέροχη. Τὸ ἴδιο θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὴν τρίτη σκηνή, τῆς σερενάτας στὴν Παλιὰ Βρύση, ἂν δὲν εἶχαμε ἀντίρρηση γιὰ τὴν θεωρητικὴ κίνηση τοῦ πληθους, τόσο ἀντίθετη μὲ τὴ θρησκευτικὴ σιγή, ποὺ παρακολουθοῦν οἱ Ζακυνθῖνοι τῆς σερενάτας.

Ἀπὸ τὴν δευτέρη πράξη τὸ ἔργο ἀρχίζει νὰ ἀδυνατίζει. Ὁ τύπος τοῦ Ἑβραίου δὲν ἦταν καθόλου ὁ χαρακτηριστικὸς τῆς Ζακύνθου. Ἡ μακρὰ παραμονή του στὴ σκηνή, ἡ ἐπανάληψη τῶν ἰδίων πραγμάτων, ἡ παρέμβαση τοῦ θείου καὶ ἡ λύση ποὺ δόθηκε, ἦταν ὅλα βεβιασμένα. Θὰ μπορούσαν νὰ συνοψισθοῦν ἐξαιρετα σὲ μιὰν ἀφήγηση—ἀφοῦ, ὡς εἶπαμε, κι' αὐτὸς ὁ τύπος τοῦ Ἑβραίου δὲν ἦταν Ζακυνθινός. Ἡ ἐμφάνιση τῆς πριμαντόνας ἦταν, ἀντίθετα, φυσικώτατη καὶ ἐπλαισίωσε τὴν ὅλη ὑπόσταση τοῦ Τσακασιάνου.

Ἀτονὴ ἐπίσης ἡ ἀντίδραση τοῦ ποιητῆ στὸ ξαφνικὸ χτύπημα τῆς ἀπαρνήσεώς του ἀπὸ τὴν Ἔμμα καὶ παιδιὰτικη κι' ἀπίθανη ἡ δικαιολογία τῆς τελευταίας πὼς θάπερνε ἓναν πλούσιο μὲ στεφάνι.

Ἡ ζωηρότητα τοῦ Καρναβαλιῦ στὴν Παλιὰ Βρύση φυσικώτατη καὶ ἡ σκηνογραφία τῆς ἐξαίσια. Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης, μολονότι ἐκτὸς χρόνου, ἡ

σκηνὴ ποὺ ἡ Ἔμμα πληροφορεῖται τυχαῖα τὴν ἀπίθανη πάλι ὁργάνωση δολοφονίας τοῦ ἀγαπημένου της ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν κόντηδων γιὰ μιὰ ὅλως ἀσήμαντη προσβολή, δολοφονία ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἐνοηθῇ στὴν Βενετσιάνικη ἐποχὴ καὶ μάλιστα πρὸ τῆς «ντεκαντέντας», ἐνῶ στὴν ἀστική, ποὺ βρισκόμαστε στὸ ἔργο, μιὰ δολοφονία μονάχα γιὰ πολιτικούς λόγους θὰ μπορούσε, ἴσως, νὰ εἶχε ἱστορικὴ καὶ πραγματικὴ θέση.

Ἀπ' ἐδῶ καὶ κάτω ἀρχίζει τὸ ἔργο νὰ σκοντάφτῃ, ἂν βάλουμε μέτρο τὴν περιφημὴ πρώτη πράξη. Θεωρητικὴ καὶ δίχως κανένα λόγο ἡ σκηνὴ μὲ ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν γυναικῶν στὸ κουρεῖο τοῦ Τσακασιάνου, ποὺ τοὺς σκορπᾶ τὰ ὑπολείμματα τοῦ μαγαζιοῦ του. Σὲ μιὰ τέτοια σκηνὴ θὰ μαζεῦόταν ἔξω ἀπὸ τὸ κουρεῖο ὁλόκληρη ἡ Ζάκυνθος μὲ τὰ χωριά της καὶ πρῶτα πρῶτα οἱ ἀγριωποὶ πιστωτές! Ἡ τελευταία πάλι σκηνὴ ποὺ ξεψυχάει ἡ Ἔμμα, σκοτωμένη στὴ θέση τοῦ ἀγαπητικοῦ της, δὲν θάφινε τὴν παραμικρὴ συγκίνηση, ἂν δὲν εἶχαμε τὸ πέρασμα τῆς «κηδείας τοῦ Καρνάβαλου», ποὺ οὖναι κι' αὐτὸ σὰν τὴν Ἔμμα. Καὶ θάξιζε, πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε, ἡ χαρακτηριστικὰ ζακυνθινώτατη αὐτὴ σκηνή, ποῦδωσε κάποιον παλμὸ στὸ προσεκτικὸ κοινὸν καὶ συγκράτησε μαζί μὲ τὴν δροσερότατη πρώτη πράξη τὸ ἔργο. Ἐχὼ μάλιστα τὴν ἰδέα πὼς γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴ σκηνὴ αὐτὴ, ποὺ δὲ βλέπει ἀλλὰ φαντάζεται κανεὶς, κατέβηκε ὁ συγγραφέας τῆς Σερενάτας στὴν κενοτομία, ποὺ τόσο τονίστηκε ἀπὸ τὴν κριτικὴ. Θάταν προτιμότερο ν' ἀρρώσταινε ἡ κοπέλλα καὶ νάταν ὑποχρεωμένος νὰ φύγῃ ὁ ποιητής, ἀφήνοντας τὴν ἀγαπημένη του, σὰν ὄνειρο μέσ' τὸ ξεψύχισμα τοῦ Καρνάβαλου, δίχως νὰ τὸν τραβᾷ ὁ Μαρτζώκης, ποὺ τόσο ἀντιθεατρικὰ καὶ ἀντιπαθητικὰ φανερώναται ξανὰ στὴ σκηνή.

Ἐνας ἄθλος τοῦ Ρώμα τὸ ντύσιμο ἑνὸς τέτοιου ἔργου μὲ δεκαπεντασύλλαβο στίχο, τόσο, ὥστόσο, ἄβιαστο, ζωντανό, ἄρτιο. Ὅσο γιὰ τοὺς ἡθοποιούς, κανεὶς δὲν θάχε ἀντίρρηση γιὰ τὸ παίξιμο τοῦ Δενδραμῆ. Ἡ Μανωλίδου ἔδωσε τὸν λυρικὸ τόνο, ἡ Παπαδάκη τὸ μπρίο τῆς σύγχρονης πριμαντόνας, ἡ Μυράτ τὴ συμπόνεια γιὰ τὶς μωρὲς παρθένες, ποὺ πᾶνε τώρα «γιὰ τὴν ψυχὴ τους», καὶ ὁ Δεστούνης ἓναν ἀληθινὸ θρίαμβο. Αὐτὸν θάπρεπε νάχαν ὡς μέτρο στὴ ζακυνθινὴ προφορὰ οἱ ἄλλοι ἡθοποιοὶ καὶ ἰδιαίτερα ἡ κ. Παξινοῦ, ποὺ τόσο χτυπητὰ τὴν πρόφερε. Καὶ μιὰ φορὰ γι' αὐτὸ, θαρροῦμε πὼς ὁ φόρτος τῶν ξενικῶν λέξεων ἦταν παράλογος καὶ ἀντιἱστορικός.

Τελειώνοντας τὶς παρατηρήσεις μας αὐτὲς γιὰ ἓνα ἔργο ποὺ θὰ καταλάβῃ ἐπιφανὴ θέση στὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου καὶ ποὺ δείχνει τὴν αἰσθητικὴ καλλιέργεια καὶ ταλέντο τοῦ πολυτίμου συνεργάτου μας καὶ φίλου, διερμηνεύουμε τὴν γενικὴ ἀνυπομονησία νὰ δοῦμε ἀνεβασμένο καὶ τὸ ἄλλο πολύκροτο ἔργο του «Τρεῖς κόσμοι, μιὰ ζωή».

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

—00—

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— Ὁ κ. Γ. Βαλέτας στή μυτιληναϊκὴ ἐφημερίδα «*Πρωΐνῃ*» ἐδημοσίευσεν ἐντυπώσεις τοῦ ἀπὸ συνομιλίας μὲ τὸν Μ. Μαλακάση, τὸν Μαρίνο Σιγούρο, καὶ ἄλλους. Ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1937 πέρνουμε ἓνα ἀπόσπασμα, ποὺ δίνει μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ κ. Σιγούρου: «Ὁ Μαρίνος Σιγούρος, ποιητής, λογοτέχνης, μεταφραστής, μελετητὴς ἰταλῶν καὶ ἐπτανησίων ποιητῶν εἶναι πάνου ἀπ' ὅλα ἓνας *ξεχωριστὸς ἄνθρωπος*, μιὰ τέλεια προσωπικότης. Οἱ τρόποι του, ἡ ἐργασία του, ἡ νοοτροπία του σοῦ τὸ δείχνουν κάθε ὥρα καὶ στιγμή πὼς ἔχεις ἐμπρὸς σου ἓναν ἐκλεκτὸν ἄνθρωπο. Ὁ Σιγούρος εἶναι ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος σήμερα τῆς ἐπτανησιακῆς σχολῆς, συνεχιστὴς καὶ θεματοφύλαξ τῆς μεγάλης παράδοσης τοῦ Σολωμοῦ.... Καὶ τραβᾷ τὸ νῆμα τῆς παράδοσης αὐτῆς τῆς μεγάλης, μὲ ἱεροπρέπεια καὶ ἀντεπίγνωση, ὁ μοναδικὸς ἐπίγονος μιᾶς γενεᾶς, ποὺ δυστυχῶς, ἔσθρσε καὶ δὲν εἶναι γιὰ νὰ ξαναγυρίσει..... Οἱ πρόλογοί του, οἱ ἐκδόσεις ἐπτανησίων ποιητῶν καὶ λογογράφων, οἱ μελέτες του, πάντα πρωτότυπες καὶ ἀποκαλυπτικές, ἀναδεικνύουν τὸν Σιγούρο μοναδικὸ μελετητὴ, πρόδρομο ἀπὸ τοὺς λίγους τῶν νεοελληνικῶν σπουδῶν. Ὁ Σιγούρος δὲν μελετᾷ, ζῇ, ξαναγεννᾷ τοὺς ἐπτανησίους προδρόμους του, τὸν Σολωμό, τὸν Πολυλά, τὸν Τυπάλδο κ.ἄ... Ἐπιμένω στὸ ἐπίθετο *εὐγενῆς* γιατί ἀλλοιῶτικα δὲν μπορῶ νὰ παραστήσω τὴ διάθεση ποὺ ἀναδίνει ἡ ξάστερη φυσιογνωμία του γεμάτη ἀπὸ ἀρχοντιά, ἀπὸ ψυχικὴ ἄνεση, κληρονομημένη ἀπὸ ἓνα μεγάλο τοπικὸ καὶ οἰκογενειακὸ, φιλολογικὸ καὶ διανοητικὸ παρελθόν, μέσα στὸ ὅποιο τὸν βλέπεις πάντα νὰ κινεῖται μὲ ἱεροπρέπεια, μύστης αὐτὸς καὶ συνεχιστὴς του περήφανος..... Ἐμεῖς οἱ Ἐπτανήσιοι, μοῦ λέγει, ἔχουμε μιὰ ξεχωριστὴ νοοτροπία, πολὺ διάφορη ἀπ' τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Πρέπει νὰ μᾶς κρίνεις μὲ ξεχωριστὰ κριτήρια. Ἡ παράδοσή μας εἶναι ἄλλη καὶ πρέπει νὰ μὴ τὴν προδώσουμε».

— Εἰς τὴν «*Πρόδοτον*» (Ζακύνθου) 13 Ἀπριλ. σημείωμα τοῦ κ. Π. Μπελούση διὰ τὴν «Ζακυνθινὴν Σερενάταν» τοῦ κ. Ρώμα—24 Μαρτ. «Ἡ συμβολὴ τῶν Ζακυνθίων εἰς τοὺς Ἑθνικοὺς ἀγῶνας» τοῦ στρατηγοῦ κ. Νικοστράτου Καλομενοπούλου.—23 Μαρτ. εὐμενὲς ἄρθρον διὰ τὸ λεύκωμα Μαβίλη.

— Εἰς τὰς «*Μούσας*» (Μάρτιος) «ἀνέκδοτον Ἑλεγεῖον τοῦ Διον. Ροῖδη» τοῦ κ. Α. Ζώη.

— Εἰς τὸ «*Κερκυραϊκὸν Βῆμα*» (10 Ἀπριλ.) ἄρθρον τοῦ κ. Κ. Δαφνῆ διὰ τὸ «Λεύκωμα Μαβίλη».—20 Ἀπριλ. «Ὁ λόρδος Γκνίλφορντ καὶ ὁ ἀνάδοχος του».—14 Μαΐου: «Ὁ Μαβίλης καὶ οἱ μικροί».

— Εἰς τὴν «*Ἐφημερίδα Ἰθακησίων*» (1 Ἀπριλ.) ὁ λόγος τοῦ κ. Ἰπ. Καραβία εἰς τὸ Μνημόσυνον Παρνασσοῦ διὰ τὸν ἀείμνηστον Πρίγκηπα Νικόλαον. Ἐπίσης συζητήσεις μεταξὺ Κ. Πεταλᾶ καὶ Μητροπολίτου Παραμυθίας περὶ τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθάκης.

— Εἰς τὴν «*Ἑλλην. Ἐπιθεωρήσιν*» (Μάρτιος): «Περὶ τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας ἔσω καὶ ἔξω Ἑλληνισμοῦ» τοῦ κ. Π. Ζερβοῦ. Ἐπίσης: «Ἡ διαφήμιση στὰ παλαιὰ κείμενα» τοῦ κ. Γ. Ζώρα.

— Εἰς τὴν «*Καθημερινήν*» (16 Μαρτίου) ἐπιστολὴ τοῦ κ. Α. Ζώντου γιὰ τὸ σπῖτι ποὺ πέθανεν ὁ Δεβιάζης.—26 Μαΐου «Ἐπτανήσιοι ἀγωνισταὶ Βαλαωρίτης» τοῦ κ. Δημ. Γατοπούλου.—25 Μαΐου, συνεντεύξεις μὲ τοὺς κ. κ. Πώπ, Ξερόπουλον καὶ Σκίπην σχετικῶς μὲ τὴν ἐκλό-

γὴν τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ.—18 Ἀπριλίου: «Ἡ Ἐπτάνησος, χαρὰ Θεοῦ.—Ὁλοπράσινη καὶ μυροβόλος ἡ Κέρκυρα περιμένει ἐφέτος τοὺς ἐπισκέπτας τῆς» τοῦ κ. Σαρ. Ζαφειροπούλου.—24 Ἀπριλίου: «Πῶς ἐτραγούδησε τὸ Πάσχα ὁ Ἑθνικός μας Ποιητὴς» τοῦ κ. Φάνη Μιχαλοπούλου. Τοῦ ἴδιου (25 Μαρτ.): «Ἡ πρώτη ὕψωσις τῆς σημαίας τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὰς Σπέτσας».—Στὸ ἴδιο φύλλο ἐκτενὴς βιογραφία τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 100τηρίδος του ἀπὸ τὸν κ. Γ. Βλάχο. Στὸ φύλλο τῆς 28ης Μαρτίου: Φιλολογικαὶ σημειώσεις.—Ὁ «Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους» τοῦ κ. Περ. Περρωτῆ. «Ἡ ἡμέρα τοῦ Κάλβου» τοῦ Τέλλου Ἀγρα, «Ἐνα Ἀθηναϊκὸ δημοτικὸ τραγούδι τοῦ 1822» τοῦ κ. Ἠλ. Βουτιεριδῆ, «Ἰνστιτούτον Ἐπτανησιακῶν Μελετῶν», τοῦ κ. Δημοσθένη Ἀντύπα, «Καρυωτάκης» τοῦ κ. Φάνη Μιχαλοπούλου.

— Στὴν «*Βραδυνήν*» (10 Ἀπριλ.): «Ζάκυνθος, τὸ νησί μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ ἀριστουργήματα» τῆς Κας Λάουρας Φαρμάκη.—13 Ἀπριλ. «Τὰ 75 χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Δυναστείας. Πῶς εἶδαν τὸν Βασιλέα των οἱ πρῶτοι Ἕλληνες» καὶ 14 Ἀπριλ. «Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Στέμματος παρὰ τοῦ Γεωργίου Α'. Ἡ τελετὴ τῆς 26ης Μαΐου» τοῦ κ. Σπ. Μινώτου.—23 Μαΐου: «Ἀνέκδοτοι σελίδες ἀπὸ τὴν περιβόητον δίκην Λομβάρδου-Λασκαράτου» τοῦ κ. Α. Ζώη.

— Εἰς τὴν «*Ἑθνικὴν*» σὲ σειρά ἄρθρων (Μάιος) «Ὅθων καὶ Ἀμαλία» τοῦ κ. Ἰ. Ταμπούρη.—Τὸ Ἐπτανησιακὸν Ἐπιστημονικὸν Κέντρον τοῦ κ. Γιοφύλλη, εἰς ἀπάντησιν ἄρθρου τοῦ κ. Ἀντύπα στὴν «Καθημερινήν».

— Εἰς τὸν «*Χρόνον*» (24 Μαΐου) σειρά ἄρθρων «Τὸ δαιμόνιον ἐνὸς λαοῦ—Κεφαλλονίτες».

— Εἰς τὸ «*Messenger d' Athènes*» (21 Μαΐου) ἀπόσπασμα τῆς ραδιοφωνικῆς διαλέξεως τοῦ κ. Σπύρου Μινώτου διὰ τὴν Ἑνωσιν τῆς Ἐπτανήσου.—13 Μαρτίου: «Ἡ φιλολογικὴ κίνησις εἰς τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα» τοῦ κ. Κ. Καιροφύλα.—Σειρὰ ἐπίσης ἐξαιρετικῶν ἄρθρων τοῦ κ. Jean Savant ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων ἐγγράφων: «*Les Iles Ioniennes au temps de Napoleon*» (30 Μαρτ., 1, 2, 4, 7, 9, 11, 20 Ἀπριλίου, 19, 20, 23, 25, 26 Μαΐου).

— Εἰς τὸν «*Ταχυδρόμον*» (Ἀλεξανδρείας) 13 Ἀπριλίου: «Ἡ φιλολογικὴ σπεῖρα Θ)νίκης ἀρνεῖται τὸν πατριωτισμὸν τοῦ Μαβίλη» τοῦ κ. Μ. Ροδᾶ.

— Στὰ «*Ἀθηναϊκὰ Νέα*»: «Τὶ συνταγὲς λοιπὸν μᾶς λέτε;» τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου.—Ἐπίσης ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ ἴδιου «Ἡ λογοτεχνία στὰ Σχολεῖα», ἀπὸ τὸ ὁποῖον παραλαμβάνομεν τὸν ἐπίλογον: «Ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο, γράφει, ἔμαθαν νὰ περιφρονοῦν τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία κι' οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τῶν Γυμνασίων μας. Οἱ ἐξαίρεσεις εἶναι λιγοστοὶ νεώτεροι, ποὺ εἴτε μυθήθηκαν ἀπὸ τὸν κ. Βέη, εἴτε πρόφθασαν τὸν ἀπόμαχο πᾶ Χατζηδάκη—ὁ μέγας αὐτὸς γλωσσολόγος μπορεῖ νὰ χτυποῦσε τοὺς «μαλλιαροὺς», ἀγαποῦσε ὅμως τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία, καὶ συχνότατα ἀνέφερε στὰ μαθήματά του συγχρόνους ποιητὲς καὶ πεζογράφους—εἴτε κι' ἀπὸ μόνοι τους, φυσικὰ ἐπιδεκτικοί, διάβασαν κι' ἀγάπησαν. Δὲν ἔχω πῶς θὰ μποροῦσε νὰ διορθωθῇ ἡ κατάστασις: μὲ μιὰ δραστήρια ἐπέμβασι τοῦ κράτους; μὲ μιὰ συστηματικὴ προπαγάνδα; μὲ τὸν καιρὸ; ... Τὴ διαπιστώνω μόνον, καὶ μὲ τόση μου λύπη, μὲ ὅση χαρὰ διαπιστώνει κάποια βελτίωσις ὁ ἀρθρογράφος τῆς «Θεσσαλίας». Ἄς σημειώσω καὶ τοῦτο: Γενικά, οἱ καθηγητὲς μας εἶναι πῶς ἐνθουσιάζεις νεοελληνίστριες ἀπὸ τοὺς

καθηγητές· κι' εἶναι ἀληθινὰ εὐτυχισμένα τὰ κορίτσια τῶν ἀθηναϊκῶν Γυμνασίων ποὺ ἔχουν σ' αὐτὸ τὸ μάθημα μιὰ Κατίνα Παπαῖ. μιὰ Μαυροσιδῆ—Παπαδάκη, μιὰ Σοφία Σπανοῦδη καὶ ἄλλες...». — Στὶς 17 Ἀπριλίου ἄρθρο τοῦ ἴδιου γιὰ τὴ «Σερενάτα» τοῦ Ρώμα. — 23 Ἀπριλίου : «Ἐνας ἀδικημένος—Ἰωάννης Δαμβέργης» τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου. — 25 Ἀπριλ. τοῦ ἴδιου : «Ἀπὸ τῆ ζωῇ μου—Παιδικὸ Πάσχα» — 22 Μαΐου τοῦ ἴδιου : «Εἴκοσι χρόνια κριτικῆς τοῦ Φώτου Πολίτη». — Στὸ φύλλο τῆς 1ης Ἀπριλίου, ἡ διάλεξι τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἀντ. Κεραμοπούλου γιὰ τὸν Κάλβο στὸν Παρνασσό.

— Εἰς τὴν «*Πνευματικὴν Ζωὴν*» (25 Ἀπριλίου) ἡ μετάφρασις τῆς Ἱστορίας τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας τοῦ Hesselring ἀπὸ τὸν κ. Δημ. Ξυδιάν. «Σολωμός»—Κάλβος». Ἐπίσης «Λορέντζος Μαβίλης» τοῦ κ. Γερ. Σπαταλά.

— Εἰς τὸ «*Ἐλεύθερον Βῆμα*» (27 Μαρτίου) «Ψαλμοὶ τοῦ εἰκοσιένα. Κάλβος ὁ μεγαλodoτομος» τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου. — Ἐνδιαφέρον σημεῖωμα μὲ ἐπικρίσεις τοῦ κ. Μιχ. Ροδά γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Φορμόζη γιὰ τὴν Μαβίλη.

— Εἰς τὴν «*Πρωϊαν*» (28 Μαρτίου) : «Μαβίλης», ἐκτενὴς κριτικὴ τοῦ κ. Ἰ. Παναγιωτοπούλου διὰ τὸ «Λεύκωμα» τῆς Ἰονίου Ἀνθολογίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἀναδημοσιεύουμε στὸ προσεχὲς τεῦχος. — Στὸ ἴδιο φύλλο : «Ἐνδοξοὶ ἐπαρχιακαὶ βιβλιοθήκαι». — Ἡ Ζωσιμαία, ἡ Κερκύρας καὶ ἡ Κοζάνης». 4 Ἀπριλίου : Καλλιτεχνικά Θέματα. «Ὁ Λορέντζος Μαβίλης οὔτε . . πατριώτης οὔτε . . ποιητής» εἰρωνικὸν ἄρθρον εἰς ἀπάντησιν τοῦ βιβλίου περὶ Μαβίλη τοῦ κ. Π. Ε. Φορμόζη. Ἐπίσης δημοσιεύεται ἐκτενὴς ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δ. Ρώμα : «Ἡ Ζακυνθινὴ Σερενάτα» καὶ ἡ μορφή τοῦ Τσακασιάνου». (23 Μαΐου) ἐνδιαφέρον βιογραφικὸν ἄρθρον γιὰ τὸν Μπάμπη Ἀννίνο ἀπὸ τὸν κ. Γ. Ἀννίνο, ποὺ ἀναδημοσιεύομε.

— Εἰς τὴν «*Νέαν Ἑστίναν*» (1 Μαρτ.) «Ἡ ἱστορία τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ οἱ θησαυροὶ τῆς» ὁμιλία τοῦ κ. Δημ. Μάργαρη στὴν ἑκδοσὴ τοῦ βιβλίου. Στὸ δεκαπενθήμερον «Μιὰ ἀγνωστὴ ὁδὸ τοῦ Κάλβου τοῦ Δημ. Γκίνη. (1 Ἀπριλ.) Ἄρθρο γιὰ τὸν Ντιαννούτσιο τοῦ Γερ. Σπαταλά καὶ κριτικὴ ἀπὸ τὸν ἴδιο γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τῶν Ἀπάντων τοῦ Σολωμοῦ ἀπὸ τὸν Καιροφύλα. Τοῦ ἴδιου κριτικὴ γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Π. Φορμόζη «Ὁ Μαβίλης» (1 Μαΐου). Στὸ τεῦχος 15 Μαΐου «Στὸ φεγγάρι» ποίημα τοῦ Λεοπάρδι σὲ μετάφραση Θ. Μακρῆ καὶ «ἓνα ἀνέκδοτο γράμμα τοῦ Βαλαωρίτη» τοῦ Γ. Ἀλυσάντρου.

— Εἰς τὸ «*Νέον Κράτος*» τοῦ Ἀριστοῦ Καμπάνη (Σεπτέμβριος) «Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ ὁ Λεοπάρδης», διὰλεξις τοῦ Μαρίνου Σιγούρου στὸ Ἰταλικὸ Ἰνστιτούτο. (Ὀκτώβριος) : «Ὁ Ἀνδρέας Κάλβος εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν» τοῦ Κ. Σολδάτου. (Δεκέμβριος) : «Ἐνὰ κήρυγμα πίστεως» τοῦ Ὑφυπουργοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ κ. Νικολοῦδη. Ἐπίσης «Οἱ ἄμεσες καὶ ἔμμεσες πηγὲς τοῦ Ἑρωτοκρίτου, τοῦ Ν. Καρτοζάν, «Ἡ ἐσκρατεία τοῦ Μοροζίνι εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ βομβαρδισμὸς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ Παρθενώου», «Ὁ Βασιλεὺς Λουδοβίκος καὶ τὸ ἔργον τῶν Βαναρῶν» τοῦ Δ. Γατοπούλου. «Ἰανουάριος» : «Βαλέριος Μέξας» τοῦ Ε. Π. Φωτιάδη. (Φεβρ.) : «Μεσαιωνικὸ παραμῦθι» τοῦ Μαρίνου Σιγούρου. Τοῦ ἴδιου σὲ συνέχειες (Μάρτ.) «Ἰταλικά Ποιήματα». Ἐπίσης ὁ «ποιητὴς Καστὴς Παλαμᾶς» τοῦ κ. Φιλ. Ποντάνι. Σημειώνομε, ἰδιαίτερα σ' ὅλα τὰ τεύχη, τὴν ἐνδιαφέρονσαν διεθνή ἐπισκόπησιν κάθε μηνὸς ἀπὸ τὸν Πρεσβυτὴ κ. Β. Π. Παπαδάκη.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ

ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ

ΤΑ 65 %

Τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων του
ὡς κέρδη εἰς τοὺς ἀγοραστάς του.
Τὸ ὑπόλοιπον διατίθεται ὑπὲρ τῆς
Κοινωνικῆς προνοίας.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ
Δραχμαὶ 1,205,000,000.—

Καταθέσεις (τῇ 30 Ἰουνίου 1937) » 10.290,000,000.—

Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις

Ὑποκαταστήματα καὶ Πρακτορεῖα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα

Ὑποκατάστημα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Αἰγύπτου

Ἀνταποκριταὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὅρου. Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσίᾳ καὶ ταμειωτηρίου) μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

NEW YORK : 139 WILLIAM STREET

ἸΑΚΩΒΑΤΕΡΕΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
Ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τὸς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὁλοσχερῶς καταβεβλημένα Δολ. 1.350.000.—

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΛ. Σ. 3. 41. Φ 2. 0030

ΒΟΗΘΗΣΑΤΕ
ΤΟΝ
ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΝ
ΣΑΣ

—ΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΣΗ ΤΟΥΣ ΟΔΟΝΤΑΣ ΣΑΣ

Χιλιάδες Ιατροί ανά τον κόσμο συνιστούν την ΚΟΛΥΝΟΣ, διότι έχει αποδειχθή ή αντισηπτική και καθαριστική της ιδιότης.

Εκατομμύρια μικρόβια, άτινα προκαλούν την καταστροφή των οδόντων, φονεύονται όσάκις τα δόντια πλύνονται με την ΚΟΛΥΝΟΣ.

Ο ενεργητικός, αναζωογόνας άφρός της διεισδύει εις κάθε

κοιλότητα και σχισμήν και εξαλείφει τα κίτρινα κηλιδώματα και έκδιώκει τα υπό σήφιν έναπομείναντα φαγητά. Συντόμως οι οδόντες σας αποκτούν νέαν λαμπρότητα και όλόκληρο τὸ στόμα σας γίνεται καθαρό και δροσιστικό. Ἀρχίσατε ἀπὸ σήμερον τὴν χρῆσιν τῆς ΚΟΛΥΝΟΣ, θὰ μείνετε ἐνθουσιασμένοι μετὰ ἐπὶ τῶν οδόντων σας ἀποτελέσματα.

ΛΑΜΠΡΥΝΑΤΕ ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΣΑΣ ΜΕ "ΚΟΛΥΝΟΣ,"

ΚΟΛΥΝΟΣ

Η ΑΝΤΙΣΗΠΤΙΚΗ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ Α.Ε. ΑΘΗΝΑΙΣ